

Gdańsk 2030 Plus
**+ Strategia
Rozwoju
Miasta +**

PODSUMOWANIE CYKLU SPOTKAŃ
KONSULTACYJNYCH DOTYCZĄCYCH
PROGRAMÓW ROZWOJU
„JAKI MA BYĆ GDAŃSK W 2030 ROKU?”

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	3
Organizacja spotkań konsultacyjnych dotyczących Programów Rozwoju	3
Przebieg spotkań warsztatowych	5
Najważniejsze wnioski i rekomendacje dotyczące Programów Rozwoju	6
Wnioski i rekomendacje organizacyjne.....	13
Szczegółowe podsumowanie Programów Rozwoju	15
Dostępne Miasto	15
Wspólne Miasto.....	36
Zielone Miasto	57
Innowacyjne Miasto	78

Opracowanie: Pracownia Zrównoważonego Rozwoju, kwiecień 2023

We wrześniu 2022 roku Rada Miasta Gdańska uchwaliła dokument „Gdańsk 2030 Plus Strategia Rozwoju Miasta”, który określa ramy rozwoju miasta. We wdrażaniu Strategii mają pomóc cztery Programy Rozwoju: **Zielone Miasto**, **Wspólne Miasto**, **Dostępne Miasto** i **Innowacyjne Miasto**, które wskazywać będą konkretne działania i przedsięwzięcia służące osiągnięciu wyznaczonych celów strategicznych.

Na temat Programów Rozwoju przeprowadzono cykl spotkań warsztatowych, podczas których mieszkanki i mieszkańcy Gdańska mogli zgłaszać swoje idee i koncepcje, wskazywać działania obecnie najważniejsze dla miasta oraz dzielić się pomysłami na nowe inicjatywy. Wyniki tego procesu podsumowujemy w niniejszym dokumencie.

Zebrane propozycje posłużą do przygotowania projektów Programów Rozwoju, które następnie będą poddane dalszym konsultacjom społecznym. Po przeanalizowaniu wszystkich uwag i sugestii, uzupełniony i skorygowany dokument Programy Rozwoju zostanie przedłożony Radzie Miasta Gdańska celem uchwalenia.

Organizacja spotkań konsultacyjnych dotyczących Programów Rozwoju

Cykl spotkań konsultacyjnych dotyczących Programów Rozwoju rozpoczął się od **spotkania inauguracyjnego**, które odbyło się 1 marca 2023 roku. Na spotkaniu zaprezentowane zostały dotychczasowe wyniki prac w postaci zmienionej Strategii Rozwoju Miasta oraz koncepcja podziału tematycznego Programów Rozwoju.

Spotkanie otworzyła Prezydent Miasta Gdańska – Aleksandra Dulciewicz. Opiekunowie Programów: Zastępczyni Prezydenta – Monika Chabior i Zastępcy Prezydenta – Piotr Kryszewski, Piotr Grzelak, Piotr Borawski określili jakie zagadnienia obejmuje dany Program oraz jak odpowiada na uwarunkowania zewnętrzne: obecną sytuację społeczno-gospodarczą, kolejną perspektywę finansową Unii Europejskiej, a także wyzwania jakie przyniosą najbliższe lata.

Po części prezentacyjnej osoby uczestniczące w spotkaniu mogły zabrać głos w dyskusji. Pojawiły się pierwsze wskazania na potrzebne w Gdańsku działania. Jedna z osób zwróciła uwagę na zieleń i konieczność przywiązywania dużej wagi do kwestii zielonych w mieście, inna mieszkanka wspomniała o potrzebie budowy bezkolizyjnych przejazdów kolejowych na Oruni, przedstawicielka gdańskich przedsiębiorców wskazała na ważną potrzebę podjęcia dialogu z tą grupą miejskich interesariuszy. Prezydent Aleksandra Dulciewicz podkreśliła, że nie wszystkie pomysły zebrane podczas spotkań warsztatowych uda się zrealizować, jednak będą one cenną wskazówką, jakie wątki i tematy uwzględnić w Programach Rozwoju.

W kolejnych tygodniach marca i kwietnia odbyły się cztery spotkania warsztatowe, podczas których mieszkanki i mieszkańcy Gdańska oraz pozostałe osoby zainteresowane miały okazję szczegółowo podyskutować o Programach Rozwoju. Każde ze spotkań warsztatowych poświęcone było innemu Programowi Rozwoju i przebiegało według tego samego schematu, co zapewniło spójność wypracowanych wyników.

Tab. 1. Informacje organizacyjne dotyczące spotkań wokół Programów Rozwoju

Spotkanie	Termin i miejsce	Liczba osób uczestniczących	Tematyka
Spotkanie inauguracyjne	1.03.2023 r. godz. 17.00 – 18.30 Europejskie Centrum Solidarności pl. Solidarności 1	około 90	Wprowadzenie do Programów Rozwoju.
Dostępne Miasto 	13.03.2023 r. godz. 17.00 – 18.30 Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 8 ul. Meissnera 9	około 80	Ruch pieszy, poprawa warunków dla ruchu pieszego, bezpieczeństwo ruchu. Ruch rowerowy, hulajnogi, poprawa warunków dla ruchu rowerowego. Transport publiczny, zwiększenie atrakcyjności transportu publicznego. Drogi, poprawa dostępności transportowej. Transformacja energetyczna, odnawialne źródła energii. Cyfryzacja usług i procesów.
Wspólne Miasto 	24.03.2023 r. godz. 17.00 – 18.30 Inkubator Starter ul. Lęborska 3b	około 100	Edukacja; kompetencje przyszłości, rynek pracy. Zdrowie i sport. Usługi społeczne.

			<p>Aktywność obywatelska, demokracja.</p> <p>Solidarność, równe szanse.</p> <p>Mieszkania komunalne i społeczne.</p>
<p>Zielone Miasto</p> 	<p>4.04.2023 r. godz. 17.00 – 18.30</p> <p>Szkoła Podstawowa nr 12 ul. Człuchowska 12</p>	około 90	<p>Gospodarka obiegu zamkniętego.</p> <p>Odporność na zmiany klimatu.</p> <p>Tereny zieleni i bioróżnorodność.</p> <p>Jakość powietrza i hałas.</p> <p>Czysta woda i gleby.</p> <p>Edukacja i świadomość ekologiczna.</p>
<p>Innowacyjne Miasto</p> 	<p>17.04.2023 r. godz. 17.00 – 18.30</p> <p>XIX Liceum Ogólnokształcące ul. Pestalozziego 11/13</p>	około 90	<p>Odpowiedzialna gospodarka.</p> <p>Przestrzeń.</p> <p>Rewitalizacja.</p> <p>Kultura i ochrona zabytków.</p> <p>Turystyka i oferta czasu wolnego.</p>

Przebieg spotkań warsztatowych

Za przebieg spotkań odpowiedzialni byli przedstawicielki i przedstawiciele Pracowni Zrównoważonego Rozwoju, Referatu Badań i Analiz Społeczno-Gospodarczych Wydziału Polityki Gospodarczej Urzędu Miejskiego w Gdańsku oraz opiekunowie merytoryczni stolików tematycznych – przedstawicielki i przedstawiciele jednostek i instytucji miejskich. Każde ze spotkań rozpoczęło się od wprowadzenia mieszkank, mieszkańców i innych interesariuszy uczestniczących w warsztatach w tematykę diskutowanego Programu Rozwoju.

Spotkania otwierali Prezydent Miasta Gdańska – Aleksandra Dulciewicz, Zastępczyni Prezydenta – Monika Chabior i Zastępcy Prezydenta – Piotr Kryszewski, Piotr Grzelak, Piotr Borawski będący Opiekunami Programów Rozwoju oraz Koordynatorki i Koordynatorzy Programów Rozwoju. Prezentacja wprowadzająca na forum dotyczyła zagadnień, które obejmuje dyskutowany na danym spotkaniu Program Rozwoju oraz zakresu i przebiegu pracy warsztatowej w grupach tematycznych. Druga część spotkania miała charakter warsztatowy. Uczestniczki i uczestnicy spotkania pracowali w grupach (stolikach) tematycznych. Dla każdego Programu Rozwoju przygotowano 5-6 tematów przewodnich powiązanych z projektowanymi celami każdego z Programów.

Dyskusja przy stolikach tematycznych była moderowana przez opiekunki i opiekunów tematów, którzy byli wspierani przez pozostałe osoby merytoryczne oraz osoby zapisujące prowadzoną dyskusję. Dyskusja prowadzona była w oparciu o przygotowane i przedstawione osobom uczestniczącym wyjściowe pytania pomocnicze. Celem dyskusji w grupach tematycznych było pogłębienie tematu przypisanego do stolika, przede wszystkim zebranie informacji o potrzebach i propozycjach rozwiązań w dyskutowanym obszarze. Praca warsztatowa przy stolikach tematycznych trwała około godziny. Po około pół godziny osoby uczestniczące miały możliwość zmiany stolika i grupy tematycznej. Chętni mieszkańcy, mieszkańcy i pozostali interesariusze wypełniali także fiszki pomysłów do danego Programu Rozwoju proponując szczegółowe rozwiązania, w tym lokalizację proponowanego przedsięwzięcia. Rezultaty dyskusji każdego stolika tematycznego były krótko podsumowywane na forum.

Następnym etapem spotkania było oficjalne zakończenie i zaproszenie do dyskusji uzupełniających z opiekunami programu, koordynatorami, specjalistami.

Najważniejsze wnioski i rekomendacje dotyczące Programów Rozwoju

Dostępne Miasto

Wnioski z dyskusji na temat **Programu Rozwoju Dostępne Miasto** kierują Gdańsk przede wszystkim w stronę budowania warunków do bezpiecznego i komfortowego korzystania z usług publicznych i poruszania się po mieście. Podstawą dla poprawy warunków ruchu pieszego w Gdańsku powinny być **stałe działania inwentaryzacyjne i badania przestrzeni realizowane we współpracy ze społecznością lokalną**. W celu wdrażania priorytetu dla ruchu pieszego ważne jest **konsekwentne realizowanie działań infrastrukturalnych, ale także egzekwowanie pierwszeństwa dla pieszych przez lokalne zasady organizacji ruchu drogowego**. Ważną kwestią jest kształtowanie ruchu pieszego i infrastruktury **dostępnej dla osób ze specjalnymi potrzebami**. Z kolei dla rozwoju ruchu rowerowego w Gdańsku konieczne jest **zapewnienie dobrej infrastruktury, niwelowanie barier architektonicznych, edukacja**

wszystkich uczestników ruchu oraz budowanie odpowiedzialnych postaw poruszania się po drogach.

W celu popularyzacji poruszania się rowerem w codziennych podróżach zaproponowano wprowadzenie programu wsparcia dla osób dorosłych w procesie przechodzenia na użytkowanie roweru w codziennych podróżach.

W celu zachęcenia mieszkanki i mieszkańców Gdańska do korzystania z transportu publicznego należy podjąć szereg działań: rozwijać transport szynowy, szczególnie SKM i PKM oraz wprowadzić tzw. szybki tramwaj, zwiększyć częstotliwości kursów SKM i PKM oraz liczbę pętli autobusowych w newralgicznych punktach, wprowadzić tzw. linie autobusowe osiedlowe, zwiększyć liczbę połączeń na trasach, którymi podróżuje młodzież ucząca się i studenci oraz do nowo powstałych dzielnic i osiedli. Znaczącą zachętą byłoby też wprowadzenie nowego **systemu biletowego (jednego biletu na całą aglomerację trójmiejską, na wszystkie środki transportu publicznego)** oraz **zwiększenie różnorodności oferty taryfowej**. Dodatkową zachętą do przesiadki z auta do transportu publicznego byłaby **możliwość wykorzystania biletu parkingowego z parkingów przy węzłach przesiadkowych jako biletu w transporcie publicznym** oraz **rozwój infrastruktury parkingów przy węzłach przesiadkowych**. Dla użytkowników komunikacji publicznej bardzo ważna jest **infrastruktura przystanków** – ich odpowiedni rozmiar, widoczność rozkładów jazdy, także dla osób słabowidzących, oraz otoczenie przystanków, które powinno być zielone i wyposażone w usługi.

W kwestii **bezpieczeństwa na drogach** zwrócono uwagę, że prędkość w Gdańsku została widocznie ograniczona i jest w dalszym ciągu sukcesywnie ograniczana – na drogach jest stosunkowo bezpiecznie. **Dalsze uspokajanie ruchu w mieście zostało uznane za dobry i pożądany kierunek polityki drogowej w mieście.**

Osobną kwestią jest **bezpieczeństwo w okolicach szkół**. Tutaj kluczowe jest zadbanie **o bezpieczne przejścia dla pieszych, ale także bezpieczeństwo publiczne**. Część osób uczestniczących w dyskusji na temat ruchu drogowego w Gdańsku zwróciło uwagę, że w celu uspokojenia ruchu nie jest konieczne dalsze wprowadzanie **stref wyłączonych z ruchu**. Stwierdzono, że istniejące strefy wyłączone z ruchu są wystarczające i odpowiadają na potrzeby użytkowników. Ich dalszy rozwój powinien zostać poddany analizie np. poprzez stworzenie prototypowych stref wyłączonych z ruchu. Powinno się rozważyć wprowadzenie **Strefy Czystego Transportu w Śródmieściu oraz na najbardziej zakorkowanych ulicach miasta**, jednak zawsze trzeba brać pod uwagę ryzyko wykluczenia mieszkańców o słabszej sytuacji ekonomicznej, których nie będzie stać na preferowane typy samochodów.

Miasto Dostępne to także takie, które efektywnie zarządza energią, zapewniając w ten sposób bezpieczeństwo mieszkankom i mieszkańcom. W tym celu miasto powinno podjąć bezpośrednie **wsparcie doradcze w zakresie stosowania ekologicznych źródeł ciepła i rozwiązań energooszczędnych dla mieszkańców i zarządców nieruchomości**. Kluczowe są inwestycje termomodernizacyjne

i w odnawialne źródła energii montowane na budynkach użyteczności publicznej i będących w zasobach miasta.

W celu zwiększania dostępności mieszkańek i mieszkańców Gdańska do usług publicznych konieczne jest **rozwijanie miejskich narzędzi internetowych, ale równie ważna jest ich dostępność i umiejętność ich użycia przez mieszkańców**. Standardem powinno być dostosowanie stron internetowych i aplikacji do wymogów osób ze specjalnymi potrzebami. Jednocześnie należy zadbać o większą czytelność procedur, jak i o lepsze działanie dotychczas funkcjonujących narzędzi. Powinna także nastąpić integracja niektórych systemów i świadczonych przez nie usług. **Swego rodzaju cyfrowym hubem dla usług miejskich i różnego rodzaju profitów powinna być Gdańska Karta Mieszkańca (GKM)**. Zaproponowano zwiększenie funkcji Karty Mieszkańca z uwzględnieniem osób ze szczególnymi potrzebami, a także większą integrację z aktywnościami mieszkańców oraz połączenie GKM z e-urzędem.

Wspólne Miasto

Program Rozwoju Wspólne Miasto to kwestie przede wszystkim związane z zapewnieniem wysokiej jakości usług społecznych dla mieszkańek i mieszkańców Gdańska oraz budowanie solidarnej, równej i zaangażowanej społeczności miasta.

Jednym z obszarów funkcjonowania miasta, który poddano dyskusji, była edukacja, szczególnie ta odpowiadająca na wyzwania zmieniającego się rynku pracy. Szkoły w Gdańsku powinny kierować się **wspólnym zestawem wartości uniwersalnych**, takich jak szacunek, tolerancja i wdrażać je w podobny sposób zarówno w placówkach publicznych jak i niepublicznych. Jedną z wartości, których obecnie brakuje w szkołach, jest **samorządność i możliwość wpływania uczniów na to, w jaki sposób funkcjonują szkoły**. Szkoły powinny być miejscem **edukacji międzykulturowej** na rzecz większej akceptacji dla różnorodności oraz **edukacji solidarnościowej**.

Istotne jest **zadbanie o dobrostan psychofizyczny uczennic i uczniów, zapewnienie w szkołach dostępu do profesjonalnego wsparcia psychologicznego**. Ważne jest także lepsze przygotowanie uczennic i uczniów do rynku pracy, a rozwijanie kompetencji przyszłości powinno opierać się na **dialogu i współpracy szkół z lokalnymi przedsiębiorcami i firmami**, które mają aktualną wiedzę w tym obszarze. Środowisko szkolne to nie tylko uczennice i uczniowie. Dużą potrzebą jest **stałe wsparcie nauczycieli, pedagogów oraz psychologów i zapewnienie im możliwości rozwoju oraz współpraca z rodzicami, aktywizowanie ich i włączanie w życie szkół, a także wzmacnianie roli i wspieranie rad rodziców**.

Edukacja szkolna i systemowa współpraca ze szkołami to możliwość **budowania świadomości zdrowotnej mieszkańek i mieszkańców Gdańska**, która pozwala na wprowadzanie już od najmłodszych lat wartości składających się na tzw. zdrowy styl życia. Budowanie świadomości zdrowotnej, wspieranie aktywności ruchowej i profilaktyki zdrowotnej to najlepszy zdaniem mieszkańek i mieszkańców Gdańska

sposób budowania dobrostanu społeczności miasta. Te działania powinny być wspierane przez **stały rozwój infrastruktury i terenów zieleni** (z dostępem do czystego powietrza), **zwiększanie dostępności obiektów sportowych** (szczególnie basenów), **wzmacnianie sektora usług w obszarze sportu i aktywności ruchowych** oraz działania popularyzujące **zdrowy sposób odżywiania**.

Wysoką jakość życia mieszkańcom i mieszkańcom mają zapewnić **usługi społeczne**, które powinny być skoncentrowane na umożliwianiu i ułatwianiu prowadzenia aktywnego życia, w szczególności osobom, które potrzebują **dedykowanego wsparcia w tym zakresie**: osobom z niepełnosprawnościami, seniorom, osobom w kryzysie, osobom z zaburzeniami psychicznymi, wychowankom pieczy zastępczej, osobom w kryzysie bezdomności i innym. Szczególnie wybrzmiała potrzeba **decentralizacji i lokalizowania usług społecznych bliżej mieszkańców**, zakotwiczenia ich w lokalnym, sąsiedzkim środowisku, jak również **kompleksowości proponowanych usług, dopasowaniu ich do indywidualnych potrzeb** oraz **przejrzystego, kompleksowego i dostępnego sposobu informowania** przez **lokalne punkty informacji na poziomie dzielnic**. Ze względu na istotność dotarcia z informacją do osób starszych, będących częstymi odbiorcami społecznych usług wsparcia zwrócono uwagę, aby punkty informacji lokować także przy ośrodkach zdrowia, gdzie często można spotkać seniorki i seniorów. Dodatkowo informacje przekazane przez personel medyczny mogą być odbierane przez starsze mieszkanki i mieszkańców jako bardziej wiarygodne. Wsparciem dla usług społecznych mógłby być **Bank Usług**, w którym zbierane byłyby informacje o potrzebach, umiejętnościach i możliwościach czasowych osób, które chcą zaoferować pomoc sąsiedzką. Rozwijanie pomocy sąsiedzkiej powinny wspierać domy sąsiedzkie funkcjonujące w każdej dzielnicy Gdańska i inne miejsca służące spotkaniom i podejmowaniu wspólnych inicjatyw na rzecz dobra wspólnego tworzone blisko miejsca zamieszkania.

W celu budowania aktywnego i zaangażowanego miasta istnieje potrzeba wypracowania nowej wizji wsparcia i rozwoju sektora organizacji pozarządowych, uwzględniającej perspektywy zarówno dużych, jak i mniejszych organizacji. Wsparcie należy także **społecznych liderów** poprzez szkołę animatorów społecznych oraz zadbać o **kształtowanie nowych aktywistek i aktywistów**, dzięki praktykowaniu i nauczaniu partycypacji w szkołach. Ważnym postulatem z dyskusji było zwrócenie uwagi na konieczność **wprowadzenia w życie kompletu rekomendacji III panelu obywatelskiego** w Gdańsku i rozpoczęcia prac od zinwentaryzowania dotychczasowych wdrożeń przed planowaniem dalszych działań. Rekomendacje dotyczyły następujących obszarów: kształtowanie aktywności obywatelskiej w szkołach, usprawnianie narzędzi partycypacji i aktywności obywatelskiej wśród osób dorosłych, wsparcie w zakresie równego traktowania kobiet i mężczyzn oraz osób LGBT+.

Wspólne Miasto Gdańsk to także miasto wspierające mieszkanki i mieszkańców w trudnych sytuacjach i ze specjalnymi potrzebami. Należy podjąć działania zapewniające **dostępność architektoniczną w przestrzeniach i budynkach publicznych**. W odniesieniu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, uczestnicy dyskusji zaproponowali **utworzenie usługi trenera/ki pracy**, osoby asystującej osobom

z niepełnosprawnościami w funkcjonowaniu na rynku pracy i zapewnienie trwałego finansowania dla programu oferującego tego rodzaju wsparcie. Wśród zgłaszanych propozycji działań znalazło się także poszerzenie pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej oraz **powołanie programu mieszkań wspomaganych** dostępnych w trybie interwencyjnym dla osób w kryzysie.

Zapewnienie wysokiej jakości życia w Gdańsku to także dostęp do mieszkań zasobu komunalnego i społecznego. W tym zakresie mieszkanki i mieszkańcy postulowali realizację wskaźnika oddanych mieszkań w Gdańskim Programie Budownictwa Społecznego do minimum 30 mieszkań na rok. Uczestniczki i uczestnicy spotkań zwracali uwagę na to, aby **budownictwo komunalne rozwijać w oparciu o zróżnicowane grupy społeczne** (w tzw. miksie społecznym), unikając tworzenia wyłączonych przestrzeni, które obecnie często są lokowane w częściach miasta o mniej rozwiniętej infrastrukturze (przeciwdziałanie powstawania gett). Miejskie budownictwo mieszkaniowe nie może tworzyć wykluczeń, dlatego równie **ważne jest rozwijanie infrastruktury (komunikacyjnej, usługowej) wokół budynków komunalnych**. Standardem powinno być **realizowanie budownictwa komunalnego i społecznego wraz z miejscami na usługi, szczególnie te wspierające mieszkańców** – usługi społeczne, integracyjne, zdrowotne. Należy też mieć na uwadze, aby mieszkania komunalne odpowiadały na problem bezdomności. Mają być także dostępne dla osób, które znalazły się w tzw. luce czynszowej.

Zielone Miasto

Kierunki działań i rozwiązania dla **Programu Rozwoju Zielone Miasto** oscylowały od kwestii związanych ze strategicznym planowaniem i zarządzaniem miastem do działań, które należy wspierać na poziomie lokalnym. Budowanie zielonego i odpornego na zmiany klimatu Gdańska nie będzie możliwe bez **lokalnych polityk i dokumentów strategicznych, których postanowienia będą się wzajemnie uzupełniały w realizacji celów**. Szczególnie potrzebną lokalną polityką są **Standardy Ochrony Drzew** oraz mechanizmy zobowiązujące do zachowania maksymalnych powierzchni biologicznie czynnych dla nowych inwestycji, ich monitorowania i egzekwowania. Zaproponowano także wprowadzenie dodatkowego **wskaźnika do Programu Rozwoju Zielone Miasto zapewniającego nie tylko tereny zieleni w mieście, ale także ich bioróżnorodność**.

Głównym wątkiem poruszonym w kontekście odporności Gdańska na zmiany klimatu była kwestia **retencji wód**. Należy o niej myśleć w kategoriach całego miasta i dbać przede wszystkim poprzez **rozwijanie terenów zieleni, rozwiązania oparte na naturze, ale także wspierać programy retencyjne kierowane do mieszkańców**. Ważne jest także kształtowanie odpowiednich zachowań wobec wody wśród mieszkanki i mieszkańców: oszczędzanie wody, zachęcanie do używania wody kranowej do picia, dbanie o czystość terenów wokół ujęć wód, a także wpływanie na miejskie instytucje, restauracje i inne

lokale usługowe, aby używały wody kranowej do picia. Kluczowa w myśleniu o zielonym Gdańsku powinna być **dbałość o glebę**. Zasób ten zapewnia dobrej jakości wody i zieleń.

Podczas dyskusji jednoznacznie wybrzmiała **konieczność ochrony istniejących terenów zieleni w Mieście oraz miejskich ekosystemów**. Ochrona istniejącej zieleni to dla osób uczestniczących w dyskusji przede wszystkim zachowanie tej zieleni, która jest obecna w mieście. Ochrona zieleni powinna w szczególny sposób obejmować drzewa. Poza maksymalnym ograniczeniem ingerencji w system zieleni należy **stale rozwijać tereny zieleni**: tworzyć i wspierać zieleń rozproszoną oraz małe parki kieszonkowe, użytki ekologiczne, konsekwentnie odbetonowywać przestrzeń, kształtować zieleń jako obowiązkowy element ciągów komunikacyjnych. Ważnym partnerem dla Miasta Gdańska w prowadzeniu działań związanych z zielenią powinny być Rodzinne Ogrody Działkowe.

Ważnym elementem zielonej polityki miasta jest **gospodarka obiegu zamkniętego**. W tym obszarze miasto powinno wspierać **rozwój usług, które służą ponownemu wykorzystaniu** i którym przyświeca idea „zero waste”, ale także **organizować doraźne akcje służące niemarnowaniu zasobów** czy przedmiotów. Zadaniem Gdańska powinno być także prowadzenie kampanii społecznych i szerokie docieranie z informacją na temat możliwych form wsparcia i dobrych praktyk w tym obszarze.

Stałym elementem powinno być także **prowadzenie polityki informacyjnej i działań edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i adaptacji do zmian klimatu**. Społeczność Gdańska powinna mieć pełen dostęp do informacji o środowisku, dziejących się procesach w tym obszarze i planowanych przedsięwzięciach. Skuteczna edukacja o klimacie i zielonym mieście to taka, która opiera się na wskazywaniu relacji przyczynowo-skutkowych i korzystaniu z ustaleń nauki na rzecz dokonywania zmian oraz wskazująca możliwości podejmowania indywidualnych działań.

Ważnym elementem budowania świadomości ekologicznej powinno być wykorzystywanie w komunikacji z mieszkańcami pojęcia **usług ekosystemowych**, które pozwalają pokazać wartość pieniężną usług świadczonych przez ekosystemy dla miasta, np. obniżenie temperatury, filtrowanie zanieczyszczeń, produkcja tlenu, zdolność retencyjna.

Realizując działania informacyjne i edukacyjne należy docierać do **środowisk jak najbliższych mieszkankom i mieszkańcom w ich społecznościach lokalnych, we współpracy z Domami Sąsiedzkim**, wykorzystywać różnego rodzaju wydarzenia dzielnicowe, kontynuować działania edukacyjne w szkołach oraz rozwijać edukację terenową dla mieszkańców w każdym wieku. Zielone Miasto to także miasto z czystym powietrzem. W celu zadbania o ten aspekt w Gdańsku należy podjąć bardziej intensywne i bezpośrednie działania zachęcające mieszkańców do wymiany pieców na paliwa stałe na bardziej ekologiczne źródła ciepła z wykorzystaniem mechanizmów pomocowych, które obecnie funkcjonują, jak na przykład dotacje do wymiany źródeł ogrzewania.

Innowacyjne Miasto

Dyskusja na temat **Programu Rozwoju Innowacyjne Miasto** prowadzona była wokół tematów związanych z przestrzenią publiczną, rewitalizacją, kulturą i ochroną zabytków, turystyką i czasem wolnym oraz rozwojem Gdańska przez odpowiedzialną gospodarkę. Wspólnym postulatem, który wybrzmiewa z przeprowadzonych rozmów jest **wzmocnienie rozwoju Gdańska przez wsparcie lokalne na poziomie dzielnic**. W zakresie kultury podkreślano, że **wspieranie rozwoju lokalnych, dzielnicowych instytucji kultury i organizowanych przez nie wydarzeń powinno być równie ważne jak działania kulturalne na poziomie ogólnomiejskim**. Podobnie **rozwój przestrzeni publicznych powinien być tworzony na podstawie planów rozwojowych dzielnic wypracowanych wspólnie z mieszkankami i mieszkańcami**. Ważne jest, aby zapewnić w miarę równomierny rozwój dzielnic, niwelować dysproporcje obecnie występujące między różnymi częściami miasta. Kluczową kwestią jest **projektowanie przestrzeni dostępnej, uniwersalnej, w oparciu o potrzeby jej użytkowników, ale także na podstawie analizy danych dotyczących użytkowania przestrzeni**. Rozwój przestrzenny Gdańska powinien być kompleksowy i, zdaniem osób uczestniczących w dyskusji, realizowany przez Urbanistę Miasta, oparty na rozwiązaniach ekologicznych, realizowany z poszanowaniem istniejących terenów, szczególnie zielonych. Zwrócono także uwagę na **niedostateczne wykorzystanie potencjału wody w rozwoju przestrzeni miasta**, zarówno w zakresie możliwości użytkowania pasa nadmorskiego, jak i wód (rzek, cieków wodnych, stawów) będących częścią urbanistycznej tkanki miasta. Rozwijanie potencjału wody może być atrakcyjne dla mieszkank i mieszkańców, ale także dla turystów odwiedzających Gdańsk.

Jednym z kluczowych działań w mieście jest proces rewitalizacji Gdańska. Uczestniczki i uczestnicy warsztatów postulowali, aby **działaniami rewitalizacyjnymi objąć także tereny na granicach podobszarów rewitalizacji**, które ze względu na wytyczne Ustawy o rewitalizacji nie mieszczą się w możliwych do objęcia wsparciem obszarach. Konieczne jest **wsparcie pozostałych, szczególnie graniczących z podobszarami rewitalizacji, części miasta przez inne programy miejskie**. Działania rewitalizacyjne powinny odpowiadać przede wszystkim na **zabezpieczenie podstawowych potrzeb mieszkańców**, zabezpieczać infrastrukturę, z której mieszkańcy korzystają na co dzień (np. mieszkania). Szczególną uwagę w prowadzeniu działań inwestycyjnych w procesie rewitalizacji należy zwrócić na **zieleni**, która powinna być bezwzględnie chroniona i poddawana procesom rewaloryzacji. Większego niż dotychczas **wsparcia wymagają także zabytki oraz popularyzowanie informacji o zabytkach, nie tylko w podobszarach rewitalizacji, ale w całym mieście**.

Na rozwój Gdańska wpływa także **ruch turystyczny, który jest mile widziany, jednak oferta i atrakcje turystyczne powinny być dostępne i kształtowane także z myślą o mieszkańcach**. Należy też zwrócić

uwagę na planowanie reguł korzystania z walorów miasta przez turystów, szczególnie na terenach zieleni i w obszarze Śródmieścia.

Wzmocnienia rozwoju miasta należy też upatrywać we **współpracy z biznesem i nauką, gdzie Urząd Miejski powinien być liderem tej sieci współpracy**. Relacje między biznesem i nauką wymagają wzmocnienia i planowania wspólnych przedsięwzięć w oparciu o rozpoznanie możliwości współpracy. Przedstawiciele nauki dostrzegają także potrzebę wsparcia dalszego rozwoju systemu otwartych danych w Gdańsku, dzięki któremu w sposób nowoczesny gromadzone będą dane miejskie, ale także dane niepublicznych instytucji, czy uczelni. Współpraca nauki i biznesu powinna być wspierana w ujęciu nie tylko Gdańska, a całej metropolii.

Wnioski i rekomendacje organizacyjne

Spotkania konsultacyjne dotyczące Programów Rozwoju wdrażających Strategię Rozwoju Miasta Gdańsk 2030 Plus cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkank, mieszkańców i innych interesariuszy, łącznie wzięło w nich udział około 450 osób.

Proces włączenia społeczności w budowanie Programów Rozwoju był **bardzo dobrze i spójnie komunikowany na zewnątrz**. Mieszkanki i mieszkańcy Gdańska byli stale informowani o planowanym przebiegu i zakresie merytorycznym kolejnych spotkań, a także na bieżąco mogli zapoznać się z głównymi wnioskami z warsztatów. Wpłynęło to na wysoką transparentność całego procesu i przełożyło się na duże zaangażowanie mieszkank i mieszkańców do udziału w spotkaniach, prowadzonych dyskusji i złożonych propozycji przedsięwzięć i kierunków interwencji do Programów Rozwoju.

Wyzwaniem organizacyjnym w procesie konsultacji Programów Rozwoju był **stosunkowo krótki czas spotkań, szczególnie części warsztatowej**. Dyskusje w grupach tematycznych niejednokrotnie kończyły się poczuciem niedosytu wśród osób w nich uczestniczących oraz zaznaczeniem ważnych tematów, które wymagają pogłębienia. Czas przeznaczony na dyskusje tematyczne wokół poszczególnych Programów Rozwoju pozwolił na **zebranie ważnych dla mieszkank, mieszkańców i innych interesariuszy zagadnień, problemów, postulatów oraz wielu nowych pomysłów do opracowania Programów Rozwoju**. **Nie umożliwił jednak podjęcia dyskusji o priorytetach, kwestiach najpilniejszych i najważniejszych dla danego Programu czy obszarów tematycznych**. Wymaga to dopracowania na kolejnych etapach prac. Optymalnym czasem na pracę warsztatową byłoby przeznaczenie na nią około 1,5 godziny.

W procesie konsultacji Programów Rozwoju trzeba docenić nie tylko zaangażowanie mieszkank i mieszkańców Gdańska, ale także urzędniczek, urzędników i osób reprezentujących miejskie instytucje, którzy aktywnie uczestniczyli w spotkaniach w charakterze uczestników, osób dbających o organizację

wydarzeń oraz prowadzących i wspomagających merytorycznie dyskusje w grupach tematycznych. Taka organizacja dyskusji miała swoje niewątpliwe zalety – mieszkanki i mieszkańcy mogli spotkać i poznać osoby odpowiedzialne za dany obszar rozwoju Gdańska, uzyskać odpowiedzi na konkretne pytania czy nawet opowiedzieć o konkretnych problemach miasta, które dostrzegają w swoim najbliższym otoczeniu. Można więc powiedzieć, że był to **walor edukacyjny spotkań**. Z drugiej jednak strony taka możliwość często **odciągała dyskusję od głównego celu i momentami przeradzała się w serię pytań i odpowiedzi czy wręcz uzasadnień konkretnych decyzji, których podejmowały się osoby merytoryczne prowadzące dyskusję**, utrudniając poznanie potrzeb mieszkanek i mieszkańców w zakresie omawianych obszarów. W takich sytuacjach lepszym rozwiązaniem jest, gdy zewnętrzni moderatorzy prowadzą dyskusję, łatwiej jest im przekierowywać szczegółowe wątki jako kwestie do przekazania właścicielom procesu i dbać o skupienie się na celu rozmów. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że udział osób merytorycznych był również wartością dla nich samych, ponieważ umożliwił bezpośredni wgląd w potrzeby i pomysły mieszkanek i mieszkańców Gdańska.

Programy Rozwoju do Strategii Rozwoju Miasta Gdańska 2030 Plus

Podsumowanie częściowe: Program Dostępne Miasto

Warsztaty dotyczące Programu Rozwoju Dostępne Miasto, jednego z czterech narzędzi realizacji „Strategii Rozwoju Miasta Gdańska 2030 Plus” odbyły się **13 marca 2023 roku, w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 8 przy ul. Meissnera 9**. W spotkaniu uczestniczyło blisko 80 osób.

Uczestniczący w spotkaniu mieszkanki i mieszkańcy zaproponowali swoje postulaty w sześciu obszarach tematycznych budujących Program Rozwoju Dostępne Miasto:

1. Ruch pieszy / Poprawa warunków dla ruchu pieszego / Bezpieczeństwo
2. Ruch rowerowy, hulajnogi / Poprawa warunków dla ruchu rowerowego
3. Transport publiczny / Zwiększenie atrakcyjności transportu publicznego
4. Drogi / Poprawa dostępności transportowej
5. Transformacja energetyczna, odnawialne źródła energii
6. Cyfryzacja usług i procesów

Zebrane w dalszej części dokumentu treści stanowią podsumowanie dyskusji prowadzonych w grupach tematycznych oraz konkretne pomysły na przedsięwzięcia zaproponowane przez mieszkanki i mieszkańców Gdańska.

TEMAT 1. Ruch pieszy / Poprawa warunków dla ruchu pieszego / Bezpieczeństwo

Dyskusja wokół tematu związanego z ruchem pieszym i bezpieczeństwem poruszania się pieszo toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak poprawić warunki dla ruchu pieszego? (infrastruktura i rozwiązania organizacyjne)
- Jakie bariery i utrudnienia w lokalnym ruchu pieszym należy niwelować/likwidować? Jak w praktyce wdrażać priorytet dla ruchu pieszego?
- Jak zwiększyć bezpieczeństwo pieszych (np. w obrębie przejść dla pieszych, przy placówkach oświatowych, w strefach pieszych współdzielonych z innymi użytkownikami np. hulajnóg)?

Podstawą dla poprawy warunków ruchu pieszego w Gdańsku powinny być stałe działania inwentaryzacyjne i badania przestrzeni:

- wskazywanie miejsc i przejść niebezpiecznych dla pieszych,
- monitorowanie przejść dla pieszych ze względu na czas przejścia i sygnał dźwiękowy (jego słyszalność),
- wskazywanie przeszkód dla ruchu pieszego i audyt miejsc z występującymi przeszkodami,
- inwentaryzacja „wydepczyk” wskazujących na pożądany przez pieszych kierunek poruszania się i ich zagospodarowania,
- inwentaryzacja progów na przejściach dla pieszych i ich likwidacja.

W celu wdrażania priorytetu dla ruchu pieszego w Gdańsku ważne jest konsekwentne realizowanie działań infrastrukturalnych, ale także egzekwowanie pierwszeństwa dla pieszych przez lokalne zasady organizacji ruchu drogowego:

- wprowadzenie kompleksowego programu oświetlenia przejść dla pieszych (na wzór programu Jaśniejszy Gdańsk),
- preferowane stosowanie sygnalizacji świetlno-dźwiękowej, szczególnie w miejscach o dużym natężeniu ruchu,
- poprawa geometrii ciągów pieszych i rowerowych – czytelniejsze rozgraniczenie ciągów pieszych i rowerowych,
- preferowane budowanie przejść dla pieszych na poziomie jezdni zamiast przejść podziemnych i nadziemnych,
- zachowanie parametrów minimalnej szerokości chodników, aby nie ograniczały jej miejsca parkingowe,
- zabezpieczanie chodników przed parkującymi samochodami (w miejscach, gdzie chodniki są węższe),
- tworzenie miejsc do odpoczynku (ławek) w regularnych odstępach,
- zabezpieczenie miejsc kolizji ruchu pieszego i rowerowego (poprzez np. sygnalizację dla rowerzystów),
- poprawienie warunków współużytkowania przestrzeni przez pieszych i rowerzystów, a także osób z niepełnosprawnościami poprzez poszerzanie chodników i ciągów pieszo-rowerowych,
- poszukiwanie kompleksowych rozwiązań dla poprawy bezpieczeństwa pieszych w miejscach kolizji pieszy-tramwaj, pieszy-samochód.

Ważną kwestią jest kształtowanie ruchu pieszego i infrastruktury dostępnej dla osób ze specjalnymi potrzebami:

- lepsze oznakowanie przejść dla pieszych – obecne nie zawsze się sprawdzają, szczególnie dla osób niedowidzących,
- niwelowanie barier architektonicznych: likwidowanie wysokich progów na przejściach dla pieszych, stosowanie raczej ramp niż wind,
- wprowadzanie melodyjnych sygnalizacji dźwiękowych na przejściach dla pieszych.

Uważność na specjalne potrzeby pozwoli na podniesienie jakości infrastruktury i stosowanych rozwiązań dla pieszych.

Potrzebne jest także prowadzenie innych działań, które zachęcą do podejmowania decyzji o wyborze pieszego poruszania się po mieście:

- przeciwdziałanie groźbie utrudniania ruchu pieszego oraz tworzenie połączeń pieszych między osiedlami (skrót, przedesty),
- uzupełnianie informacji o kierunkach dojść do ważnych miejsc, w tym w sposób dostępny dla osób o specjalnych potrzebach,
- zadbanie o ciągłość oznaczenia fakultatywnego, bardziej świadome, odpowiedzialne oznaczenia nie tylko miejsc przejścia dla pieszych, ale też drogi dojścia do nich,
- promocja poruszania się po mieście pieszo – pokazywanie czasów dojścia na konkretnych odcinkach jako alternatywy dla np. przejazdu samochodem,
- promowanie dobrych rozwiązań – przejścia naziemne, bezpieczne skrzyżowania itp.,
- edukacja rodziców odwożących dzieci do szkoły o innych sposobach dotarcia do szkół, promocja chodzenia pieszo i innych form mobilności w dotarciu do szkół,
- wprowadzanie zachęt podatkowych np. regulacja podatku od nieruchomości w zależności od liczby samochodów i dla osób nieposiadających samochodów.

Działania w zakresie poprawy bezpieczeństwa pieszych, zwiększania dostępności poruszania się po mieście dla pieszych oraz osób ze specjalnymi potrzebami **powinny być realizowane we współpracy ze społecznością lokalną** poprzez prowadzenie wspólnych audytów i inwentaryzacji, badań społecznych i badań przestrzeni.

Tab. 2. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w obszarze ruchu pieszego.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Pieszo – bezpiecznie i komfortowo	Miejsca, w których brak odpowiedniego oświetlenia, stan chodników jest alarmujący, brak małej infrastruktury	Wprowadzenie działań, które umożliwią bezpieczne poruszanie się pieszych po chodnikach : oświetlenie przejść dla pieszych, remonty najbardziej zdewastowanych odcinków chodników lub uzupełnienie brakujących, wprowadzenie zacienienia przez drzewa wzdłuż ciągów pieszych, zagęszczenie ustawienia ławek.
Likwidacja białych plam	Połączenie ciągów pieszych od strony Aniołków (SKM Stocznia, Rondo Ofiar Katynia) z ul. Jana z Kolna	Wyposażenie w chodnik drogi od Ronda Ofiar Katynia przez SKM Stocznia do SKM Politechnika. Wszędzie tam występują schody uniemożliwiające dogodne przejście pomiędzy różnymi częściami miasta.
Badanie terenowe z udziałem osób ze specjalnymi potrzebami	Wytypowanie miejsc newralgicznych użytkowanych przez osoby ze specjalnymi potrzebami, np. UCK, CMI, WCO	Badanie z udziałem osób ze specjalnymi potrzebami diagnozujące bariery w przestrzeni związane z poruszaniem się na określonych odcinkach miasta.
Wzmocnienie węzła pieszo-transportowego od nowej linii tramwajowej w stronę UCK	Nowa linia tramwajowa, Nowa Medyków, Smoluchowskiego, UCK	Obecnie brakuje chodnika od strony ulicy Nowej Medyków – zaplanować połączenie piesze z planowanym węzłem komunikacyjnym i linią tramwajową.
Dojście do ścieżki leśnej	Ulica Polanki, wejście koło DPS (pomiędzy szpitalem Polanki a DPS)	Przebudowa chodnika – dojścia do ścieżki edukacyjnej (teren Miasta Gdańska) będącej częścią Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. Obecnie teren jest niedostępny dla osób ze specjalnymi potrzebami.
Złagodzenie ramp przy ciągach schodów	Ul. Kartuska, stacja SKM Wrzeszcz, stacja PolRegio Orunia, ul. Toruńska – przy klubie kolejowym, ul. Żabi Kruk	Audyt ramp przy schodach w całym mieście zwłaszcza przy krótkich ciągach samochodów i opracowanie projektów ich przebudowy, aby były dostępne dla osób poruszających się na wózkach i rowerem. Najpilniejsza potrzeba występuje przy peronie SKM Stogi Gdańsk – Stągiewna w kierunku GUMED i Młodego Miasta
Miasto kompaktowe – ciągi piesze*		Stworzenie ciągów, pozwalających na wybór komunikacji pieszej, zamiast samochodowej czy miejskiej lub rowerowej, łączących oś miasta z

		<p>dzielnicami przyległymi. Istniejące trasy coraz częściej są grodzone przez właścicieli bez pozostawienia jakiegokolwiek możliwości przejścia. Wymusza to korzystanie z innych form komunikacji, a przecież nie są one ani zdrowe, ani ekologiczne (oprócz rowerów, ale nie wszyscy mogą z nich korzystać).</p> <p>Być może trzeba prowadzić kładki napowietrzne lub przejścia podziemne. Szczególnie wskazane prowadzenie takich ciągów z w pewnej odległości od głównych arterii i ulic ze względów zdrowotnych.</p> <p>Wskazane zapewnienie ławek dla odpoczynku osób starszych i niepełnosprawnych.</p>
--	--	---

*projekty przysłane do Urzędu Miejskiego po zakończeniu spotkania

TEMAT 2. Ruch rowerowy, hulajnogi / Poprawa warunków dla ruchu rowerowego

Dyskusja wokół tematu związanego z ruchem rowerowym i na hulajnogach oraz poprawą warunków dla ruchu rowerowego toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak poprawić warunki dla ruchu rowerowego (infrastruktura i rozwiązania organizacyjne)?
- Jak poprawić bezpieczeństwo rowerzystów?
- Jakie działania infrastrukturalne i rozwiązania organizacyjne poprawiłyby komfort przemieszczania się na rowerze?
- W jaki sposób popularyzować ruch rowerowy, zwłaszcza w codziennych podróżach do szkoły i pracy?
- Jak wprowadzać system transportu współdzielonego?

Kluczowe dla rozwoju ruchu rowerowego w Gdańsku są: **zapewnienie dobrej infrastruktury, niwelowanie barier architektonicznych** (np. krawężniki), **stałe zwiększanie bezpieczeństwa** i powiązana z bezpieczeństwem **edukacja wszystkich uczestników ruchu oraz budowanie odpowiedzialnych postaw poruszania się po drogach.**

W zakresie **poprawy warunków dla ruchu rowerowego i bezpieczeństwa rowerzystów** wskazano na następujące kwestie:

- stałe odśnieżanie i usuwanie liści ze ścieżek i tras rowerowych,

- prowadzenie ciągów rowerowych z uwzględnieniem nachylenia drogi: trasy z większym nachyleniem – osobny pas dla rowerów, w górę – połączony ze ścieżką pieszą,
- wygładzanie kamiennych nawierzchni ulic,
- wprowadzenie czujników sygnalizacji świetlnej reagujących także na rowery, nie tylko na samochody (zielona fala dla rowerów),
- budowanie ekostrad – szczególnie połączenie Dolnego i Górnego Tarasu oraz ul. Kartuskiej do Jasienia, wraz z zapewnieniem odpowiedniej liczby autobusów dających możliwość przewozu rowerów – obecnie brakuje zarówno odpowiedniej liczby kursujących autobusów, jak i miejsc w autobusach do przewozu rowerów,
- zwiększenie liczby samoobsługowych stacji napraw rowerów oraz tworzenie parkingów rowerowych.

Ważna jest także **nauka zasad zachowania dla wszystkich uczestników ruchu, szczególnie jednak należy zwrócić uwagę na edukację kierowców** w zakresie współdzielenia przestrzeni ulic z rowerzystami. Podkreślano także konieczność zwiększenia nakładów finansowych na infrastrukturę rowerową. Zachęcać mieszkańców do poruszania się rowerem powinno się przede wszystkim przez **pokazywanie możliwości zaplanowania czasu przejazdu rowerem**. Zaproponowano także wprowadzenie **programu wsparcia dla osób dorosłych w procesie przechodzenia na użytkowanie roweru w codziennych podróżach**. Miasto powinno także **promować hulajnogi elektryczne jako alternatywę dla poruszania się samochodem**. Równolegle powinna zostać poprawiona dostępność do stacji ładowania.

Tab. 3. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w obszarze ruchu rowerowego i hulajnogami.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Rower równorzędnym środkiem transportu	Miasto Gdańsk	Uznanie roweru jako środka transportu, nie tylko rekreacji, wymaga likwidacji luk w infrastrukturze miejskiej zapewniającej ciągłość podróży. Przykład: ul. Kołobrzeska nie ma możliwości bezpiecznej jazdy ulicą, a jazda chodnikiem jest bardzo uciążliwa.
Program edukacji rowerowej	Lasy i inne miejsca atrakcyjne przyrodniczo	Edukacja rowerowa i budowanie postaw prorowerowych poprzez organizację wycieczek rowerowych prowadzonych przez pasjonatów. Program oparty na walorach lasów Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego pełnego atrakcyjnych widoków, użytków ekologicznych, pomników przyrody.

Rozwój ścieżek rowerowych	ul. Spacerowa z dojazdem do Osowy, ul. Słowackiego z dojazdem do Matarni, ul. Sobieskiego z dojazdem do ronda ulicy Schuberta	Rozwój ścieżek rowerowych w następujących lokalizacjach: ul. Spacerowa z dojazdem do Osowy, ul. Słowackiego z dojazdem do Matarni, ul. Sobieskiego z dojazdem do ronda ulicy Schuberta
Dostępność do stacji napraw rowerów	Główne stacje MEVO, skrzyżowania przy głównych ścieżkach rowerowych	Instalacja skrzynek do napraw rowerów, które dostępne będą przez kod sms/aplikację, co zapewni ochronę skrzynek i ich wyposażenia.
Rozbudowa infrastruktury rowerowej	Miasto Gdańsk, szczególnie nowe osiedla	Uzupełnienie tras rowerowych, w ciągłe trasy komunikacyjne. Rozważenie ruchu rowerowego jako kluczowego rozwiązania dla rozładowania natężenia ruchu poprzez rozbudowywanie infrastruktury rowerowej w miejscach, gdzie jej brakuje. Zabezpieczenie tych inwestycji w odpowiednich dokumentach jako priorytetu. Efektem działań będzie zwiększenie ruchu rowerowego i zmniejszenie czasu przejazdu rowerem dzięki kompletnej infrastrukturze rowerowej.
Rozbudowa istniejących ciągów rowerowych	Południe Gdańska, relacja Park Oruński -Augustowska-Niepołomicka	Rozbudowa tras rowerowych między Parkiem Oruńskim a osiedlem przy Zbiorniku Świętokrzyska I i II. Adaptacja ul. Kampinoskiej na cele pieszo-rowerowe.
Bezpieczne ścieżki rowerowe	Połączenie Górnego i Dolnego Tarasu Gdańska	Budowa ścieżek wydzielonych od jezdni i chodników, w przypadku braku możliwości poprowadzenia ścieżki w jezdni włączyć ją do ścieżki pieszej; nie wydzielać pasów rowerowych na jezdni bez wydzielenia od ruchu samochodowego. Malowanie ścieżek rowerowych na czerwono dla poprawy widoczności (same przejazdy nie są wystarczające) Przy dużym nachyleniu prowadzić w dół osobny pas dla rowerów, w górę połączony ze ścieżką pieszą (przykład – ścieżka rowerowa między przystankami Brętowo PKM i Kolumba).
Wyższy priorytet dla rowerów	Miasto Gdańsk	Dodanie mapy ścieżek rowerowych i parkingów rowerowych do Karty Mieszkańca. Budowa na stacjach PKP, SKM i PKM hubów przesiadkowych wyposażonych w parkingi dla rowerów i stacje wypożyczania rowerów.

		Ograniczanie ruchu samochodowego poprzez wprowadzanie ograniczenia prędkości oraz ograniczenia liczby miejsc parkingowych. Wyłączenia niektórych ulic jedynie dla ruchu pieszego i rowerowego we współpracy z mieszkańcami.
--	--	---

TEMAT 3. Transport publiczny / Zwiększenie atrakcyjności transportu publicznego

Dyskusja wokół tematu związanego z transportem publicznym i zwiększeniem jego atrakcyjności toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak zwiększyć atrakcyjność komunikacji publicznej, jak zachęcić mieszkańców do zmiany samochodu na rzecz transportu publicznego?
- Jakie są bariery w korzystaniu z komunikacji publicznej?
- Jak poprawić komfort podróżowania?
- Jak skrócić czas przejazdu komunikacją miejską?

Problemy i rozwiązania, pojawiające się podczas dyskusji skupiały się wokół kilku obszarów:

- infrastruktury związanej z transportem publicznym,
- sieci połączeń – ich logistyki i częstotliwości,
- systemu biletowego,
- komfortu podróży,
- wpływu rozwoju transportu publicznego na otoczenie,
- komunikacji i informowania mieszkańców o sprawach dotyczących transportu,
- korelacji transportu publicznego z innymi obszarami rozwoju miasta: mieszkalnictwa, usług społecznych, handlowych.

W kwestii **infrastruktury** jako kluczowy czynnik wpływający na komfort i atrakcyjność podróżowania transportem publicznym wskazywano:

- Rozwój infrastruktury szynowej, szczególnie według modelu centrycznego, rozbudowa SKM do Tczewa. Mieszkańcy wskazywali jako priorytetowy **rozwój transportu szynowego, szczególnie SKM i PKM**. Zwrócono jednak uwagę, aby zapewniać komunikację zastępczą w przypadku zepsucia się tramwaju na trasach, gdzie transport szynowy jest jedyny.

- Argumentem przeciw rozwojowi transportu szynowego szczególnie tramwajów był **priorytet ciszy** – ci mieszkańcy wskazywali konieczność inwestowania w **autobusy elektryczne i rozwój buspasów**.
- Wykorzystanie istniejących przystanków i sieci linii SKM i PKM do rozbudowy sieci poprzecznych i obsługi biurowców (np. między Wrzeszczem a Żabianką).
- Dostosowania **szerokości dróg**, na których poruszają się autobusy, szczególnie na **nowopowstałych osiedlach** – współpraca z deweloperami w tym zakresie lub wprowadzenie przepisów prawnych nakazujących inwestorom zadbanie o drogi dostosowane dla transportu publicznego (np. Osiedle Borkowo).
- Infrastruktura przystanków – dostosowanie do warunków otoczenia, wymiary przystanków powinny być tak dostosowane, aby chroniły przed deszczem i wiatrem. Wskazano na niedostateczne zabezpieczenie miejsca na widoczne i czytelne rozkłady jazdy i informacje o zmianach w kursach w wiatkach przystankowych i **niedostateczne ich dostosowanie do specjalnych potrzeb osób słabowidzących i/lub niewidomych**.
- **Potrzeba budowy parkingów przy węzłach przesiadkowych**, tak aby można było łączyć dojazd samochodem i komfortowo przesiadać się na transport publiczny.
- Wzrost liczby pętli autobusowych w newralgicznych punktach.
- Wzrost liczby przystanków i ich gęstości ze względu na demografię osiedla – przykład Żabianki jako osiedla starszych mieszkańców, którzy potrzebują przystanków w bliskich odległościach.
- Zagospodarowanie terenu wokół przystanków i węzłów przesiadkowych – zieleń, infrastruktura społeczna, handlowo – usługowa.
- Pojazdy i tabor: dodatkowe wagony w przypadku transportu szynowego na najbardziej obleganych trasach; zakup nowych pociągów kolei miejskich.

W kwestii samej **logistyki, gęstości i częstotliwości połączeń**, jako główne bariery wskazywano:

- niedostateczną **synchronizację SKM i PKM z innymi środkami transportu publicznego**,
- niedostateczną płynność transportu publicznego,
- niedostateczną liczbę połączeń między istniejącymi centrami a przedmieściami.

Jako rozwiązania w tym obszarze, zwiększające atrakcyjność i zachęcające mieszkańców do korzystania z transportu publicznego wskazano:

- wprowadzenie tzw. **szybkiego tramwaju**, który stanowiłby alternatywne rozwiązanie do metra (taki tramwaj funkcjonuje np. w Poznaniu).
- zwiększenie częstotliwości kursów SKM i PKM,

- ograniczenie czasu postoju tramwajów i autobusów, tak aby zwiększyć płynność,
- wprowadzenie tzw. **linii autobusowych osiedlowych** – krótkie trasy i częste kursy w obrębie jednego / dwóch osiedli,
- zwiększenie liczby linii tramwajowych między Strzyżą a ul. Bażyńskiego,
- zwiększenie liczby połączeń poprzecznych między istniejącymi połączeniami głównymi, szczególnie w pobliżu stacji SKM,
- zwiększenie liczby połączeń na trasach, którymi podróżuje **młodzież ucząca się i studenci** – wskazywano na znaczne przepełnienie autobusów i tramwajów w newralgicznych porach i w okolicach szkół i uczelni,
- zwiększenie liczby połączeń dla nowopowstałych dzielnic i osiedli

Wprowadzenie nowego **systemu biletowego** jest pożądanym rozwiązaniem, które znacząco wpłynęłoby na atrakcyjność transportu publicznego i zachęciłoby mieszkańców do poruszania się komunikacją miejską. Preferowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie **jednego biletu na całą aglomerację trójmiejską, na wszystkie środki transportu publicznego**. Dodatkowym pożądanym czynnikiem byłaby atrakcyjna cena takiego biletu. Mieszkańcy wskazywali na wysoki koszt obecnych biletów. Korzystne byłoby **zwiększenie różnorodności oferty taryfowej** – więcej zniżek przy określonych pakietach lub biletach długoterminowych. Dodatkową zachętą do przesiadki z auta do transportu publicznego byłaby **możliwość wykorzystania biletu parkingowego z parkingów przy węzłach przesiadkowych jako biletu w transporcie publicznym**. Mieszkańcy wskazywali, jak ważna jest **zielona infrastruktura, zadrzewienie i wprowadzenie roślinności zarówno wzdłuż dróg w całej aglomeracji, jak i konkretnie przy przystankach**, tak aby niwelować wyspy ciepła, zapewnić cień podczas oczekiwania na autobus, zadbać o czyste powietrze i estetykę otoczenia przystanków oraz niwelować hałas. Zaproponowano rozwiązania, takie jak zielone torowiska, zielone ściany, zadrzewienie okolic przystanków. Ważne jest również, aby zadbać o **rozwój usług społecznych, mieszkaniowych i handlowych przy największych węzłach przesiadkowych i stacjach**, tak aby można było wykorzystać transport publiczny do załatwienia różnych ważnych dla mieszkańców spraw: zrobienia zakupów, załatwienia spraw administracyjnych, skorzystania z oferty zajęć sportowych, rozwojowych, artystycznych. Jeśli chodzi o komfort samego podróżowania jako główną barierę wskazano przepełnienie autobusów i tramwajów na najbardziej newralgicznych trasach, wydłużony czas podróżowania, zbyt długie postoje autobusów i niedostateczną liczbę połączeń. Zaproponowano też kampanię promującą **postawy zgodne z savoir vivre** w środkach transportu publicznego oraz informującą **jak zachować się wobec współpasażerów ze szczególnymi potrzebami** (niedowidzących i niewidomych, poruszających się na wózku, niesłyszących, w spektrum autyzmu). Wskazano również konieczność szybszego informowania mieszkańców o zmianach w kursach jazdy.

Tab. 4. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w obszarze transportu publicznego.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Porzucanie hulajnóg	Chodniki, ciągi komunikacyjne	Problemem jest porzucanie przez użytkowników hulajnóg w miejscach do tego nieprzeznaczonych co generuje sytuacje zagrożenia dla osób ze specjalnymi potrzebami. Rozwiązanie – promocja dobrych praktyk i edukacja.
Priorytet dla ciężkiego transportu kolejowego	Miasto Gdańsk	Budowa nadziemnych, naziemnych i podziemnych bezpośrednich połączeń dzielnic Górnego Tarasu z centrami już istniejącymi. Połączenie kolejowe od pętli Ujeścisko do istniejącej linii PKM w celu połączenia z Wrzeszczem i Oliwą. Połączenie pętli Łostowice-Świętokrzyska ze Śródmieściem i pętlą Ujeścisko. Rozbudowa układu o połączenia umożliwiające dojazd z miejscowości podmiejskich do miast, np. Straszyn, Stara Piła, Kolbudy.
Połączenie dzielnic Górnego Tarasu z istniejącymi tam centrami handlowymi	Górny Taras Gdańska	Rozbudowa istniejących centrów handlowych o placówki biurowe (te przy obwodnicy) i połączenie ich komunikacją miejską przez obwodnicę w celu nawiązania współpracy tych centrów i zapewnienia mieszkańcom Górnego Tarasu dostępu do nich (np. Połączenie Gdańsk Południe-CH Matarnia).
Poprzeczne połączenia tramwajowe	Ulica Kołobrzeska, Klonowa	Realizacja poprzecznych połączeń tramwajowych w powiązaniu z SKM. Dzisiaj przejazdy są jedynie przy Operze Bałtyckiej i w Oliwie – to zbyt dalekie odległości przy transporcie zbiorowym.
Priorytet dla tramwajów	Miasto Gdańsk	Nawiązanie współpracy z tramwajami warszawskimi w zakresie wprowadzenia systemu priorytetu opartego na GPS w Gdańsku.
Rozwój sieci kolei miejskiej	Miasto Gdańsk (i Trójmiasto)	Utworzenie nowych połączeń SKM:

		Kowale-Gdańsk-Sopot-Gdynia-Wejherowo Jankowo-Goszyn-Kowale-Osowa-Gdynia-Pruszcz Gdański Osowa-Gdańsk Wrzeszcz-Gdynia
Nowe centra transportowo-usługowe południowych dzielnic Gdańska	Gdańsk Południe, pętla Łostowice-Świętokrzyska, Jasień, pętla Ujeścisko	Nowe centra usługowe, które umożliwiłyby mieszkańcom korzystanie z podstawowych usług i usług wyższego rzędu połączone ze sobą i z istniejącymi centrami miasta szybką komunikacją szynową. Nowe centra jako ośrodki społeczne, usługowe, transportowe.
Ekspresowe linie autobusowe	Osowa-Oliwa, Matarnia-Wrzeszcz, Kokoszki/Orunia-Śródmieście, Żabianka-Wrzeszcz-Śródmieście	Zachęcenie do przesiadek przyjezdnych z okolicznych miejscowości na szybkie autobusy do centrów dzielnic: Oliwa, Wrzeszcz, Śródmieście.
Budowa parkingów park & ride w połączeniu z komunikacją autobusową	Osowa, Matarnia, Kokoszki, Kowale, Lipce	Budowa dużych parkingów dla przyjezdnych z zapewnieniem dalszej podróży autobusem. Bilet parkingowy powinien uprawniać do jazdy całodziennej po Gdańsku (np. 15 zł).
Integracja siatki połączeń autobusów przy pętli PKP Oliwa i przy przystanku SKM Przymorze-Uniwersytet	Pętla PKP Oliwa, przystanek autobusowy SKM Przymorze-Uniwersytet	W dzielnicach Przymorze Małe i Wielkie transport zbiorowy nie jest rozwijany. Autobus nr 199 nie jest funkcjonalny, kursuje średnio co 20 minut i często kursy te nie są skoordynowane z koleją. Należy zwiększyć częstotliwość połączeń oraz ich zintegrowanie z koleją.
Realne szacowanie czasu przejazdu komunikacji miejskiej	Miasto Gdańsk	Urealnienie czasu przejazdów pomiędzy przystankami komunikacji miejskiej, aby informowały o bieżących opóźnieniach i umożliwiały zaplanowanie podróży.
Skrócenie czasu przejazdu na Śródmieście	Śródmieście	Wykorzystanie trasy Toruńska-3 Maja
Standardy korzystania z komunikacji publicznej	Miasto Gdańsk	Działania edukacyjne dotyczące zachowania się w środkach komunikacji publicznej – zachowanie ciszy, zachowanie wobec osób z niepełnosprawnościami.
Winda koło schodów	Zaspa Młyniec, koło peronu PKM	Obecnie istnieją tylko strome schody i ścieżka dla rowerów przy ul. Braci Lewoniewskich

<p>Tymczasowe dojście do przystanku tymczasowego Częstochowska w Nowej Warszawskiej*</p>	<p>Działki nr 0074.10/327 i 0074.10/329 pod projektowaną ulicę Unruga na Ujeścisku</p>	<p>Inwestycja celu publicznego linia tramwajowa w Nowej Warszawskiej w obrębie przystanku tramwajowego Częstochowska została zrealizowana z naruszeniem prawa własności, gdyż dojście na ten przystanek jest zrobione z działki nr 0074.10/290 stanowiącej własność członków Spółdzielni Mieszkaniowej Szadółki. Z tego powodu nie tylko ww. działka ale i dwie będące własnością członków Spółdzielni użytkowane są bezumownie na cele publiczne.</p> <p>Wykonanie przez Gminę Miasta Gdańsk tymczasowego dojścia do przystanku tramwajowego Częstochowska w kierunku centrum miasta na działkach nr 0074.10/327 i 0074.10/329 pod projektowaną ulicę Unruga zapewni mieszkańcom Ujeściska dojście do przystanku z terenu publicznego, a nie tak jak wadliwie zaprojektowana z terenów prywatnych.</p> <p>To naruszanie prawa własności jest przyczyną niszczenia naszego majątku rodzinnego przez Gminę Miasta Gdańsk.</p>
<p>Komunikacja miejska a osoby niepełnosprawne*</p>	<p>Osiedle Wiszące Ogrody</p>	<p>Najmniej skomunikowane osiedle:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 linie autobusowe - dłuższe trasy, - 1 linia autobusowa - lokalna, - PKM - przystanek Kiełpinek. <p>Bardzo trudne dojścia do przystanków autobusowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wysokie schody, często z brakiem poręczy, - brak pojazdów dla wózków. <p>Brak tras łączących ważne dla mieszkańców (szczególnie osób niepełnosprawnych) miejsc docelowych takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - szpital Zaspą, - szpital wojewódzki, - Uniwersyteckie Centrum Kliniczne - Smoluchowskiego, - urzędy miasta.

		<p>Komunikacja bez konieczności przesiadania się na inne linie, często z potrzebą przechodzenia na inny przystanek.</p> <p>Efekt: przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu</p>
--	--	--

*projekty przysłane do Urzędu Miejskiego po zakończeniu spotkania

TEMAT 4. Drogi / Poprawa dostępności transportowej

Dyskusja wokół tematu dróg i poprawy dostępności transportowej toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak i gdzie rozwijać sieć drogową? Jak uzupełniać transport samochodowy z komunikacją publiczną?
- Jak poprawić bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego?
- Jak kształtować strefy wyłączane z ruchu i strefy czystego powietrza.

W zakresie inwestowania i rozwijania sieci drogowej w Gdańsku wskazano kilka punktowych rozwiązań:

- poprowadzenie bezkolizyjnego przejazdu nad torami na Oruni,
- rozładowanie zatorów drogowych na ulicach Spacerowej i Osowej przez wprowadzenie buspasa,
- brak dogodnej drogi dojazdowej na Olszynie,
- poprowadzenie brakującego połączenia tramwajowego w ciągu ulicy Mostowej,

oraz generalne rozwiązania związane z rozwojem i udroźnieniem sieci drogowej:

- dla dzielnic mniej zaludnionych alternatywnie dla sieci dróg powinien być rozwijany transport SKM i PKM,
- umożliwić poruszanie się buspasami samochodom z kilkoma pasażerami jako zachęta to wspólnych przejazdów,
- wykorzystywanie obecnej infrastruktury (jak estakada) dla innych środków transportu – rower, tramwaj.

W kwestii **bezpieczeństwa na drogach** zwrócono uwagę, że prędkość w Gdańsku została widocznie ograniczona i jest sukcesywnie ograniczana – na drogach jest stosunkowo bezpiecznie. **Dalsze uspokajanie ruchu w mieście zostało uznane za dobry i pożądany kierunek polityki drogowej w mieście.** Osobną kwestią jest **bezpieczeństwo w okolicach szkół**. Tutaj kluczowe jest zadbanie o **bezpieczne przejścia dla pieszych, ale także bezpieczeństwo publiczne** – należy zadbać o poczucie bezpieczeństwa dzieci i rodziców.

Uczestnicy dyskusji byli **sceptyczni do planów rozszerzania stref wyłączonych z ruchu, szczególnie w obszarze Głównego Miasta**. Ulice, które obecnie są wyłączone z ruchu w tej części miasta odpowiadają na potrzeby użytkowników.

Wskazano dzielnice, w których tworzenie stref wyłączonych z ruchu się sprawdziło: Wrzeszcz, Oliwa. Nie ma jednak pewności, czy kolejne dzielnice również potrzebują podobnych zmian. Być może jakimś rozwiązaniem byłoby prototypowe tworzenie stref wyłączonych z ruchu w celu sprawdzenia ich funkcjonalności w kolejnych dzielnicach Gdańska.

Problematyczna okazała się kwestia **wprowadzania Stref Czystego Transportu**. Uczestnicy wskazali na potrzebę przede wszystkim lepszej egzekucji prawa wobec najstarszych samochodów, które już dzisiaj nie powinny poruszać się po ulicach.

Powinno się rozważyć wprowadzenie Strefy Czystego Transportu w Śródmieściu oraz na najbardziej zakorkowanych ulicach miasta, być może za jakiś czas zasadne będzie wprowadzanie ulic dostępnych jedynie dla samochodów elektrycznych. Wprowadzając Strefy Czystego Transportu w Gdańsku trzeba brać pod uwagę ryzyko wykluczenia mieszkańców o słabszej sytuacji ekonomicznej, których nie będzie stać na preferowane typy samochodów.

Tab. 5. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w obszarze dróg i poprawy dostępności transportowej.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Dostępna ul. Kołobrzaska	ul. Kołobrzaska	Wypracowanie metodami UX (projektowanie oparte na doświadczeniu użytkownika) modelu ul. Kołobrzeskiej jako zachęcającej do ruchu pieszego (bez tramwaju) ewentualnie z autobusami elektrycznymi. Ulica powinna być zazieleniona i zadrzewiona, z uspokojonym ruchem i priorytetem pieszych, z uwzględnieniem drogi dla rowerów.
Łącznik zjazdu z Obwodnicy Południowej Olszynka z dzielnicą Olszynka	Część Olszynki za torami do portu i rafinerii	Obecnie zjazd z obwodnicy południowej, który kieruje na Olszynkę nie prowadzi na Olszynkę, brakuje 200 m drogi łączącej zjazd z ul. Zawodzie. Do tej części Olszynki nie ma dojazdu dla służb ratunkowych bez ryzyka postoju na przejeździe kolejowym, łącznik rozwiązałby problem.

Wydzielony skręt	ul. Hallera, Piramowicza, Uphagena	Wprowadzenie możliwości skrętu samochodów z Hallera w Piramowicza i potem w Uphagena, ale tylko dla aut elektrycznych i hybryd. Rozładowałoby to korek i zachęciło do kupna aut elektrycznych i hybryd.
Czasowe wyłączanie ruchu na ulicach	W pobliżu szkół, w godzinach szczytu	Zmniejszenie natężenia ruchu przy szkołach w celu zwiększenia bezpieczeństwa i widoczności dzieci. Wydłużanie dystansu, który dzieci i rodzice muszą pokonać pieszo do szkoły.
Zwiększenie bezpieczeństwa na ulicy Spacerowej	ul. Spacerowa, Oliwa-Osowa	Wprowadzenie bezpiecznego przejścia dla pieszych i buspasu na ulicy.
Powiązanie podatku od nieruchomości z posiadaniem samochodu	Miasto Gdańsk	Obniżenie podatku od nieruchomości dla mieszkań/domów, dla których nie ma zarejestrowanych pojazdów. Podniesienie podatku od nieruchomości dla tych nieruchomości, które mają zarejestrowany więcej niż jeden pojazd. Obniżenie czynszu dla nieruchomości wynajmowanych od miasta, do których najemcy docierają przez komunikację publiczną (likwidacja miejsc parkingowych).
Brak sygnalizacji na Alei Grunwaldzkiej / wyjazd z ul. Lendziona	Aleja Grunwaldzka / wyjazd z ul. Lendziona	Miejsce niebezpieczne dla pieszych, sygnalizacja świetlna poprawiłaby sytuację.
Estakada nad Łostowicką w kierunku Kokoszek	Skrzyżowanie Armii Krajowej / Łostowicka	Estakada nad ul. Łostowicką w kierunku Kokoszek usprawni ruch na ul. Armii Krajowej. Pozwoli to upłynnić ruch wszystkim uczestnikom, uwolni też miejsce pod pospieszną linię autobusową do zachodnich dzielnic miasta. Można też wykorzystać estakadę do poprowadzenia tramwaju i trasy rowerowej.
Buspas na torowisku w ciągu ul. Bulońskiej	ul. Bulońskiej	Zabetonowanie torowiska w ciągu ul. Bulońskiej przyspieszy przejazd autobusów i zmniejszy tam korki.
Połączenie tramwajowe z Wrzeszcza / Moreny na Południe Gdańska		Łącznik tramwajowy między torami tramwajowymi ul. Nowolipie przez ul. Łostowicką do ul. Armii

		Krajowej (koło cmentarza). Ułatwiłoby to radykalnie i skróciło podróż do dzielnic południowych Gdańska.
Scalenie obszaru Śródmieścia po dwóch jego stronach.	Śródmieście-Główne Miasto, Dolne Miasto, Stare Przedmieście	Dalsze cywilizowanie obszaru wokół ul. Podwale Przedmiejskie. Scalenie obszaru Śródmieścia po dwóch jego stronach. Wyznaczenie nowych przejść dla pieszych i przejazdów dla rowerów oraz wyburzenie estakad na końcach ul. Podwale Przedmiejskie.

TEMAT 5. Transformacja energetyczna / Odnawialne źródła energii

Dyskusja wokół tematu Transformacja energetyczna / Odnawialne źródła energii toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak ograniczyć zużycie energii w mieście? Jakie działania mogą podjąć mieszkańcy, a jakie – miasto?
- Jak wykorzystać potencjał miasta w zakresie odnawialnych źródeł energii?
- Jak zachęcić mieszkańców do stosowania ekologicznych źródeł ciepła?
- Jak ograniczyć emisję gazów cieplarnianych?
- Jak zadbać o bezpieczeństwo energetyczne?

Realizacja celów związanych z transformacją energetyczną oraz odnawialnymi źródłami energii nie jest możliwa bez dobrze prowadzonej edukacji. Cele te powinien realizować jeden podmiot. Powinien być to podmiot działający na rzecz mieszkańców, ale także instytucji, w tym instytucji publicznych. Podmiot ten powinien prowadzić działania edukacyjne, budować świadomość oraz kształtować postawy. Działania edukacyjne powinny być prowadzone na rzecz wszystkich mieszkańców Gdańska, także dla imigrantek i imigrantów z Ukrainy i innych krajów.

W celu zachęcenia mieszkańców do stosowania ekologicznych źródeł ciepła pomocne może być wprowadzenie doradztwa energetycznego. Obecnie funkcjonuje przynajmniej kilka narzędzi, dzięki którym mieszkańcy Gdańska mogą skorzystać ze wsparcia finansowego na wymianę źródeł ciepła na energię odnawialną, czy termomodernizację. System wsparcia jest jednak skomplikowany i wymaga szerokiej wiedzy, co często przekłada się na mniejszą skuteczność programów. Należy uruchomić bezpośrednie wsparcie doradcze w zakresie doboru odpowiedniego programu, a także pomocy przy przejściu przez procedurę pozyskania środków na wymianę źródła ogrzewania. **Jednocześnie należy**

tworzyć miejskie narzędzia wsparcia finansowego uzupełniające ofertę funduszy zewnętrznych. Programy te powinny działać uzupełniająco do tych obszarów wsparcia, gdzie zewnętrzne programy nie są obecne. **Wsparciem doradczym powinni zostać objęci także zarządcy nieruchomości.** Właściciele czy administratorzy budynków wielorodzinnych potrzebują wsparcia w dostępie do wiedzy i informacji o możliwych i dostępnych dla nich narzędziach, dzięki którym podniesiona zostanie efektywność energetyczna budynku, wykorzystywane będą odnawialne źródła energii, czy instalowane będą niskoemisyjne źródła ciepła. Należy otoczyć ich opieką informacyjną i edukacyjną oraz ułatwić realizację inwestycji na rzecz efektywności energetycznej. **Należy rozważyć uruchomienie instrumentów wsparcia, np. w postaci ulgi podatkowej dla liderów OZE.** Działaniem wspierającym ograniczanie zużycia energii w mieście mogłoby być wprowadzenie Miejskiego Zielonego Certyfikatu jako sposobu promowania dobrych rozwiązań. Byłoby to narzędzie do certyfikacji budynków, które prezentują odpowiednie wskaźniki i rezultaty z zakresu samowystarczalności energetycznej, stosują OZE, itp. W celu ograniczenia zużycia energii w mieście przez mieszkańców proponuje się **wprowadzenie programu mikroaudytu energetycznego, ramach którego mieszkańcy Gdańska będą mogli za darmo wykonać uproszczony audyt energetyczny swojego budynku mieszkalnego.** Wprowadzenie tego rozwiązania wymaga jednak rozważenia, ponieważ od końca kwietnia wchodzi obowiązek posiadania tzw. świadectwa energetycznego dla budynku, który ma być przedmiotem najmu lub sprzedaży. W minimalnym zakresie będzie to możliwość zrobienia zdjęć kamerą termowizyjną i uzyskania podstawowej informacji, jakie działania można by podjąć w celu ograniczenia zużycia energii. Celem działania powinno być zebranie podstawowych danych dotyczących nieruchomości i zaproponowanie możliwych narzędzi finansowych podnoszących efektywność energetyczną budynku. Działania te mogły być prowadzone przez uczniów kierunków technicznych w ramach praktyk.

W zakresie działań, które może podjąć Miasto Gdańsk w celu ograniczenia zużycia energii zaproponowano kilka rozwiązań:

- Budowanie bazy danych dotyczących efektywności energetycznej budynków instytucji publicznych. Należy prowadzić regularny monitoring w tym zakresie, a na podstawie danych planować działania tam, gdzie są one najpilniejsze, najpotrzebniejsze oraz najbardziej efektywne.
- Odnawialne Źródła Energii na dachach instytucji publicznych. Należy wprowadzać programy wspierające instytucje publiczne w realizacji inwestycji w fotowoltaikę. Należy traktować powierzchnię dachów instytucji publicznych jako potencjalne miejsce do inwestycji fotowoltaicznych.
- Współpraca ze służbami konserwatorskimi w celu realizacji inwestycji związanych z fotowoltaiką na budynkach objętych ochroną konserwatorską. Tego typu działania często są utrudniane bądź

też blokowane przez służby konserwatorskie. Należy podjąć wysiłki, by systemowo uzgodnić sposób postępowania wobec budynków objętych ochroną konserwatorską oraz wypracować takie ścieżki realizacji inwestycji, które nie będą sprzeczne z wytycznymi konserwatorskimi. Należy także upowszechniać wypracowane i przetestowane rozwiązania jako dobre praktyki.

- Należy uruchomić systemowe podejście do działań w obszarze poprawy parametrów energetycznych budynków instytucji publicznych. Należy wspierać podejście do głębokiej termomodernizacji budynków zakładającej dążenie do wysokiej oszczędności energii, zarówno przez poprawę parametrów energetycznych zewnętrznej konsytuacji obiektów, jak i ze względu na kompleksowe podejście do zapotrzebowania na energię.
- Należy podejmować działania projektowe i technologiczne służące tworzeniu magazynów energii.
- Należy wspierać nie tylko inicjatywy dotyczące zasobów gminnych, ale także te dotyczące mienia prywatnego, przedsiębiorców, spółdzielni mieszkaniowych czy deweloperów. Należy współpracować z szerokim gronem interesariuszy pomagając im realizować inwestycje, pozyskiwać środki zewnętrzne na działania związane z transformacją energetyczną.
- Należy wspierać tworzenie klastrów energetycznych z udziałem instytucji miejskich.

W pracach nad programowaniem działań w zakresie transformacji energetycznej i odnawialnych źródeł energii należy **korzystać z doświadczenia i rezultatów panelu obywatelskiego z 2017 roku dotyczącego jakości powietrza w Gdańsku** (<https://www.gdansk.pl/akcja/pdf/20170488884/raport>), oraz z **wyników ogólnopolskiej narady obywatelskiej o kosztach energii** <https://naradaoenergii.pl/>

TEMAT 6. Cyfryzacja usług i procesów

Dyskusja wokół tematu związanego cyfryzacją usług i procesów toczyła się wokół następujących pytań:

- Jakie rozwiązania z zakresu cyfryzacji pomogłyby mieszkańcom załatwiać sprawy urzędowe i ułatwiłyby komunikację z urzędem?
- Jak wykorzystać dostępne technologie do wdrażania w mieście innowacyjnych rozwiązań np. w zakresie ekologii, wspierania aktywności obywatelskiej, informowania o usługach miejskich?
- Jak wykorzystać i rozwijać potencjał Gdańskiej Karty Mieszkańca?
- Jak aplikacja Czyste Miasto Gdańsk może wspierać dobre nawyki ekologiczne mieszkańców?

Cyfryzacja usług i procesów miejskich **powinna być stale rozwijana**. Telefon komórkowy i Internet są ważnymi narzędziami dla wszystkich mieszkańców i mieszkank, które **mogą i powinny być wykorzystywane jako środek komunikacji także w sprawach związanych z życiem w mieście**. Z tego

względu konieczne jest rozwijanie miejskich narzędzi internetowych, ale równie **ważna jest ich dostępność i umiejętność ich użycia przez mieszkańców**. Standardem powinno być **dostosowanie stron internetowych i aplikacji do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami** (standard WCAG). Zbyt szybki rozwój technologii może być barierą i ograniczeniem dla niektórych grup osób. Z tego względu warte rozważenia jest wprowadzenie uproszczonych wersji aplikacji dla osób z niepełnosprawnościami oraz szkolenia cyfrowe dla osób, które potrzebują wsparcia przy używaniu nowych technologii. Narzędzia cyfrowe powinny też służyć do mitygowania różnic kulturowych. Ważne jest także promowanie narzędzi internetowych wśród mieszkańców i osvajanie z ich użytkowaniem. Taki proces może być animowany lub wspierany przez barterową wymianę umiejętności na przykład między starszymi i młodszymi mieszkańcami, gdzie młodzi uczą starszych obsługi cyfrowych narzędzi miejskich, a starsi przekazują im inne umiejętności. Proponowane jest także prowadzenie różnego rodzaju szkoleń i warsztatów związanych z nowymi technologiami w ramach edukacji ustawicznej, szczególnie dla osób o szczególnymi potrzebami i osób starszych. Uwaga wymaga kwestie zagrożeń związanych z rozwojem cyfryzacji, które mogą wpływać na przykład na zaburzenie relacji życia realnego i cyfrowego. Osoby uczestniczące w spotkaniu zwróciły uwagę, że rozwój cyfryzacji jest szansą, szczególnie dla osób ze szczególnymi potrzebami. Narzędzia cyfrowe mogą wspierać poruszanie się w przestrzeni miasta osób z niepełnosprawnościami, na przykład osób niewidomych. Służyć do tego mogą rozmieszczone w przestrzeni czujniki na bluetooth, które łączą się z aplikacjami, z których korzystają osoby z niepełnosprawnościami. Czujniki te mogą wysyłać komunikaty nawigujące, które osoba z aplikacją może „odczytywać” w najdogodniejszy dla siebie sposób. Ogólny postulat grupy wskazuje, że większy zakres usług powinien być możliwy do realizacji poprzez komunikację cyfrową. Jednocześnie należy zadbać o większą czytelność procedur jak i dotychczas funkcjonujących narzędzi. Standaryzacji powinien podlegać layout miejskich stron internetowych, co ułatwi korzystanie z nich. Zwrócono także uwagę, że w Gdańsku funkcjonuje zbyt wiele narzędzi i aplikacji – powinna nastąpić integracja niektórych systemów i świadczonych przez nie usług. Za najpilniejszą potrzebę w zakresie cyfryzacji usług miejskich uznano informowanie o awariach autobusów i tramwajów oraz możliwościach przejścia/przesiadki, które powinny być wyświetlane na tablicach elektronicznych na przystankach w przypadku awarii komunikacji miejskiej. Najwięcej uwagi poświęcono **Gdańskiej Karcie Mieszkańca (GKM)**, która powinna stanowić cyfrowy hub dla usług miejskich i różnego rodzaju profitów. Zaproponowano **zwiększenie funkcji Karty Mieszkańca o otwieranie toalet dla osób z niepełnosprawnościami, większą integrację z aktywnościami mieszkańców oraz** połączenie GKM z e-urzędem (informowanie o podatku od nieruchomości, przekierowanie na platformę e-urząd itp.). Zwrócono także uwagę, że grupą odbiorców, którą mocniej należy włączyć w korzystanie z Karty Mieszkańca jest **młodzież**. Należy się zastanowić, co mogłoby skłonić młodych mieszkańców do korzystania z tego cyfrowego pakietu obsługi usług miejskich. Zaproponowano także wykorzystanie GKM do nagradzania konkretnych zachowań mieszkańek

i mieszkańców (np. aktywności fizycznej, nie korzystania z samochodu tylko z komunikacji miejskiej) i możliwość użycia zebranych punktów na przykład w formie korzystania z lokalnych produktów i usług. Zaproponowano także, aby **wydzielić osobną zakładkę z różnego rodzaju ankietami i pytaniami skierowanymi do mieszkańców** zamiast organizować poszczególne przedsięwzięcia o charakterze badawczym. Zwrócono także uwagę, że przy dotychczas wypełnianych ankietach przez system Karty Mieszkańca osoby uczestniczące w badaniu są zobowiązane do podania swojego adresu email, który ma potwierdzić oddany w ankiecie głos. Postulowano, aby zrezygnować z tej konieczności w przypadku wypełniania ankiety przez panel mieszkańca, a logowanie do systemu powinno być wystarczające.

Rozwój komunikacji miejskiej powinien stanowić o rozwoju Gdańska w stronę cyfrowego miasta smart city. W tym celu trzeba podjąć liczne działania, które doprowadzą do tego, aby transport publiczny był konkurencyjny wobec prywatnego. Wskazano także na potrzebę uruchomienia **autonomicznych minibusów** na przykład na cmentarzach, w zoo, pomagających dotrzeć do miejsc przesiadkowych, szczególnie osobom, które mają problem z poruszaniem się pieszo.

Programy Rozwoju do Strategii Rozwoju Miasta Gdańska 2030 Plus

Podsumowanie cząstkowe: Program Wspólne Miasto

Warsztaty dotyczące Programu Rozwoju Wspólne Miasto, jednego z czterech narzędzi realizacji „Strategii Rozwoju Miasta Gdańska 2030 plus”, które odbyły się **24 marca 2023 roku w Gdańskim Inkubatorze Przedsiębiorczości STARTER przy ul. Lęborskiej 3b**. W spotkaniu uczestniczyło około 100 osób.

Uczestniczący w spotkaniu mieszkanki i mieszkańcy zaproponowali swoje postulaty w sześciu obszarach tematycznych budujących Program Rozwoju Wspólne Miasto:

1. Edukacja, kompetencje przyszłości, rynek pracy
2. Zdrowie i sport
3. Usługi społeczne
4. Aktywność obywatelska, demokracja
5. Solidarność, równe szanse
6. Mieszkania komunalne i społeczne

Zebrane w dalszej części dokumentu treści stanowią podsumowanie dyskusji prowadzonych w grupach tematycznych oraz konkretne pomysły na przedsięwzięcia zaproponowane przez mieszkanki i mieszkańców Gdańska.

TEMAT 1. Edukacja, kompetencje przyszłości, rynek pracy

Dyskusja na tematy związane z edukacją, kompetencjami przyszłości i rynkiem pracy toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak rozwijać talenty dzieci i młodzieży?
- Jak rozwijać kompetencje przyszłości wśród uczniów? Jakie kompetencje są kluczowe?
- Co motywuje dorosłych do uczestnictwa w uczeniu się?
- Jakie są możliwości dostosowania edukacji zawodowej do potrzeb współczesnego rynku pracy i jakie formy tego dostosowania są odpowiednie czy wymagane przez rynek?

- Jak wzmocnić społeczność szkolną (nauczyciele, rodzice, uczniowie)? Jak rozwijać współpracę i dialog w edukacji?
- Jak poprawić jakość i dostępność usług edukacyjnych? W jakich lokalizacjach rozwijać sieć przedszkoli i żłobków?

Dyskusja o edukacji w Gdańsku rozpoczęła się od istotnego ustalenia mówiącego o tym, że **edukacja to nie tylko wiedza, którą środowisko szkolne przekazuje, ale też wartości i wychowanie, które jest wspólnie kształtowane przez nauczycieli, rodziców i uczniów**, stanowi przestrzeń wzrastania młodych mieszkanki i mieszkańców. Podkreślano wagę wartości uniwersalnych, takich jak szacunek, tolerancja, którymi powinna kierować się każda szkoła i w praktyce je realizować. Wśród osób uczestniczących w spotkaniu pojawił się postulat **wypracowania wspólnego zestawu wartości dla szkół publicznych i niepublicznych w Gdańsku wraz ze wskazaniem na sposób wdrażania tych wartości**.

Jedną z wartości, których obecnie brakuje w szkołach, **jest samorządność i możliwość wpływania uczniów na to, w jaki sposób funkcjonują szkoły**. Podkreślano, że nawet samorzady uczniowskie mają ograniczone możliwości działania. Jest to obszar, który wymaga gruntownego przemodelowania nie tylko w gdańskich szkołach. W konsekwencji zamiast budować środowisko współpracy wzmocnia się dystans między nauczycielami i uczniami oraz nierównowagę relacji. Podkreślano, że uczniowie często nie mają wpływu także na tematykę kół zainteresowań, ich pomysły nie są uwzględniane. Trudno także znaleźć w gdańskich szkołach przykłady oddolnej samoorganizacji uczennic i uczniów. Nikt nie wspiera takich inicjatyw, nie mówi uczniom o takich możliwościach. W szkołach **brakuje mentorów, którzy potrafiliby pokazać młodym ludziom możliwości oddolnego działania**.

Istotne jest **zadbanie o dobrostan psychofizyczny uczennic i uczniów**, którzy są przeciążeni nauką, a także zapewnienie dobrych warunków do nauki i przebywania w szkołach (cisza, wygodne krzesła) oraz poczucia komfortu w środowisku szkolnym bez narażania na sytuacje stresowe. Młodym mieszkankom i mieszkańcom należy **zapewnić w szkołach dostęp do profesjonalnego wsparcia psychologicznego, a psychologów i pedagogów szkolnych należy stale szkolić i rozwijać**, ze względu na zmieniające się problemy młodych ludzi.

Środowisko szkolne to nie tylko uczennice i uczniowie. Dużą potrzebę dostrzeżoną przez osoby uczestniczące w dyskusji było **stałe wsparcie nauczycieli i zapewnienie im możliwości rozwoju**. System wsparcia powinien być szeroki i obejmować między innymi: elastyczne doradztwo zawodowe, tworzenie profili kompetencji nauczycieli i ich rozwijanie, działania motywujące, wzmocnianie kompetencji komunikacji i współpracy opartej o równe traktowanie.

Równie istotnym interesariuszem systemu edukacji są rodzice. Podkreślono **konieczność współpracowania z rodzicami, aktywizowania ich i włączania w życie szkół oraz wzmocnianie roli i wspieranie rad rodziców**.

W celu rozwiązywania dostrzeżonych problemów i deficytów szkół należy **zinwentaryzować modele i praktyki podejmowane w Gdańsku w ostatnich latach**. To te rozwiązania, jak i poszukiwanie sprawdzonych praktyk z zewnątrz, powinny wskazywać kierunek zmian w gdańskich placówkach oświatowych.

Lepsze dostosowanie uczniów i uczennic do rynku pracy, rozwijanie kompetencji przyszłości powinno opierać się na **dialogu i współpracy szkół z lokalnymi przedsiębiorcami i firmami**, które mają aktualną wiedzę w tym obszarze. Wśród ważnych kompetencji, które należy wśród uczniów rozwijać wskazano na **przedsiębiorczość oraz rozumienie i poruszanie się w przepisach prawnych**.

Ważnym postulatem było **stwarzanie możliwości rozwoju kompetencji i ciągłej edukacji dla wszystkich grup wiekowych mieszkańców Gdańska**. Jednym z rozwiązań w tym obszarze byłoby **stworzenie gdańskiej bazy ofert edukacyjnych**.

Tab. 6. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w obszarze edukacja, kompetencje przyszłości, rynek pracy.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Aktywizacja i wsparcie rad rodziców	Wszystkie szkoły publiczne i niepubliczne	Działania ukierunkowane na aktywizowanie, edukowanie, wsparcie rad rodziców, rozwój komunikacji między rodzicami.
Wspólne wartości	Wszystkie szkoły publiczne i niepubliczne	Wypracowanie przez miejski zespół ds. edukacji we współpracy z uczniami, wspólnych uniwersalnych wartości zapewniających reprezentację i uniwersalność procesu wychowania.
Rady szkół	Wszystkie szkoły publiczne i niepubliczne	Promowanie działania rad szkolnych – wsparcie rad przez edukację liderów i rozwijanie kompetencji. Włączanie rad szkół w rozwiązywanie problemów i w organizację życia szkoły.
Opieka psychologiczna w szkołach	Wszystkie szkoły publiczne i niepubliczne	Zapewnienie profesjonalnej opieki i wsparcia psychologicznego w szkołach.
Koła zainteresowań	Wszystkie szkoły publiczne i niepubliczne	Wdrożenie nowych programów kół zainteresowań w szkołach realizowanych we współpracy z domami sąsiedzkimi, centrami aktywności młodzieży i organizacjami pozarządowymi. Propozycje tematów: spółdzielnie uczniowskie, pierwsza pomoc, planszówki, zajęcia żeglarskie, media cube, szkolne punkty integracji i karier.
Klasy integracyjne na Górnym Tarasie Gdańska	Górny Taras Gdańska	Powstanie nowych klas integracyjnych w szkołach na Górnym Tarasie Gdańska. Na ponad 80 gdańskich szkół tylko 20 posiada

		klasy integracyjne, a jedynie 6 z nich jest zlokalizowanych na Górnym Tarasie Gdańska, gdzie mieszka wiele dzieci w wieku szkolnym.
Platforma edukacyjna dla mieszkańców (od dzieci dla seniorów) oparta na inwentaryzacji obecnych zasobów miasta	Całe miasto	Miasto powinno zinwentaryzować na dedykowanej platformie ofertę edukacyjną dla poszczególnych grup mieszkańców i mieszkańek: szkoły podstawowe i średnie, Uniwersytet III Wiek, mieszkańcy niezrzeszeni instytucjonalnie (odpłatna i nieodpłatna). Gdańsk posiada bogatą ofertę działań, ale mieszkańcy o niej nie wiedzą, lepszy dostęp do informacji pozwoliłby na lepsze jej wykorzystanie i osiągnięcie efektu skali.
Budowa szkoły	Piecki-Migowo	W dzielnicy Piecki-Migowo konieczna jest budowa nowej szkoły, ponieważ obecne są przeładowane. Do tego dzielnica rozwija się dynamicznie i zamieszkiwana jest głównie przez rodziny z dziećmi.
Upowszechnianie i rozwijanie dobrych praktyk w placówkach edukacyjnych	Całe miasto	Upowszechnienie informacji o wypracowanych rozwiązaniach dla gdańskich szkół i młodzieży (model kół zainteresowań w tym spółdzielni uczniowskich, model centrów młodzieżowej aktywności, karta młodzieżowa) w celu ich realizacji w innych placówkach edukacyjnych w mieście.
Budowa bazy zajęć pozalekcyjnych uwzględniająca wskazanie na rozwój kompetencji	Całe miasto	Stworzenie bazy zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, które prowadzone są w szkołach, świetlicach, przez NGO i w innych miejscach w mieście. Profilowanie wyszukiwania ze względu na informacje o kompetencjach, które rozwijają poszczególne zajęcia oraz odpłatności.
Wsparcie dzieci i młodzieży w radzeniu sobie ze stresem	Wszystkie szkoły podstawowe publiczne i niepubliczne	Przygotowanie nauczycieli szkół podstawowych do prowadzenia zajęć z uczniami z zakresu radzenia sobie ze stresem (uwzględniając dzieci wczesnoszkolne).
Stworzenie punktu spotkań i wymiany doświadczeń	Osowa – szkoły podstawowe i ponadpodstawowe	Stworzenie animowanych społecznie punktów spotkań i wymiany doświadczeń w szkołach na Osowej w celu integracji społecznej, prowadzenia działań międzypokoleniowych, wolontariatu.

TEMAT 2. Zdrowie i sport

Dyskusja na tematy związane ze zdrowiem i sportem toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak tworzyć warunki w mieście do aktywnego i zdrowego stylu życia?
- Jakie aktywności sportowe warto w Gdańsku rozwijać, wzmacniać i w jaki sposób?
- Jak zwiększyć kompetencje zdrowotne mieszkańców/ wiedzę o zdrowiu? Jak kształtować nawyki związane ze zdrowym stylem życia?
- Jak ochraniać zdrowie psychiczne mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży?
- Jakie programy zdrowotne i profilaktyczne powinno realizować miasto (jako uzupełnienie oferty rządowej) np. szczepienia, profilaktyka.

Głównym postulatem mieszkank i mieszkańców dotyczącym tego obszaru było stawianie na **profilaktykę zdrowotną, budowanie świadomości zdrowotnej, wspieranie zdrowego stylu życia, aktywności ruchowej i dobrostanu mieszkańców.**

W zakresie budowania świadomości zdrowotnej podkreślano rolę **edukacji szkolnej i konieczność systemowej współpracy ze szkołami** w tym zakresie, tak aby już od najmłodszych lat wprowadzać wśród dzieci i młodzieży wartości składające się na tzw. zdrowy styl życia. Proponowane rozwiązania dotyczyły zarówno dobrostanu fizycznego, jak i psychicznego dzieci i młodzieży:

- regularne warsztaty z uczniami, dotyczące radzenia sobie ze stresem, trudnymi emocjami, nastawione na ćwiczenia oddechowe, wspieranie rozwoju koncentracji, psychoedukacji;
- spotkania z osobami działającymi w różnych obszarach dotyczących zdrowia i rozwoju, w celu dzielenia się doświadczeniami – inna forma edukacji;
- bogata oferta zajęć pozalekcyjnych sportowych, ruchowych – np. nauki pływania;
- strefy sensoryczne dla dzieci i młodzieży.

W ramach profilaktyki zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia mieszkańcy postulowali również wspieranie przez Miasto **rozwój infrastruktury**. W celu wspierania aktywności fizycznej mieszkańców, Miasto powinno dbać o tereny zielone jako główne miejsca tej aktywności. Szczególnie istotnym elementem dbania o tereny zielone powinno być zadbanie o jakość powietrza w okolicach terenów rekreacji. Wskazywano konieczność egzekwowania przepisów dotyczących zakazu palenia śmieci i innych materiałów niedozwolonych. Nowe tereny rekreacji powinny być tworzone w oparciu o mapę jakości powietrza.

Mieszkańcy wskazywali również na konieczność zwiększenia dostępności obiektów sportowych, szczególnie basenów i pływalni (bariery finansowe) poprzez obniżenie kosztu biletów wstępu lub dofinansowania do biletów.

Oprócz infrastruktury mieszkańcy wskazywali na konieczność wzmocnienia **sektora usług w obszarze sportu i aktywności ruchowych**, poprzez np. wzmocnienie działalności Klubów Sportowych, tworzenie szerokiej oferty zajęć sportowych dla dorosłych. Pojawił się konkretny pomysł stworzenia Gdańskiego Programu Nauki Pływania, który miałby na celu upowszechnienie i wspieranie pływania wśród mieszkańców.

Elementem wspierania zdrowego stylu życia powinno być również wspieranie **zdrowego sposobu odżywiania**. Stąd propozycja regularnego organizowania Zielonych Rynków ze zdrową ekologiczną żywnością.

Tab. 7. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w obszarze zdrowie i sport.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Ochrona zdrowia psychicznego seniorów	Miasto Gdańsk	Większa dostępność do psychologów i lekarzy psychiatrów dla mieszkańców powyżej 65 roku życia, szczególnie z niskimi dochodami. Społeczeństwo się starzeje. Oprócz ochrony zdrowia fizycznego należy zadbać o psychiczny “wellbeing”.
Zadbanie o tereny zielone	Miasto Gdańsk	Branie pod uwagę terenów zielonych przy nowych projektach budowlanych, aby je chronić i tworzyć nowe. Zadbanie o istniejące tereny zielone, które gwarantują relaks w mieście – np. działki rekreacyjne. Zadbanie o jakość powietrza na ich terenie i w okolicy – niedopuszczanie do zanieczyszczenia powietrza z sąsiednich domów jednorodzinnych (niewłaściwy i słabej jakości opał) – zwłaszcza zimą i wiosną.
Zdrowie psychiczne i radzenie sobie ze stresem od najmłodszych lat	Szkoły	Przygotowanie merytoryczne i pedagogiczne wybranych nauczycieli do prowadzenia warsztatów i zajęć z dziećmi z zakresu radzenia sobie ze stresem i trudnymi emocjami.
Zajęcia ruchowe, miejsca rekreacji	Przymorze, Zaspą, Żabianka, Wrzeszcz	Upowszechnienie zajęć ruchowych dofinansowanych przez UM Gdańsk. Realizacja zajęć, które wspomagają i umożliwiają koncentrację, rozwój, regenerację, relaks (np. joga, stretching, pilates, zdrowy kręgosłup). Opracowanie jakiegoś wspólnego sposobu na propagowanie i informowanie o tych zajęciach. Tworzenie przez Miasto miejsc aktywnego wypoczynku.
Profilaktyka wad postawy i otyłości	Całe miasto	Rezygnacja z badań profilaktycznych dzieci i młodzieży na rzecz zajęć profilaktycznych

		dotyczących zdrowej diety. Dostępność do zajęć gimnastycznych, pływackich.
Dostępność oferty i infrastruktury sportowej	Całe miasto	<p>Bezpłatny dostęp do obiektów sportowych.</p> <p>Zadbanie o miejską infrastrukturę do biegania i rowerów (ścieżki rowerowe, trasy do biegania).</p> <p>Sportowe i ruchowe zajęcia pozaszkolne – dostępność w programie szkolnym.</p>
Kluby sportowe	W dzielnicach	<p>Nie likwidujemy istniejących klubów sportowych.</p> <p>Przykład: Gdański Klub Balonowy powstał w 1994, pozyskał budynek i teren od miasta (dzierżawa, najem). Wszelka działalność jest uzgodniona z władzami miasta. W 2022 r. wymówiono teren i budynek bez wskazania powodu i uzgodnień.</p>
Program Karta Crohna	Całe miasto	<p>Współpraca Miasta z programem Karta Crohna (www.kartacrohna.pl)</p> <ul style="list-style-type: none"> - WZJ/Crohn -> problem z jelitami o podłożu autoimmunologicznym, - w Polsce jest ok. 100000 chorych, - Program Karty Crohna daje chorym fizyczną kartę, która pozwala użyć łazienki w przyulicznych lokalach za darmo i priorytetowo, - właściciele lokali mogą się zgłosić do Programu Karty i godzą się ją honorować.
Działania w obszarze promocji zdrowia i aktywności fizycznej	Całe miasto	<ul style="list-style-type: none"> - Siłownie i place zabaw dla dzieci i dorosłych. - Zajęcia dla uczniów szkół podstawowych i średnich – ćwiczenia oddechowe, odreagowanie stresu. - Basen dla dzieci z Gdańska za darmo. - Edukacja – żywienie dla zdrowia w szkole podstawowej i średniej. ZPT (zajęcia praktyczno-techniczne) w szkołach podstawowych – zajęcia praktyczne z przygotowania zdrowego jedzenia. - działki na ul. Solikowskiego (Urzędu Miasta) – miejsca oddechu dla mieszkańców jest terroryzowane przez bezdomną Panią Wandę, zajmującą nielegalnie 4 działki.
Przychodnia lekarska ze specjalistami i gabinetami do badań*	Teren obok Decathlonu Kartuska pomiędzy ul. Szczęśliwą i Sympatyczną	<p>Duże, ciągle rozbudowujące się osiedle „Wiszące Ogrody” nie ma przychodni lekarskiej. Dla osób niepełnosprawnych inne są niedostępne, bo są za daleko i ze złą komunikacją. Wiele osób starszych przeprowadziło się na to osiedle ze względu na windy w blokach, ale są braki w dostępności do</p>

		<p>lokalnych sklepów, usług (w tym przychodnia, poczta, apteka) – do większości dojeżdżać są nie dla osób niepełnosprawnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ciągi schodów – uszkodzone, - braki poręczy po obu stronach, - braki zjazdów dla wózków (czy to inwalidzkich, czy z dziećmi, a nawet torby na zakupy na kółkach). <p>Efekt: dostępność do usług medycznych: bliżej, lepsze dojeżdżanie bez konieczności przejazdu</p>
--	--	--

*projekty przysłane do Urzędu Miejskiego po zakończeniu spotkania

TEMAT 3. Usługi społeczne

Dyskusja w obszarze usług społecznych toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak tworzyć i rozwijać usługi na rzecz długiego niezależnego życia? Czego mieszkańcy potrzebują w zakresie usług społecznych?
- Co zachęciłoby mieszkańców do oddolnych inicjatyw w zakresie samopomocy?
- Jak przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu?
- Jak zachęcić mieszkańców do działań międzypokoleniowych? Czy takie działania są ważne i potrzebne?
- Jakie usługi zapewnić osobie potrzebującej (wykluczonej?) w miejscu jej zamieszkania, żeby uniknąć przenoszenia do instytucji całodobowej?

Usługi społeczne powinny być **skoncentrowane na umożliwianiu i ułatwianiu mieszkańcom i mieszkańcom Gdańska aktywnego życia, w szczególności osobom, które potrzebują dedykowanego wsparcia w tym zakresie: osobom z niepełnosprawnościami, seniorom, osobom w kryzysie, osobom z zaburzeniami psychicznymi, wychowankom pieczy zastępczej, osobom w bezdomności i innym.**

W toku dyskusji mieszkańcy wielokrotnie wskazywali, jak ważne i niezbędne do życia są dostępne, efektywne i adekwatne usługi społeczne. Instytucje, podmioty i służby zaangażowane w zapewnianie szeroko pojętych usług społecznych powinny być instytucjami zaufania publicznego, wzbudzającymi poczucie bezpieczeństwa, otwartymi na człowieka, komunikatywnymi i wspierającymi. Ponieważ beneficjenci usług społecznych to bardzo często osoby ze specjalnymi potrzebami, podmioty powinny być wrażliwe na różnorodność potrzeb i w razie możliwości starać się na nie odpowiedzieć.

Szczególnie wybrzmiała potrzeba **decentralizacji i lokalizowania usług społecznych bliżej mieszkańców, zakotwiczenia ich w lokalnym, sąsiedzkim środowisku, jak również kompleksowości proponowanych usług, dopasowaniu ich do indywidualnych potrzeb oraz przejrzystego, kompleksowego i dostępnego sposobu informowania o nich.**

Lokalność usług społecznych

- Jako znaczącą barierę w korzystaniu z usług pomocy asystentów lub wolontariuszy wskazywano lęk odbiorców przed obcymi, szczególnie obserwowany wśród starszych osób. Dlatego ważne jest, aby dążyć do organizowania pomocy w ramach centrów lokalnych, tj. Domów Sąsiedzkich, w których są osoby, które się znają i dzięki temu czują się bezpiecznie. Co równie ważne, komunikacja dotycząca oferowanych usług powinna odbywać się również za pośrednictwem lokalnych centrów społecznych.
- Konieczność przemieszczania się do innych dzielnic w celu skorzystania z usług społecznych, szczególnie dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami lub innych osób borykających się z wyzwaniami w obszarze motoryki, jest dużym utrudnieniem. Kwestia ta jest szczególnie istotna zimą, kiedy warunki atmosferyczne są niesprzyjające. To dodatkowy argument za tym, aby wszystkie sprawy związane z usługami społecznymi można było załatwić jak najbliżej swego miejsca zamieszkania. Centra Pracy Socjalnej MOPR najczęściej obsługują parę dzielnic, co nie zapewnia poszukiwanej lokalności.
- Pojawił się postulat ścisłej współpracy z przychodniami lekarskimi i innymi podmiotami leczniczymi, przede wszystkim w zakresie informowania o dostępnych usługach społecznych. Przychodnie są znajomym środowiskiem mieszkańców, lekarze znają swoich pacjentów i ich sytuację życiową. Mogą stanowić również dodatkowy kanał dotarcia do potrzebujących z informacjami o możliwościach skorzystania z pomocy społecznej realizowanej przez MOPR.

Kompleksowość usług i dopasowanie ich do indywidualnych potrzeb

- Istnieje znaczny niedobór usług asystenckich. Mieszkańcy wskazali na potrzebę większej ich dostępności, ale również na łączenia usług w pakiety. Najbardziej potrzebne usługi asystencko-opiekuńcze to jest: pielęgniarstwo, porządkowe, cateringowe, transportowe (z włączeniem pomocy przy zniesieniu i wniesieniu osoby z niepełnosprawnością lub wózka), usługi naprawcze (realizowana obecnie „złota rączka” dla seniora powinna być rozszerzona o osoby z niepełnosprawnością). MOPR powinien być instytucją, która koordynuje udostępnianie tych usług.
- Wskazano na ważność ciągłości oferowanych usług (przykład – Gdańsk Pomaga, który świetnie działał, ale ciągłość została zerwana).
- Zwiększenie oferty wsparcia dla wychowanków z pieczy zastępczej, z wyzwaniami psychospołecznymi w formie zapewnienia mieszkań chronionych, treningów umiejętności społecznych.
- Preferowane byłoby zapewnienie miejsc spotkań i spędzania czasu w najbliższej okolicy miejsca zamieszkania w formule pełnej dobrowolności, w modelu „kawiarnianym”. Wymogiem dla

korzystanie z usług dziennych domów pomocy jest wpisywanie się na listę i obowiązek codziennego przychodzenia, co stanowi istotną barierę, kojarzy się z przymusem i demotywuje do spotkań w gronie mieszkańców.

- Przywołano koncepcję centrum usług społecznych, wprowadzonych ustawą do polskiego prawa. Rekomendowane jest tworzenie przynajmniej w każdej dzielnicy centrum lokalnego, w którym w jednym miejscu koordynowane będą wszelkie usługi na rzecz mieszkańców.

System informacji o usługach społecznych

- Rekomendowane jest wprowadzenie lokalnych punktów informacji, gdzie osoba może uzyskać pełną, kompleksową informację z całego zakresu dostępnych usług, oferowanych nie tylko przez Miasto, ale także przez organizacje pozarządowe i samych mieszkańców.
- Kompleksowa, dostępna i przystępna informacja powinna być również w formie online uwzględniając specjalne potrzeby osób, w tym słabowidzących.
- Jako główną barierę przed podejmowaniem się opieki nad samotnymi sąsiadami wskazywano lęk opiekuna przed odpowiedzialnością, przytłoczenie brakiem wsparcia, brakiem dostępu do pełnego pakietu informacji o wszystkich możliwych miejscach i formach wsparcia w Mieście.
- **Lokalne punkty informacji**, przynajmniej w każdej dzielnicy usytuowane w przychodniach lub innych miejscach np. centrum lokalnym, gdzie można by uzyskać kompleksową informację dotyczącą wszystkich aspektów opieki nad chorym czy niepełnosprawnym seniorem byłyby dużym wsparciem i zachęcałyby do np. wolontariatu sąsiedzkiego.
- Wsparciem dla usług społecznych byłyby **Bank Usług**, w którym zbierane byłyby informacje o potrzebach, umiejętnościach i zakresie czasu osób, które chcą zaoferować pomoc sąsiedzką. Barierą w rozwoju wolontariatu sąsiedzkiego i opiece nad samotnym sąsiadem są przepisy uniemożliwiające dostęp do informacji o stanie zdrowia pacjenta dla osoby spoza rodziny – wszelkie sprawy lekarskie są wtedy utrudnione.

Postrzeżenie sektora usług społecznych

- Barierą chęci skontaktowania się i korzystania z usług MOPR jest stereotyp instytucji – działającej na rzecz „nizin społecznych”, osób, które nie radzą sobie z codziennością. Aby zmienić stereotypowe postrzeżenie instytucji i świadczonych przez nią usług konieczny jest długofalowy proces edukacji, promocji postaw zaangażowania społecznego, sąsiedzkiej samopomocy, wspierania osób z wyzwaniami społecznymi. W celu zmiany tego wizerunku proponuje się przeprowadzenie kampanii społecznej promującej wizerunek MOPR jako instytucji przyjaznej, nowoczesnej, dla wszystkich. Negatywne postrzeżenie dotyczy także opiekunów czy asystentów osób potrzebujących. Rolą miejskich instytucji z obszaru usług

społecznych byłaby edukacja i praca nad społeczną zmianą postrzegania tych ról. Sugerowaną drogą byłoby wzmocnienie opiekunów, poprzez podniesienie ich zarobków, zapewnienie wsparcia psychologicznego. rozwoju polityki wytnieniowej, wzbogacenia bazy opiekunów.

Dostępność infrastruktury

Rolą instytucji z obszaru usług społecznych powinno być również dbanie o dostępność infrastruktury.

- Główną barierą w rozwoju wolontariatu sąsiedzkiego czy domów sąsiedzkich są niedobory lokalowe – zbyt mało zasobów miejskich, mieszkańcy nie mają, gdzie się spotykać lub istniejące lokale są zbyt małe.
- Potrzeba wypracowania wspólnych standardów korzystania z lokali miejskich i wykorzystania istniejących zasobów, w tym szczególnie szkół. Występuje trudność ze względu na zasady korzystania z przestrzeni szkolnych, szkoły popołudniami stoją puste, a mogłyby służyć lokalnym społecznościom do spotkań.

Tab. 8. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w obszarze usług społecznych.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Bank umiejętności i usług	Całe Miasto	Oddawanie swoich umiejętności i czasu. Określanie swoich potrzeb. Koordynacja przez Miasto lub Domy Sąsiedzkie.
Światło na Centra Usług Społecznych	Hevelianum, UTW, ATW	Warsztat w ramach Festiwalu Światła 2024, który pozwoli zapoznać się z ofertą CUS.
Punkt Spotkań, wsparcie wymiany doświadczeń	Osowa, szkoła podstawowa, szkoła średnia	Integracja, wolontariat, współpraca międzypokoleniowa.
Złota rączka dla osób z niepełnosprawnością	Cały Gdańsk	Objęcie działaniem złotej rączki dla seniora również osoby z niepełnosprawnością.
Obsługa klienta w Centrach Handlowych oraz online	Dzielnice Gdańska	Możliwość załatwienia spraw w jednym miejscu.
Rozwijanie infrastruktury	Całe miasto	Zapewnienie miejsc parkingowych dla interesantów Urzędu Miasta Gdańsk. Tworzenie dzielnicowych domów opieki społecznej (poprawa jakości życia osób starszych i ich opiekunów).

TEMAT 4. Aktywność obywatelska, demokracja

Dyskusja na tematy związane z aktywnością obywatelską i demokracją toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak zwiększyć udział mieszkańców w procesach partycypacyjnych, decyzyjnych? Jakie formy inicjatyw ze strony miasta są pomocne, a jakie wymagają udoskonalenia? Czy są jakieś nowe pomysły, z których jeszcze nie skorzystano?
- Jak wspierać rozwój społeczności lokalnych i organizacji społecznych?
- Jak zachęcać do integracji i wspierać społeczności lokalne? Czy obecne formy wsparcia (np. Gdańskie Fundusze) są wystarczające?
- Jak wspierać aktywność mieszkańców na rzecz innych i dobra wspólnego (np. wolontariat, działania samopomocowe)? W jakim obszarze wsparcie wolontariatu należy podjąć w pierwszej kolejności?
- Jak wzmocnić tożsamość/wspólnotę mieszkańców?
- Jak rozwijać ekonomię społeczną i solidarną?
- Jak zwiększyć zaangażowanie mieszkańców na rzecz rozwoju demokracji w skali miasta, kraju, Europy?

Dyskusja rozpoczęła się od wskazania potrzeby **utworzenia domów sąsiedzkich we wszystkich dzielnicach Gdańska**. Podkreślano, że takie miejsca, służące spotkaniom i podejmowaniu wspólnych inicjatyw na rzecz dobra wspólnego, powinny znajdować się **blisko miejsca zamieszkania** i być **dostępne dla wszystkich mieszkanki i mieszkańców**. Szczególną uwagę należy zwrócić na dostępność dla seniorów, w tym na zorganizowane **formy aktywizacji, które powinny odpowiadać na różnorodność potrzeb osób starszych**. Doceniano dotychczasowe działania w domach sąsiedzkich, które sprzyjają integracji lokalnych społeczności i wspólnemu spędzaniu czasu, ale wskazywano również potrzebę organizowania i wsparcia oddolnych działań, które zwiększają skalę zaangażowania obywatelskiego, działania na rzecz dobra wspólnego, wolontariatu.

Odnosnie do lokalizacji tego typu miejsc, proponowano **podjąć współpracę z deweloperami**, by w planach nowych osiedli uwzględniali potrzebę **rezerwowania przestrzeni na cele społeczne** oraz z właścicielami nieruchomości znajdujących się na obszarach niskiej aktywności społecznej, by umożliwić **gospodarowanie przestrzenią na rzecz rozwoju infrastruktury społecznej**. Rozwój tej infrastruktury powinien obejmować zarówno utworzenie i utrzymanie przestrzeni (klubów sąsiedzkich, świetlic, miejsc aktywności lokalnej) służących aktywizacji, zatrudnienie personelu tych placówek oraz zapewnienie środków na ich regularną działalność.

Wsparcia w działaniu potrzebują **nie tylko lokalne liderki i liderzy aktywności, ale też osoby angażujące się** w domach sąsiedzkich, klubach seniora, a także we wspólnotach mieszkaniowych. Wsparcie jest szczególnie potrzebne na początkowym etapie, by nie zmarnowała się gotowość, energia do działania i zaangażowanie poszczególnych osób i grup.

Ważnym zadaniem jest utrzymanie poczucia sprawczości wśród mieszkańców podczas kolejnych edycji **Budżetu Obywatelskiego**. Aby to zapewnić, potrzebne jest **skuteczne informowanie** o planowanej i zakończonej realizacji wybranych projektów.

Potrzebna jest **szkoła animatorów społecznych** w nowej formule, opartej na rozwiązaniach z sektora przedsiębiorstw. Warto skupić uwagę na wspieraniu radnych rad dzielnic, animatorów, społeczników i innych osób pełniących role liderkie w rozwoju umiejętności efektywnej komunikacji.

Wskazywano również potrzebę **wprowadzenia w życie kompletu rekomendacji III panelu obywatelskiego** w Gdańsku. Na początek proponuje się zinventaryzować dotychczasowe wdrożenia i zaplanować harmonogram dalszych działań.

Potrzebna jest **wizja wsparcia i rozwoju sektora organizacji pozarządowych, uwzględniająca perspektywy zarówno dużych, jak i mniejszych organizacji**. Wszystkie, przynajmniej w pewnym zakresie, działają na rzecz miasta, niektóre realizują również zadania zlecone przez gminę. Część organizacji potrzebuje wsparcia finansowego, by móc wykazać **wkład własny przy aplikowaniu o granty**; proponowano utworzyć osobny fundusz w budżecie miasta przeznaczony na dofinansowywanie wkładów własnych.

Potrzebna jest **nauka partycypacji w szkołach**, od najmłodszych lat (na podobnej zasadzie jak w przypadku kształtowania nawyku zdrowego jedzenia, aktywności fizycznej, dbania o środowisko, itp.). Szczególny nacisk należy położyć na **praktykowanie partycypacji** (np. w formie szkolnych budżetów partycypacyjnych) poprzez **angażowanie uczennic i uczniów do współdecydowania w sprawach dotyczących funkcjonowania szkół**.

Wspominano również o potrzebie wykorzystania Karty Mieszkańca jako kanału komunikacji między Urzędem Miasta Gdańska a mieszkańcami.

Tab. 9. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w obszarze aktywność obywatelska, demokracja.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Miejsca spotkań i wspólnego działania (domy sąsiedzkie)	Szczególnie południe miasta, stare i nowe „sypialnie miejskie”	Współpraca (budowanie wzajemnego zaufania) z firmami zarządzającymi nieruchomościami, włączenie ich w proces aktywizacji społecznej.

Projekty międzysektorowe	Całe miasto	Skorzystanie z narzędzi z biznesu, sieciowanie przedstawicieli różnych sektorów, informowanie o możliwościach współpracy i wymiany doświadczeń.
Szkoła fundraisingu dla NGO (dwustopniowa)	Całe miasto	Rozwinięcie dotychczasowego programu Gdańskiej Akademii Fundraisingu, dodatkowe szkolenia na wyższym poziomie zaawansowania.
Tworzenie nowych i wsparcie istniejących domów sąsiedzkich	Całe miasto	Pozostawienie siedziby domu sąsiedzkiego w dotychczasowej lokalizacji („w Pałacu” – Fundacja RC).
Umożliwienie komunikacji między radami dzielnic i mieszkańcami za pomocą Karty Mieszkańca	Wszystkie dzielnice	Narzędzie do informowania mieszkańców o działaniach rad dzielnic poprzez system Karty Mieszkańca. Korzyści dla mieszkańców: możliwość składania wniosków do rad, elektronicznego głosowania w wyborach do rad, wypełniania ankiet w konsultacjach.
Szkoła Animatorów Społecznych	Wszystkie dzielnice	Lokalne animatorki i animatorzy (jedna taka osoba w każdej dzielnicy, skoordynowana z radą dzielnicy) realizujący zadania miasta na rzecz zagwarantowania wysokiego poziomu animacji lokalnej i przeciwdziałania wypaleniu w pracy społecznej.
Historia*	Wszystkie dzielnice Miasta	Zachowanie tożsamości Miasta poprzez świadectwa opisowe i fotograficzne: - zbieranie materiałów oraz relacji osób z dawnych czasów (materiały fotograficzne, opisy wydarzeń, pamiątki rzeczowe), - łączenie rad młodziży z radami senioralnymi. Efekt: integracja międzypokoleniowa mieszkańców
Demokratyzacja życia w Mieście*	poszczególne dzielnice, całe Miasto	<ul style="list-style-type: none"> • upowszechnienie demokracji deliberatywnej • upowszechnienie postaw tolerancji zamiast mowy nienawiści • edukacja demokratyzacji życia na wszystkich poziomach życia społecznego

		<ul style="list-style-type: none"> • edukacja poprzez integrację • działania przeciw przemocy szkolnej, domowej, w zakładach pracy • edukacja korzystania z mediów społecznościowych <p>Efekt: demokratyzacja życia społecznego</p>
--	--	--

*projekty przysłane do Urzędu Miejskiego po zakończeniu spotkania

TEMAT 5. Solidarność, równe szanse

Dyskusja wokół tematu związanego z solidarnością i równością szans toczyła się wokół następujących pytań:

- Co zrobić, aby urząd był przyjazny dla osób o różnych potrzebach? (osoby z niepełnosprawnością, osoby niemówiące w j. polskim, rodzice z dziećmi)
- Jak zwiększać dostępność usług i przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami?
- Jakie usługi rozwijać, aby wspierać osoby zagrożone dyskryminacją, wykluczeniem i przemocą?
- Jak skutecznie przeciwdziałać i reagować na incydenty o charakterze dyskryminacyjnym i przemocowym?
- Jak lepiej włączać różne grupy społeczne w procesy partycypacji i planowania? Jakich narzędzi używać?
- Jak lepiej integrować w społeczność gdańską imigrantów i imigrantki, uchodźców i uchodźczynie z Ukrainy?

W zakresie zwiększania dostępności instytucji publicznych dla osób o różnych potrzebach osoby uczestniczące w dyskusji podkreślały potrzebę zapewnienia **dostępności architektonicznej w przestrzeniach i budynkach publicznych**. Zasugerowano wprowadzenie wymogu zagwarantowania dostępności w nowopowstających obiektach użyteczności publicznej. Wskazywano również na konieczność formułowania pism urzędowych w sposób przystępny, odpowiednio dostosowany do wymogów **prostej polszczyzny**.

Odnosnie do **konsultacji społecznych**, szczególnie w sprawach dotyczących osób z niepełnosprawnościami i zagrożonych wykluczeniem, należy wprowadzić **obowiązek zapewnienia dostępności** i zapewnić środki na ten cel.

W dyskusji pojawiły się również pomysły na rozwiązania służące pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej, szczególnie **powołanie programu mieszkań wspomaganých** dostępnych w trybie interwencyjnym dla osób w kryzysie.

W odniesieniu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, proponuje się **utworzyć usługę trenera/ki pracy**, osoby asystującej osobom z niepełnosprawnościami w funkcjonowaniu na rynku pracy i zapewnić trwałe finansowania dla programu oferującego tego rodzaju wsparcie.

W obszarze wspierania solidarności i równości szans wskazywano na potrzebę organizowania **kampanii społecznych** na ten temat, wsparcia **edukacji międzykulturowej** na rzecz większej akceptacji dla różnorodności oraz wprowadzenia **edukacji solidarnościowej** do szkół i urzędów. Postulowano, by działania edukacyjne w tym zakresie miały charakter praktyczny, także w postaci zorganizowanych form **wolontariatu** na rzecz organizacji społecznych. Dodatkowo wskazywano, że warto podjąć **współpracę z uczelniami**, aby utworzyć program wsparcia i promocji prac dyplomowych i magisterskich dotyczących problematyki społecznej.

Tab. 10. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w obszarze solidarność, równe szanse.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Rozwój ECEKON, Europejskiego Centrum Edukacji Kulturalnej Osób z Niepełnosprawnością	Centrum miasta, ul. Aksamitna	Poszerzenie dostępu do edukacji kulturalnej w formule uczenia się przez całe życie, utworzenie ośrodka „lustrzanego” względem powszechnych instytucji kultury i edukacji kulturalnej, z wyspecjalizowaną kadrą i odpowiednim wyposażeniem dla osób z niepełnosprawnościami.
Szkolenia dla urzędników, pracowników miejskich spółek i mieszkańców w zakresie współpracy i komunikacji z osobami z niepełnosprawnościami.	Całe miasto	Wzmocnienie równości i dostępności w mieście dzięki szkoleniom (również w zakresie savoir-vivre względem osób z niepełnosprawnościami) prowadzonym przez organizacje pozarządowe mające doświadczenie w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym.
Trenerzy pracy: wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami w funkcjonowaniu na rynku pracy	Całe miasto	Utworzenie programu „trener/ka pracy” realizowanego przez organizacje pozarządowe: asystowanie osobom z niepełnosprawnościami w wejściu i aktywności na rynek pracy.
Bezpieczna przestrzeń – mieszkanie dla osoby doświadczającej przemocy domowej.	Całe miasto	Udostępnienie osobom w kryzysie bezpiecznego schronienia przed oprawcą; pod utajnionym adresem, na określony czas pobytu, ze wsparciem psychologicznym i prawnym, doradztwem socjalnym, możliwością

		skorzystania z interwencyjnej pomocy finansowej i asysty osób z rodziny.
Przedsiębiorstwo przystosowane	Przestrzeń pozwalająca na zmianę przeznaczenia części do realizacji różnych zadań i aranżacji służącej im struktury	Prowadzący przedsiębiorstwo zbiera z rynku pracy oferty usług i wytwórstwa, które mogą realizować osoby z niepełnosprawnościami (OzN). Oferty te są elementami procesów prowadzonych przez dużych przedsiębiorców. Są to działania dynamiczne, dają szansę możliwych zmian wykonywanych czynności OzN. Prowadzący zapewnia przygotowanie oraz wykonanie umów (jeśli OzN nie wykonają całości, są osoby wspierające, które to zapewnią) – przedsiębiorstwo działa zgodnie z ekonomią.
Wspólnota samorządowa i sąsiedzka*	całe Miasto, poszczególne dzielnice	<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie wspólnych imprez w zakresie poznawania różnych kultur, narodów, religii, krajów • upowszechnienie Karty Mieszkańca dla przychodźców, na stałe mieszkających w Gdańsku <p>Efekt: integracja wielokulturowa społeczności Miasta</p>

*projekty przysłane do Urzędu Miejskiego po zakończeniu spotkania

TEMAT 6. Mieszkania komunalne i społeczne

Dyskusja na tematy związane z mieszkaniami komunalnymi i społecznymi toczyła się wokół następujących pytań:

- Co to są gminne zasoby mieszkaniowe i lokalowe? Gdzie i przy jakiej okazji mieszkańcy zetknęli się z zasobem mieszkań komunalnych w Gdańsku?
- Czy zasób mieszkań komunalnych jest wystarczający? Jak i gdzie zwiększać (komunalne) zasoby mieszkaniowe i lokalowe?
- Jak pozyskiwać mieszkania, które miasto może oferować mieszkańcom?
- Jak kształtować gminne zasoby komunalne pod względem infrastruktury i wyposażenia (modernizacja) oraz struktury mieszkańców? Grupy docelowe gminnego zasobu mieszkaniowego.

- Jak efektywnie zarządzać istniejącymi zasobami mieszkaniowymi i innymi nieruchomościami?
Jak mogą funkcjonować Społeczne Agencje Najmu?

Osoby uczestniczące w dyskusji w pierwszej kolejności zwróciły uwagę na **problemy obecnego zasobu komunalnego** w Gdańsku: **niski standard budynków i lokali przy stosunkowo wysokim czynszu, wysokie zadłużenie budynków oraz brak bieżących środków na remonty** (pozyskiwanych z czynszu, tzw. fundusz remontowy), które pozwalałyby na doraźne naprawy i modernizacje. W odpowiedzi na te problemy uczestnicy warsztatów wskazali kilka rozwiązań:

- stosowanie narzędzi prewencyjnych dla zadłużeń i eksmisji poprzez realizację wynajmu lokali z treningiem wspomagany na szerszą niż obecnie skalę,
- zwiększenie współpracy miejskich podmiotów odpowiedzialnych za mienie komunalne oraz pomoc społeczną w celu kompleksowego rozwiązywania problemów mieszkańców, wymianę informacji i szybsze reagowanie na sytuacje kryzysowe,
- wprowadzanie rozwiązań opartych na zarządzaniu budynkami komunalnymi we współpracy z ich mieszkańcami poprzez na przykład tworzenie rad mieszkańców i lepsze powiązanie miękkich projektów wpisanych w programy rewitalizacji z działaniami infrastrukturalnymi,
- wprowadzenie standardu remontu przestrzeni wspólnych w budynkach komunalnych w celu oszczędności środków,
- przekazanie wspólnotom strychów i suterren na preferencyjnych warunkach jako źródło dodatkowego dochodu dla podmiotów zarządzających budynkami komunalnymi oraz przekazanie zarządzania zasobem wspólnotom (nie będą niszczały).

Zwracano także uwagę na **rozbudowaną biurokrację w procedurze występowania o lokal komunalny**, która powinna być uproszczona, w pewien sposób zautomatyzowana (na podstawie wymiany i weryfikacji informacji z podmiotami pomocy społecznej). **Problemem jest również kontakt z osobami pracującymi w Gdańskich Nieruchomościach** – samorządowym zakładzie budżetowym – mieszkańcy długo muszą czekać na odpowiedzi na składane pisma oraz wizyty.

Niektóre osoby uczestniczące w spotkaniu wskazywały także na **konieczność większej transparentności przyznawania budynków miejskich dla organizacji pozarządowych**. Poprawa dostępu do informacji w zakresie zasobów miejskich, pustostanów i planów ich modernizacji (lub ich likwidacji) również poprawiłaby ocenę zarządzania miejskim zasobem komunalnym wśród mieszkańców.

Jednym z głównych postulatów było **zwiększenie aktywności Miasta Gdańska na rynku mieszkaniowym, stałe powiększanie mieszkaniowego zasobu komunalnego i społecznego w mieście**. Wskazano konkretne rekomendacje mające pozwolić na realizację tych założeń:

- realizacja wskaźnika oddanych mieszkań w Gdańskim Programie Budownictwa Społecznego do minimum 30 mieszkań na rok,

- wykorzystanie pustych parceli, szczególnie na Głównym Mieście, pod budownictwo komunalne,
- wykorzystanie 100% mienia miasta pod budownictwo komunalne,
- aktualizowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – uwalnianie dawnych rezerw komunikacyjnych pod budownictwo społeczne,
- zabezpieczenie działek nieobjętych planami miejscowymi pod budownictwo komunalne tworząc rezerwę na kolejne 30 lat,
- pozyskiwanie nowych mieszkań przez wdrożenie społecznych agencji najmu i rozwój programu zamiany mieszkań,
- niesprzedawanie mieszkań komunalnych z bonifikatą.

Wiele uwagi poświęcono także kierunkom rozwoju budownictwa komunalnego i społecznego w Gdańsku. Zwrócono przede wszystkim uwagę na to, aby **budownictwo komunalne rozwijać w miksie społecznym**, unikając tworzenia wyłączonych przestrzeni, które obecnie często są lokowane w częściach miasta o mniej rozwiniętej infrastrukturze (przeciwdziałanie powstawania gett). Mieszkaniowe budownictwo miejskie nie może wykluczać, dlatego również **ważne jest rozwijanie infrastruktury (komunikacyjnej, usługowej) wokół budynków komunalnych**. Standardem powinno być **realizowanie budownictwa komunalnego i społecznego wraz z miejscami na usługi, szczególnie te wspierające mieszkańców** – usługi społeczne, integracyjne, zdrowotne.

Wyzwaniem dla Gdańska jest także praktyczne urzeczywistnienie prawa do mieszkania, które powinno być powiązane z podniesieniem dostępności mieszkań komunalnych, w tym w najmie socjalnym, mieszkań czynszowych na wynajem, mieszkań w najmie społecznym (SAN), a także mieszkań wspomaganych i mieszkań ze wsparciem/z usługami.

Mieszkania komunalne powinny odpowiadać na problem bezdomności. Mają być także dostępne dla osób, które znalazły się w tzw. luce czynszowej. Ich dochód jest za wysoki, aby skorzystać z mieszkania komunalnego, a jednocześnie za niski, aby poradzić sobie z wynajmem na wolnym rynku.

Tab. 11. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w obszarze mieszkania komunalne i społeczne.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Rozwój mieszkalnictwa społecznego	Całe miasto	Rozwój mieszkalnictwa społecznego poprzez wdrożenie następujących działań: - operacjonalizacja postulatu „mieszkania prawem człowieka”, który

		<p>regulowałyby bardziej równościowy model dostępu do mieszkań,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wdrożenie działań prewencyjnych dla zadłużenia i eksmisji, - zwiększenie liczby lokali wynajmowanych w modelu Centrum Treningu Umiejętności Społecznych, - zwiększenie wskaźników przekazywania lokali komunalnych na potrzeby GPMS do 30-50 rocznie, - nowe mieszkania komunalne i społeczne budować w mieszkaniu społecznym i z dostępem do infrastruktury, - aktywne pozyskiwanie nowych mieszkań (społeczne agencje najmu, budowa, remonty i zakup mieszkań), - rozwijanie programu zamiany mieszkań, - udostępnianie mieszkań z dostępem do usług wsparcia, - priorytet dla mieszkań w celu rozwiązywania problemu bezdomności, - deinstytucjonalizacja usług społecznych.
Wykorzystanie wiedzy i doświadczenia pracowników Gdańskich Nieruchomości do optymalizowania kosztów remontów lokali wspólnych	Całe miasto	Wypracowanie procedury remontu klatek schodowych (zakres, kryteria wyboru wykonawcy). Procedura zoptymalizowałaby wydatki do 10-30%.
Polepszenie współpracy i komunikacji między mieszkańcami i pracownikami Gdańskich Nieruchomości	Całe miasto	Należy usprawnić komunikację między mieszkańcami a pracownikami Gdańskich Nieruchomości. Obecnie mieszkańcy muszą bardzo długo czekać na odpowiedź na skierowane pisma (często terminy odpowiedzi przekraczają wymogi wskazane w postępowaniu administracyjnym). Problemem jest także bieżący, telefoniczny kontakt z pracownikami.
Współpraca między jednostkami miejskimi	Całe miasto	Połączyć w jedną jednostkę instytucje miejskie odpowiedzialne za przydzielanie mieszkańcom mieszkań komunalnych z instytucjami pomocy społecznej bądź wprowadzenie ścisłej współpracy między tymi instytucjami. Takie rozwiązanie pozwoli na zmniejszenie biurokracji oraz przetransferowanie odpowiedzialności od zadań między poszczególnymi jednostkami.

Zarządzanie majątkiem wspólnotowym z udziałem Gdańskich Nieruchomości	Całe miasto	Wszystkie niezamieszkałe strychy i sutereny, w budynkach wspólnotowych, w których udziały posiadają Gdańskie Nieruchomości, powinny być przekazane wspólnotom na strychy lub piwnice. Z zastrzeżeniem, że jeżeli wspólnota chce zrobić ze strychu lub sutereny mieszkanie to należy zapłacić miastu ustaloną w umowie przekazania kwotę (ten zapis funkcjonuje jako bezterminowy).
Zlikwidowanie wyspy lub polepszenie odpływu wody z ulicy	Dom jednorodzinny przy ul. Arkońskiej 20, naprzeciwko Szkoły Podstawowej nr 46	Zlikwidowanie wyspy lub polepszenie odpływu wody z ulicy. Obecna infrastruktura drogowa powoduje zalewanie posesji (ogrodu) oraz gromadzenie się śmieci z ulicy pod bramką wejściową na posesję.
Współpraca publiczno-prywatna	Całe miasto	Udział samorządu w budowaniu budynków mieszkalnych przez deweloperów – zabezpieczanie części mieszkań na mieszkania komunalne i społeczne. Takie mieszkania byłyby tańsze i łatwiej dostępne poprzez wynajem na preferencyjnych warunkach. Pozwalałoby to również na tworzenie miksu społecznego i przeciwdziałanie powstawaniu gett w określonych częściach miasta.
Zarządzanie istniejącym mieniem komunalnym	Całe miasto	Zabezpieczenie budownictwa komunalnego poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - wyłączenie ze sprzedaży mienia komunalnego - budynków, w których są mieszkania komunalne oraz gruntów miejskich, które w planach miejscowych są przeznaczone pod budownictwo, - zabezpieczenie terenów nie objętych planami miejscowymi pod rozwój budownictwa komunalnego, - inwentaryzację pustostanów i opracowanie dla tych budynków planów działania, - inicjatywy rozwijające spółdzielczość.

Programy Rozwoju do Strategii Rozwoju Miasta Gdańska 2030 Plus

Podsumowanie cząstkowe: Program Zielone Miasto

Warsztaty dotyczące Programu Rozwoju Zielone Miasto, jednego z czterech narzędzi realizacji „Strategii Rozwoju Miasta Gdańska 2030 Plus” odbyły się **4.04.2023 roku w Szkole Podstawowej nr 12 przy ul. Człuchowskiej 6**. W spotkaniu uczestniczyło około 90 osób.

Uczestniczący w spotkaniu mieszkanki i mieszkańcy zaproponowali swoje postulaty w sześciu obszarach tematycznych budujących Program Rozwoju Zielone Miasto:

1. Gospodarka obiegu zamkniętego
2. Odporność na zmiany klimatu
3. Tereny zieleni i bioróżnorodność
4. Jakość powietrza i hałas
5. Czysta woda i gleby
6. Edukacja i świadomość ekologiczna

Zebrane w dalszej części dokumentu treści stanowią podsumowanie dyskusji prowadzonych w grupach tematycznych oraz konkretne pomysły na przedsięwzięcia zaproponowane przez mieszkanki i mieszkańców Gdańska.

TEMAT 1. Gospodarka obiegu zamkniętego

Dyskusja dotycząca gospodarki obiegu zamkniętego toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak zachęcać mieszkańców do ograniczania ilości wytwarzanych odpadów, ponownego wykorzystania rzeczy i napraw? Jakie działania ze strony miasta mogłyby służyć wsparciu mieszkańców w tym zakresie?
- Jak przeciwdziałać marnowaniu żywności – w gospodarstwach domowych, w szkołach, placówkach pomocy społecznej?
- Jak usprawnić system selektywnej zbiórki odpadów? Jak zmniejszyć ilość odpadów reszkowych? Jak zwiększyć poziom recyklingu odpadów w mieście?
- Jak zmniejszyć zużycie wody w mieście (w tym na potrzeby podlewania ogródków)?

Rozwiązania, dotyczące rozwoju gospodarki obiegu zamkniętego obejmowały przedsięwzięcia w zakresie:

- edukacji, podnoszenia świadomości, promocji,
- systemowych zmian w funkcjonowaniu usług oraz rozwój usług,
- regulacji prawnych i zmiany przepisów.

Zmiany prawne

Należałoby wprowadzić zmiany w zakresie przetwarzania odpadów przez przedsiębiorców, tak aby móc egzekwować ekologiczne zachowania. Regulacji prawnej wymaga również obszar gospodarowania żywnością. Przepisy powinny **uniemożliwiać marnowanie, wyrzucanie żywności**. Zmiany w przepisach powinny również zachęcać do **selektywnej zbiórki i segregowania odpadów**. Proponowanym rozwiązaniem była gratyfikacja pieniężna w postaci obniżenia wysokości opłat za segregowanie odpadów.

Rozwój usług

Miasto powinno wspierać rozwój usług, które **służą gospodarce obiegu zamkniętego i którym przyświeca idea „zero waste”**. Do takich usług należą chociażby **lodówki społeczne**, które pomagają w walce z marnowaniem żywności. Są to również **sklepy społeczne**, w których mieszkańcy mogliby sprzedawać lub oddawać niechciane, używane przedmioty, dawać im „drugie życie”.

Oprócz tworzenia i wspierania systemowych usług „zero waste” Miasto powinno organizować doraźne **akcje służące niemarnowaniu zasobów czy przedmiotów**, takie jak chociażby zbiórki odzieży i przedmiotów, lokalne targi staroci.

Edukacja. Budowanie świadomości

Podczas dyskusji o gospodarce obiegu zamkniętego mieszkańcy kładli największy nacisk na **edukację, rolę upowszechniania wiedzy, promocji dobrych praktyk i jak najszerszego informowania o formach wsparcia i ekologicznych rozwiązaniach**.

Edukacja dzieci i młodzieży to proces długofalowy i tak powinien zostać zaprojektowany, jako podstawa budowania świadomości ekologicznej, a co za tym idzie kreowania pozytywnych nawyków i zachowań.

Miasto powinno zainwestować w **kampanie społeczne i szerokie docieranie z informacją na temat możliwych form wsparcia**: dotacje na odzyskiwanie deszczówki, miejsca, gdzie można zostawić niepotrzebne używane rzeczy, lokalizacje lodówek społecznych, terminy akcji zbiórkowych.

Informowanie powinno przebiegać **zróżnicowanymi kanałami**, które docierają do różnorodnych grup odbiorców: lokalne media, Facebook, ogłoszenia w sklepie, szkoły, rady rodziców, grupy lokalne.

Konieczna jest również **promocja dobrych praktyk**, pokazanie, że zachowania służące niemarnowaniu zasobów są ważne i opłacalne, że poprzez takie zachowania mamy bezpośredni wpływ na podniesienie jakości naszego życia (np. segregowane odpady to mniej nieprzyjemnych zapachów).

Celem kampanii społecznych powinna być również walka ze stereotypami, takimi jak chociażby postrzeganie PSZOKów. Należałoby zmienić skojarzenia na pozytywne, służące lokalnym mieszkańcom, że odwiedzanie PSZOKów jest modne, odpowiedzialne, a ponadto można znaleźć tam za darmo używane rzeczy.

Podczas dyskusji wskazano także na potrzebę utworzenia miejsca typu **Restore – miejsca, do którego możemy przynieść nieużywane przez nas przedmioty, które posłużą innym**. Miejsce, w którym nadamy przedmiotom "drugie życie".

TEMAT 2. Odporność na zmiany klimatu

Dyskusja dotycząca odporności Gdańska na zmiany klimatu toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak rozwijać retencję w mieście? Jak zachęcać mieszkańców do retencjonowania wody?
- Jak ograniczać miejską wyspę ciepła?
- Jak rozwijać błękitno-zieloną infrastrukturę w mieście?
- Jak wspierać mieszkańców podczas krytycznych zdarzeń pogodowych (ulewne deszcze, podtopienia i powodzie, wezbrania sztormowe, upały)?

Jedną z ważniejszych kwestii podnoszonych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w kontekście odpowiedzi Miasta na zmiany klimatu była kwestia retencji wód opadowych. Należy wprowadzać retencję infrastrukturalną poprzez **budowę sztucznych zbiorników** w celu zatrzymania wód opadowych. "Cysterny miejskie" – sztuczne podziemne zbiorniki retencyjne na Dolnym Tarasie to skuteczne rozwiązanie, które pozwoli na retencjonowanie dużej ilości wody opadowej. Dzięki temu można zmniejszyć ryzyko powodzi oraz zapewnić stały dostęp do wody w okresach suszy. Równie istotne powinny być **programy małej retencji rozproszonej**, realizowane przez mieszkańców, wspólnoty oraz przedsiębiorstwa. Należy budować proekologiczne postawy wśród mieszkank i mieszkańców, wzmacniać świadomość dotyczącą ważności retencji. Należy edukować i promować dobre przykłady budowania małej retencji bez dużych inwestycji. Przykładem może być zaproponowany przez osobę uczestniczącą w spotkaniu pomysł na program „**Zaadoptuj rynnę**”, w ramach którego niewielkim kosztem można budować infrastrukturę małej retencji przez angażowanie społeczności lokalnej. Należy

zatrudnić doradców, którzy będą służyć pomocą w zakresie budowania małej retencji niewielkim kosztem. Należy także budować lokalne prawo i wpływać na zmiany legislacyjne w prawie krajowym w zakresie budowania retencji rozproszonej przez mieszkańców. Proces budowania, koordynowania zdolności retencyjnej powinien być zarządzany przez Urząd Miejski w Gdańsku.

Retencja naturalna jest równie ważna jak retencja sztuczna. Dzięki odpowiedniej pielęgnacji terenów zielonych, a także tworzeniu nowych, możemy zwiększyć ilość wody zatrzymywanej przez rośliny i glebę. Należy wszędzie tam, gdzie jest to możliwe nasadzać drzewa i krzewy (możliwie duże) wzdłuż ciągów komunikacyjnych, oraz stosować odpowiednie techniki agrotechniczne zwiększające pojemność retencyjną gleby zapobiegające jej erozji. W celu budowania zdolności retencyjnej, należy brać pod uwagę **Trójmiejski Park Krajobrazowy**. Należy podjąć współpracę z Lasami Państwowymi w celu wypracowania optymalnej polityki budowania retencji opartej o ten zasób.

Kolejnym szerokim obszarem przeciwdziałania i adaptacji Miasta do zmian klimatu jest **dbanie o tereny zieleni i ochrona miejskich ekosystemów**. Budowanie biocenoz i tworzenie naturalnych siedlisk jest równie ważne jak dbanie o estetykę miasta. Dzięki temu można zachować bioróżnorodność, stworzyć naturalne siedliska dla roślin i zwierząt oraz poprawić jakość życia w mieście. Należy tworzyć i wspierać zieleń rozproszoną oraz małe parki kieszonkowe. Podobnie należy **chronić użytki ekologiczne**, czyli tereny, które pełnią obecnie ważne funkcje ekologiczne, takie jak zatrzymywanie wody, oczyszczanie powietrza. Należy nie tylko chronić użytki ekologiczne, które dzisiaj funkcjonują w Gdańsku, ale **reaktywować proces ustanowienia nowych użytków ekologicznych**, których lista została przygotowana w przeszłości. Kolejnym ważnym działaniem jest konsekwentne odbetonowywanie przestrzeni miasta. Konieczne jest **usuwanie nawierzchni betonowych i asfaltowych na rzecz nawierzchni przepuszczalnych** oraz stosowanie ściółkowania i nasadzeń roślinności wszędzie, gdzie jest to możliwe. Mogą pomóc tutaj także działania podejmowane przez społeczności lokalne. Miasto powinno wspierać tzw. „legalną partyzantkę” mieszkańców i pomagać we wprowadzaniu i utrzymaniu roślin w miejscach odbetonowanych części chodników czy przedogródków. Przy projektowaniu nowych terenów, należy w maksymalnym stopniu wykorzystać naturalne przepuszczalne materiały lub roślinność.

Przeciwdziałanie i adaptacja Miasta do zmian klimatu powinna znajdować swoje odzwierciedlenie **w miejskich politykach i dokumentach strategicznych**.

- Należy integrować lokalne polityki i dokumenty strategiczne w taki sposób by realizowały cele klimatyczne i nie wykluczały się wzajemnie.
- Konieczne jest wypracowanie i skuteczne wprowadzenie Standardów Ochrony Drzew oraz innych polityk pośrednio lub bezpośrednio wspierających budowę odporności na zmiany klimatu.

- W obszarze planowania przestrzennego należy dążyć do realizacji maksymalnych wskaźników powierzchni biologicznie czynnych. Należy wprowadzić mechanizmy, dzięki którym możliwy będzie monitoring faktycznego odsetka powierzchni biologicznie czynnych dla inwestycji realizowanych w przeszłości.
- Należy prowadzić racjonalną politykę monitoringu oraz przeciwdziałania występowaniu wysp ciepła. Należy monitorować istniejące wyspy ciepła, a także potencjalne ryzyko występowania tego zjawiska. Należy gromadzić dane i budować mapy nieocieplonych budynków w mieście. W celu przeciwdziałania występowaniu wysp ciepła należy podjąć współpracę z jednostkami planowania przestrzennego.
- Budżet Obywatelski powinien działać systematycznie w kierunku osiągnięcia celów strategicznych w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Procedura BO mogłaby priorytetowo traktować te projekty, które w sposób bezpośredni realizują cele strategiczne w kierunku adaptacji do zmian klimatu.

W celu osiągnięcia założonych celów i skuteczności realizacji działań należy prowadzić opartą na partnerstwie i transparentną **politykę informacyjną miasta w zakresie kwestii związanych z ochroną środowiska i adaptacją do zmian klimatu**. Polityka informacyjna powinna zawierać nie tylko plany, ale także opisywać etapy, na których są dane przedsięwzięcia. **Społeczność Gdańska powinna mieć pełen dostęp do informacji o środowisku i dziejących się procesach w tym obszarze**. Należy prowadzić bieżącą i skuteczną komunikację w zakresie zagrożeń związanych ze zmianami klimatu, na przykład występowania fal upałów. Należy wspierać budowanie nieformalnych sieci wsparcia i komunikacji międzysąsiedzkiej.

Podczas dyskusji pojawił się także szczegółowy wątek dotyczący ochrony bobrów, która jest ważna dla zachowania bioróżnorodności i równowagi ekosystemu. W tym celu konieczne jest wprowadzenie odpowiedniej polityki miejskiej, która będzie chronić te zwierzęta oraz tworzyć dla nich odpowiednie siedliska.

Tab. 12. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w dyskusji na temat odporności Gdańska na zmiany klimatu.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Zarządzanie ryzykiem związanym ze zmianami klimatu	Systemowo w mieście	Należy prowadzić monitoring i zarządzanie ryzykiem w zakresie związanym ze zmianami klimatu. Należy planować inwestycje w taki sposób, by

		minimalizować ryzyka i badać to, jak poszczególne inwestycje wpływają na zmiany ryzyka.
Budowanie zielonej bazy w mieście	Całe miasto	Zieleń jako równoległy odcinek projektowania przestrzeni publicznej a nie kwiatek do kożucha. Zbudowanie ciągłości płatów OSTAB (Ogólnomiejski System Terenów Aktywnych Biologicznie) i wzmocnienie ich ochrony.
Drzewa w tworzeniu odporności klimatycznej miasta	Wzdłuż dróg obsadzonych drzewami	Retencjonowanie wody opadowej z dróg, oczyszczanie i wykorzystywanie do nawadniania drzew w ciągu Wielkiej Alei i innych alei miejskich.
Miejskie makro i mikro retencje	W miejscach, gdzie nie ma przestrzeni na zbiorniki retencyjne otwarte	Tworzenie podziemnych cystern, w których woda byłaby magazynowana na czas suszy. Takie mikro zastosowania mogą być też wprowadzane przez wspólnoty i mieszkańców.
Niebiesko-zielony korytarz	Drzewa pierścienia fortyfikacji	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa zielonych stref na terenie starego pierścienia fortyfikacji • Budowa niebiesko-zielonych korytarzy łączących parki i inne naturalne tereny • Otwieranie niektórych brzegów rzek • Odbetonowywanie nawierzchni parkingów – usuwanie nieprzepuszczalnych nawierzchni, takich jak beton czy asfalt i zastępowanie ich zielenią lub przepuszczalnymi nawierzchniami. • Usuwanie nieprzepuszczalnych (beton, asfalt) nawierzchni w ogrodach • Uruchomienie mechanizmu wsparcia dla obywateli, którzy chcą posadzić drzewa lub stworzyć społeczny ogród (pomoc w znalezieniu miejsca, konsultacja) • Lepsza kontrola i pielęgnacja drzew

TEMAT 3. Tereny zieleni i bioróżnorodność

Dyskusja dotycząca terenów zieleni i bioróżnorodności toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak zwiększać dostępność do terenów zieleni? Jak kształtować miejską sieć terenów zieleni?
- Jak poprawiać warunki bytowe drzew w silnie zurbanizowanym obszarze?
- Jak chronić istniejące drzewa i zielenie (np. w czasie realizacji inwestycji)? W jakich miejscach przede wszystkim sadzić drzewa – pasy drogowe, parki?

- Jak godzić pielęgnację zieleni i urządzenie terenów zieleni z działaniami na rzecz bioróżnorodności?
- Jak wzmocnić ochronę ekosystemów? Jak rozwijać miejską sieć terenów chronionych?
- Jak tworzyć dobre warunki dla flory i fauny w mieście? Jakie działania mogą sprzyjać bioróżnorodności?
- Jak chronić tereny cenne przyrodnicze przed urbanizacją, antropopresją?
- Jak ograniczać zanieczyszczenie światłem?
- Jak zarządzać czwartą przyrodą?

Jedną z pilniejszych kwestii wskazywanych przez mieszkanki i mieszkańców jest **potrzeba wprowadzenia zmian w zarządzaniu zielenią w Gdańsku**. Reorganizacji wymaga podmiot obecnie zajmujący się zielenią – Gdański Zarząd Dróg i Zieleni. Powinno wydzielić się **osobną jednostkę zajmująca się miejską zielenią z wydzielonym i większym niż obecnie budżetem** na realizację zadań. W celu sprostania wyzwaniom skutecznego zarządzania miejską zielenią potrzebne jest również **zwiększenie liczby pracowników i zadbanie o ich kwalifikacje**, szczególnie w zakresie ochrony i pielęgnacji drzew. Zarządzanie zielenią w Gdańsku wymaga profesjonalizacji i standaryzacji. Można to osiągnąć poprzez **opracowanie i wdrożenie standardów zarządzania zielenią miejską**, ze szczególnym uwzględnieniem standardów ochrony zieleni przy inwestycjach drogowych i infrastrukturalnych.

Wiele uwagi podczas dyskusji poświęcono **ochronie istniejącej zieleni**. Zaproponowano konkretne kierunki działań, które pozwolą na jej zachowanie. W celu ochrony zieleni należy **przyspieszyć prace nad miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego**, szczególnie w tych obszarach miasta, które nie są objęte planami, aby chronić je przed niekontrolowaną zabudową pojawiającą się w oparciu o wydawane warunki zabudowy. Należy też **uzgodnić wskaźniki powierzchni biologicznie czynnej dla różnych obszarów funkcjonalnych miasta**. Szczególnie wysokie wskaźniki należy zachować dla terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, tak aby nowe tereny mieszkaniowe nie były pozbawiane zieleni, a osiedla powstające w ciągu ostatnich 50-40 lat nie były zabudowywane kosztem zieleni. Zaproponowano także **wprowadzenie dodatkowego wskaźnika do Programu Rozwoju Zielone Miasto zapewniającego nie tylko tereny zieleni w mieście, ale także ich bioróżnorodność**.

Ochrona istniejącej zieleni to dla osób uczestniczących w dyskusji przede wszystkim **zachowanie tej zieleni, która jest obecna w mieście**. Oznacza to:

- priorytet dla zachowania istniejących form przyrody przy inwestycjach i przy projektowaniu nowych terenów zieleni,
- oszczędne gospodarowanie terenami zieleni pod inwestycje drogowe z priorytetem dla zachowania drzew,

- zachowywanie czwartej przyrody w niezmienionej formie wszędzie, gdzie jest to możliwe,
- pozostawianie naturalnie zastanej zieleni i nieingerowanie w warunki siedliskowe przy projektach realizowanych w ramach budżetu obywatelskiego,
- tworzenie nowych użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

Wskazano także konkretne obszary w mieście, gdzie należy szczególnie zadbać o ochronę i zachowanie istniejącej zieleni poprzez:

- tworzenie rezerwatów przyrody w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym,
- aktywne uczestnictwo w gospodarowaniu terenami zielonymi zarządzanymi przez Lasy Państwowe,
- szczególną uwagę należy zwrócić na ochronę opływu Motławy,
- utworzenie strefy buforowej z ograniczoną możliwością zabudowy na terenie styku z Trójmiejskim Parku Krajobrazowym,
- ograniczenie zabudowy na terenach Ogólnomiejskiego Systemu Terenów Aktywnych Biologicznie OSTAB,
- zabezpieczenie terenów przy PKM Jasień,
- ograniczenie inwestycji w Parku Południowym maksymalnie zachowując istniejącą zielenią.

W ochronę istniejącej zieleni powinni być także włączeni mieszkańcy składający projekty do budżetu obywatelskiego. Wsparcie w formie spotkań konsultacyjnych przed zgłoszeniem projektów pozwoliłoby mieszkańcom przygotować lepszej jakości projekty ograniczając jednocześnie ich negatywny wpływ na środowisko.

Ochrona zieleni powinna w szczególny sposób obejmować drzewa. Postuluje się:

- stworzenie mapy drzew do wycinki, czyli dostępnej publicznie informacji dotyczącej wycinek drzew planowanych przez Miasto,
- zinwentaryzowanie drzew i krzewów miejskich oraz wdrożenie systemu do zarządzania zielenią miejską,
- prowadzenie analiz drzew przed wycinką,
- wprowadzenie standardów ochrony drzew,
- zapewnienie pielęgnacji nowych nasadzeń drzew poprzez przedłużenie gwarancji,
- wprowadzanie rozwiązań łączących małą retencję z drzewami.

Ważnym postulatem w dyskusji był także **rozwój różnych form zieleni i terenów zieleni oraz większa dbałość o istniejące tereny zieleni:**

- należy wprowadzać zieleni w ciągach pieszo-rowerowych, co zwiększy dostępność ścieżek pieszych i pozwoli na połączenie funkcji komunikacyjnej i rekreacyjnej,

- należy zabezpieczać tereny pod ciągi piesze na terenach zieleni,
- tworzyć parki bioróżnorodności i inne różnorodne tereny zieleni, w tym miejskie sady,
- tworzyć parki miejskie, także mniejsze na osiedlach oraz parki kieszonkowe,
- odbetonować zielone skwery i miejsca przy pomnikach,
- wprowadzać nasadzenia zieleni nawiązujące do gatunków lokalnych,
- zadbać o zieleń przy ciągach pieszych, rozwijać łąki kwietne,
- wprowadzić program usuwania jemioły,
- wprowadzić standard dla koszenia trawników w zależności od miejsca i funkcji w mieście,
- wprowadzić zabezpieczenie obwodnicy przez szpalery drzew,
- zadbać o czystość lasów miejskich i parków poprzez wyposażenie w śmietniki lokalizowane przy ścieżkach spacerowych, alternatywnie w pojemniki z workami na śmieci do zabrania przez ludzi zamiast stojących śmietników (uniknięcie wyjadania śmieci przez dzikie zwierzęta),
- należy zadbać o edukację właścicieli psów, aby sprząkali po swoich zwierzętach.

Wśród innych zagadnień pojawiły się również te związane ze **współistnieniem ludzi i zwierząt w przestrzeni miasta**. Zwrócono szczególną uwagę na konieczność oznakowania przeszkleń i wiat ze względu na ptaki oraz wprowadzenie programu sterylizacji wolno bytujących kotów.

Tab. 13. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w dyskusji na temat terenów zieleni i bioróżnorodności.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Ochrona pszczół	Ul. Abrahama	Na ulicy Abrahama rosną lipy węgierskie, których pył truje pszczoły. Problem ten przedstawił na spacerze pan Marcin Wilga. Należy wyciąć lipy.
Budowa mikro parków osiedlowych	Całe miasto	Zidentyfikować obszary miasta (osiedla), gdzie brakuje zielonej infrastruktury. Zaplanować tam nasadzenia drzew celem stworzenia kompleksowej sieci małych terenów zieleni na terenach zabudowanych
Dbłość o miejskie tereny zieleni	Działka nr 10/3 obręb 74, własność Gminy Miasta Gdańsk działka nr 74/54	Działka znajdująca się 6 m od elewacji budynku przy ul. Piotrkowska 2 położonego na terenie nieruchomości działki nr 72/27 stanowiącej współwłasność Spółdzielni Mieszkaniowej "Szadółki". W obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego przeznaczona jest pod zieleń do zachowania, wprowadzenia i pielęgnacji. Od czasu obowiązywania planu miejscowego (tj. Od 2006 r.) jej właściciel nie wykonuje żadnych czynności. Obecne

		zadrzewienie i zieleni są niszczone przez ludzi wyprowadzających swoje psy.
Zmiany w zarządzaniu w Gdańskim Zarządzie Dróg i Zieleni	Całe miasto	Do jednej dzielnicy powinien być oddelegowany jeden pracownik GZDiZ, który będzie zajmować się zielenią. Zapewni to lepsze rozpoznanie problemów i potrzeb w zakresie zieleni w dzielnicy i szybsze reagowanie.
Zmiany w zarządzaniu w Gdańskim Zarządzie Dróg i Zieleni	Całe miasto	Rozdzielenie GZDiZ na osobne jednostki, zajmujące się drogami i zielenią. Dofinansowanie kwestii zieleni w budżecie miasta.
Zatrudnienie eksperta/ki przy ocenie wniosków do budżetu obywatelskiego i miejskiego pod kątem ingerencji planowanych inwestycji w ekosystem	Całe miasto	Projekty ingerujące w istniejącą zieleni nie są oceniane pod względem wpływu np. na gniazdowanie ptaków, wprowadzanie gatunków inwazyjnych w ramach realizowanych nasadzeń, zanieczyszczenia światłem lub hałasem przez zmiany w zagospodarowaniu terenów.
Drzewa w mieście dla klimatu – Dajmy 6 drzewom w mieście	Całe miasto	Wdrożenie sześciu postulatów dotyczących zarządzania drzewostanem w mieście: 1) Dostęp do drzew zgodny z Zasadą 3-30-300 dla każdego. 2) Nasadzenia drzew wzdłuż tras spacerowych, dróg rowerowych, ulic. 3) Ochrona drzew, które już istnieją w przestrzeni miejskiej. 4) Stworzenie mapy drzew do wycinki, czyli dostępnej publicznie informacji dotyczącej wycinek drzew planowanych przez miasto. 5) Wyodrębnienie samodzielnej jednostki miejskiej zajmującej się zarządzaniem miejskimi terenami zieleni. 6) Zinventaryzowanie drzew i krzewów miejskich oraz wdrożenie systemu do zarządzania zielenią miejską.
Zielona infrastruktura	Całe miasto	Określanie celów i skutków działań skierowanych na zieleni określonych przez parametry usług ekosystemowych. Komunikowanie kosztów utraconych usług ekosystemowych świadczonych przez drzewa przy realizacji inwestycji związanych z wycinką drzew.
Rodzinne Ogrody Działkowe	Tereny Rodzinnych Ogrodów Działkowych i ich otoczenie	Rodzinne ogrody działkowe są własnością prywatną, ale to konkretne tereny zielone, które można wpisać w założenia działań strategicznych. Warto zastanowić się nad ich częściową ochroną w postaci

		systemowych ograniczeń co do możliwości ich przekształcania na tereny do zabudowy. Miasto dodatkowo mogłoby zadbać o tereny bezpośrednio sąsiadujące tworząc zielone strefy buforowe dostępne dla mieszkańców.
Ograniczenie ingerencji w istniejącą zieleni podczas przebudowy ścieżek i zagospodarowywania opływu Motławy	Opływ Motławy	Zaprzestać betonowania i umacniania brzegów Motławy, co pozwoli na wzmocnienie bioróżnorodności i rozwój zieleni.
Odtworzenie skweru przed Dworcem Głównym	Dworzec Główny PKP Gdańsk Główny - przeciwna strona ulicy	Odtworzenie skweru przed Dworcem Głównym w Gdańsku po przeciwnej stronie ulicy. Istniał tam skwer i stanowił przyjemny zielony akcent w centrum miasta.
Ogólnodostępne ścieżki pieszo-rowerowe. Udobyczenie mieszkańcom przejścia z Jasienia do PKM i Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego	Jasień, ul. Myśliwska wzdłuż potoku Siedleckiego (Siedleckiego)	Usunięcie przegrodzenia ścieżki (ciąg pieszy) prowadzącej z osiedla Jasień do ul. Myśliwskiej, przystanku PKM Jasień i Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. W ten sposób ułatwi się mieszkańcom dostęp do komunikacji miejskiej i terenów rekreacji, zwiększy się ruch pieszy i korzystanie z transportu publicznego przez mieszkańców, a zmniejszy się ruch samochodowy.
Promowanie wypoczynku w zgodzie z naturą	Całe miasto	Promowanie miejsc wypoczynku w kontakcie z przyrodą i z poszanowaniem natury. Ożywianie styku miasta z Trójmiejskim Parkiem Krajobrazowym, tak aby TPK był dumą miasta.
Nasadzenia bylin	Suchanino, całe miasto	Nasadzenia bylin kwiatnych w okolicach przystanków oraz w miejscach trudnych do utrzymania trawników, dzięki czemu zwiększy się ilość owadów zapylających, a także ptaków. Ponadto zmniejszy się liczba trawników do utrzymania.
Nasadzenia przy wiatach śmietnikowych	Suchanino, całe miasto	Kwitnące krzewy, byliny przy wiatach śmietnikowych w celu neutralizacji zapachów ze zgromadzonych śmieci i poprawienia estetyki.
Nasadzenia drzew oczyszczających powietrze	Suchanino, całe miasto	Nasadzenia drzew oczyszczających powietrze.
Miejsca odpoczynku z wikliny	Suchanino, całe miasto	Stworzenie wiat i miejsc do siedzenia z wikliny, które pozwolą na tworzenie zielonych miejsc odpoczynku dla mieszkańców.
Tworzenie miejskich mini plaż	Całe miasto	Tworzenie mini plaż z roślinnością nadmorską z możliwością gry w piłkę plażową ręczną i siatkową. Pozwoli to na stworzenie miejsc dla różnych grup mieszkańców, szczególnie seniorów i osób z niepełnosprawnościami, dla których jedynym miejscem spędzania czasu jest okolica domu, bloku, gdzie nie ma możliwości zobaczenia plaż.

Tworzenie kwitnących dachów i zbiorników wodnych	Całe miasto	Tworzenie kwitnących dachów oraz ukwiecanie zbiorników wodnych (pływające rośliny wodne kwitnące) jako dodatkowych miejsc zieleni miejskiej.
Edukowanie o roślinach inwazyjnych	Całe miasto	Inwentaryzacja miejsc z roślinami inwazyjnymi i edukowanie mieszkańców przez Rady Dzielnic, które rośliny warto chronić, w celu wcześniejszego wykrycia roślin, które mogą mieć negatywny wpływ na ekosystem.
Współpraca Urzędu Miasta Gdańska ze spółdzielniami mieszkaniowymi	Całe miasto	Współpraca Urzędu Miejskiego w Gdańsku ze spółdzielniami mieszkaniowymi w zakresie nasadzeń zieleni na osiedlach uwzględniająca analizę siedliskową pod odpowiednie nasadzenia oraz w kierunku poprawy gleb i warunków siedliskowych dla drzew na terenach osiedli. Tworzenie procesów edukacyjnych i decyzyjnych dotyczących nowych nasadzeń na osiedlach ze spółdzielniami i mieszkańcami osiedli.
Budki lęgowe	Całe miasto	Rozwijanie działań związanych z zakładaniem budek lęgowych dla ptaków i wiewiórek.
Samosiejki do rozwijania zieleni miejskiej	Całe miasto	Wykorzystanie samosiejek jako materiału do nasadzeń.
Tworzenie ogródków społecznościowych	Całe miasto	Tworzenie ogródków społecznościowych z warzywami, owocami, kwiatami, które będą oddawane pod opiekę grupom sąsiedzkim i seniorom.
Zieleń do zachowania, wprowadzenia i pielęgnacji w formie grup drzew i krzewów.*	Gdańsk Ujeścisko działki 0074.10/3 w mpzp w 1824 na rysunku planu terenu oznaczony 001-MW-24 do linii zabudowy (12 m od budynku Piotrkowska 2), są to okolice Nowej Warszawskiej	Działka nr 0074.10/3 to skarpa o wysokości 88,9 m. n.p.m, której podłoże znajduje się 6 m od budynku Piotrkowska 2 położonego na działce 0075.72/27, pozbawiona jest roślinności utrudniającej spływ wód opadowych bezpośrednio na działkę stanowiącą współwłasność oraz na wielorodzinny budynek, w którego piwnicy wybiła woda po intensywnych opadach. Zachowanie istniejącej zieleni, wprowadzenie nowej zabezpieczy skarpę również przed jej ewentualnym osuwiskiem. Działka jest dewastowana przez psy, koty i ludzi. Plan miejscowy narzuca wprowadzenie zieleni, co do dnia dzisiejszego nie zostało zrealizowane.
Zieleń dla usunięcia nie spełniająca zapisów mpzp w 1824.*	Gdańsk Ujeścisko działki 0074.10/3 w mpzp w 1824 na rysunku planu terenu oznaczony 001-MW-24 do linii zabudowy (12 m od budynku Piotrkowska 2), są to okolice Nowej Warszawskiej	Na terenie działki nr 0074.10/3 znajdują się dwa drzewa – wierzby w odległości mniejszej niż 12 m, a ich usytuowanie nie jest zgodne z ustaleniami planu – rysunku planu miejscowego, a ponadto stanowią one zagrożenie dla konstrukcji budynku Piotrkowska 2 oraz dla zdrowia i życia przechodniów, zostały posadzone na skarpie która uległa uszkodzeniu. Ponadto usunięcia wymagają drzewa owocowe napierające na lampę uliczną postawioną na trawniku dz. 0075.72/27 posadzone niezgodnie z ustaleniami

		planu miejscowego tj. w odległości mniejszej niż 12 m od budynku Piotrkowska 2 a spadłe owoce zachęcają dziki do przychodzenia na teren nieruchomości Piotrkowska 2.
Zaleganie nieczystości oraz dewastacja zieleni, do usunięcia i uniemożliwienia dewastacji.*	Gdańsk Ujeścisko działki 0074.10/3 w mpzp w 1824 na rysunku planu terenu oznaczony 001-MW-24 do linii zabudowy (12 m od budynku Piotrkowska 2), są to okolice Nowej Warszawskiej	Wszelkie zanieczyszczenia na terenie działki nr 0074.10/3 należy usunąć, a celem uniemożliwienia ponownego zanieczyszczenia oraz dewastacji zieleni istniejącej i tej wprowadzonej należy ogrodzić teren działki np. przy udziale własności działki nr 0075.72/27, co przyczyni się do ochrony zieleni oraz skarpy przed kierowaniem wód opadowych na sąsiednie nieruchomości.
Przywrócenie zwartego obszaru zieleni, o którym mowa w karcie terenu 013-31 pkt 7 planu miejscowego oraz uzupełnienie zieleni w stosunku do tej z 2002 r. tj. daty opracowań planu miejscowego.*	Gdańsk Ujeścisko działki 0075.74/54 i 0075.74/53 w mpzp nr 1811 na rysunku planu terenu oznaczony symbolem 013-31 bezpośrednio przylegający do zrealizowanej Nowej Warszawskiej.	W trakcie realizacji Nowej Warszawskiej wycięte część zwartego obszaru zieleni, a w marcu 2023 r. wycięto pozostały zwarty obszar zieleni, o którym jest mowa w planie miejscowym opracowanym w 2002 r. W ten sposób działki nr 0075.74/54 i 0075.74/53 stały się klepiskiem z nielicznymi drzewami (brzoźami), z którego wody opadowe kierowane są wprost na działkę nr 0074.72/27 oraz budynek Piotrkowska 2 niosąc piach zanieczyszczający działkę oraz studzienki infrastruktury technicznej znajdujące się na jej terenie. Przywrócenie zwartego obszaru zieleni na terenie oznaczonym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego symbolem 013-31 będzie stanowić naturalny ekran przed uciążliwością Nowej Warszawskiej. Ostatnio posadzone kilka drzew nie ma żadnego znaczenia, gdyż nie zastępują usuniętego drzewostanu wpisanego w 2002 r. do mpzp. Na tym terenie nie będzie możliwa realizacja inwestycji ze względu na jego położenie po wybudowaniu Nowej Warszawskiej oraz gabaryty. Obsadzenie trawą i nasadzenie krzewów na pozostałym klepisku zabezpieczy sąsiednią nieruchomość przed jej dalszym zalewaniem i uchroni Gminę Miasta Gdańsk przed wypłatą odszkodowań za szkody spowodowane kierowaniem wód opadowych.
Kompostowanie liści - stop wycieczkom liści do Szadółek*	Aleja Zwycięstwa inne aleje, parki naszego miasta oraz wszędzie tam, gdzie są drzewa.	Zostawmy drzewom ich liście. Jesiennie kompostowanie liście z drzew, z których sfrunęły. Obecnie liście, spadające z drzew są grabione przez mieszkańców i służby, zależnie od tego, kto odpowiada za teren, na którym lądują liście. Następnie są pakowane do plastikowych worków i wywożone, zapewne na Szadółki. Projekt polega na przygotowanie przed jesienią pod drzewami schronisk dla opadłych liści: kopców z siatki, płotków

		<p>bądź żywopłotków (zapewne trzeba by także zabezpieczyć je od góry). Liście miałyby pozostawać w tych kojcach - kopostownikach przez następny rok i przerabiać się na glebę zamiast jeździć sobie na wycieczki do Szadówek. Tanio i pożytecznie.</p> <p>Proponuję rozpoczęcie projektu od zbudowania kompostowników w Aleji Zwycięstwa, bo nie ma tam chodników, natomiast rosnące tam wspaniałe lipy są narażone na wiele szkodliwych czynników i należy im się pomoc. Pozostawienie liści pod drzewami to naturalna i tania forma pomocy.</p> <p>W następnej kolejności wprowadzenie kompostowania liści na trawnikach i poboczach chodników.</p> <p>Korzyści – oszczędności, ochrona drzew, mniejszy ruch uliczny, wsparcie bioróżnorodności</p>
Zakładanie łąk kwietnych*	Wszędzie, gdzie jest to możliwe	<ul style="list-style-type: none"> • podniesienie walorów estetycznych Miasta, • obniżenie kosztów utrzymania zieleni, • przywrócenie naturalnych walorów przyrodniczych <p>Efekt: poprawa warunków ekologicznych Miasta</p>

*projekty przysłane do Urzędu Miejskiego po zakończeniu spotkania

TEMAT 4. Jakość powietrza i hałas

Dyskusja wokół tematu związanego z ruchem pieszym i bezpieczeństwem poruszania się pieszo toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak poprawić jakość powietrza w Gdańsku?
- Jak wspierać mieszkańców w likwidacji nieekologicznych źródeł ciepła?
- Jak i gdzie ograniczać uciążliwości związane z hałasem?

Grupa osób pracująca nad tematem jakość powietrza i hałas była połączona z częścią osób ze stolika dyskusyjnego „Tereny zieleni i bioróżnorodność”, z tego względu wiele wątków poruszanych w dyskusji dotyczyło miejskiej zieleni. Wnioski z tej części dyskusji zostały uwzględnione w temacie 3 podsumowania.

W trakcie dyskusji stwierdzono, że w Gdańsku zostało do zlikwidowania około 8 tysięcy nieekologicznych źródeł ogrzewania w prywatnych budynkach mieszkalnych (jednorodzinnych i wielorodzinnych). W celu ich likwidacji należy **podjąć bardziej intensywne działania zachęcające mieszkańców do wymiany pieców z wykorzystaniem mechanizmów pomocowych, które obecnie funkcjonują**, jak na przykład dotacje do wymiany źródeł ogrzewania. W zakresie wzmocnienia tych działań zaproponowano:

- celowe i indywidualne **doradztwo** (krok po kroku) towarzyszące mieszkańcom w procedurze wymiany źródeł ogrzewania oraz w trakcie realizacji inwestycji,
- prowadzenie **kampanii informacyjno-edukacyjnych** z wykorzystywaniem przykładów historii mieszkańców, którzy już wymienili piece,
- ściślejszą współpracę z Domami Sąsiedzkimi i NGO w działaniach informacyjno-edukacyjnych kierowanych do mieszkańców,
- **bezpośrednie wyjście do mieszkańców** w ich miejscach zamieszkania z działaniami informacyjno-edukacyjnymi.

Innym wątkiem dyskusji była jakość powietrza w klasach szkolnych, o którą trzeba lepiej zadbać formułując odpowiednie zalecenia dotyczące przewietrzania klas i ich upowszechnianie.

Tab. 14. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w spotkaniu w obszarze jakości powietrza i hałasu.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Hałas w mieście	Całe miasto	Szczególna kontrola pojazdów, które skrajnie odbiegają hałasem od pozostałych.

TEMAT 5. Czyste woda i gleby

Dyskusja dotycząca tematu związanego z czystą wodą i czystymi glebami toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak Miasto mogłoby pomóc mieszkańcom, aby nie marnowano wody? Jak zmniejszyć zużycie wody w mieście (w tym na potrzeby podlewania ogródków)?
- Jak zachęcić mieszkańców do picia wody z kranu lub ze źródeł i do rezygnacji zakupu wody w plastikowych butelkach? Czemu mieszkańcy nie chcą pić wody z kranu?
- Jak zadbać o czystość terenów wokół ujęć wody w mieście? Jak egzekwować i uświadamiać mieszkańców, że na terenie miasta funkcjonują strefy ochronne ujęć wody pitnej i dbanie o ich czystość to dbanie o czystość i bezpieczeństwo wody pitnej
- Jak zadbać o gleby w Gdańsku? Jakie są największe wyzwania?

Mieszkańcy uczestniczący w dyskusji jednogłośnie podkreślili, że zarówno kwestia jakości wody, jak i kondycji gleby powinna zajmować bardzo ważne miejsce w strategii rozwoju Miasta. Najważniejszym punktem wyjścia do wszelkich rozwiązań dotyczących problemów związanych z wodą oraz glebą

powinno być traktowanie ich jako cennych zasobów **o olbrzymiej wartości**. Świadomość tego powinna wybrzmiewać we wszystkich rozwiązaniach, zarówno systemowych, jak i doraźnych, w obszarze edukacji i współpracy z innymi jednostkami, w rozwiązaniach wprowadzanych w terenie, jak i w regulacjach prawnych.

Mieszkańcy wskazali również na powiązania między wodą, glebą i zielenią – jako współzależny system, który warunkuje bioróżnorodność w mieście, obszary te powinny być traktowane całościowo.

Aby skutecznie zadbać o zasoby wody pitnej i jasno pokazywać jak cenny jest to zasób, należałoby **wprowadzić progresywną stawkę opłaty za wodę**. Powyżej średniego zużycia na osobę, niezbędnego do funkcjonowania, woda powinna być na tyle droga, aby zniechęcać do nadużywania jej w bezmyślny sposób na takie czynności jak: mycie samochodów, czyszczenie chodników, podlewanie ogródków.

Miasto powinno kontynuować i rozszerzać politykę **wsparcia dotacyjnego na rozwiązania dotyczące małej retencji**, odzyskiwania deszczówki. Forma wsparcia powinna być maksymalnie uproszczona, liczba programów zwiększona, a informowanie o nich na tyle rozpowszechnione, żeby docierać do wszystkich mieszkańców, którzy mogliby z nich skorzystać. Dobrym kierunkiem byłoby systemowe **wspieranie przez Miasto innowacji** dotyczących oszczędzania wody, odzyskiwania jej, ponownego używania, obiegu zamkniętego.

Kolejnym systemowym rozwiązaniem, na które Miasto powinno mieć wpływ i wywierać presję, jest obowiązkowe używanie wody kranowej do picia przez wszystkie miejskie instytucje, udostępnianie jej mieszkańcom / klientom. Nacisk powinien być wywierany również na restauracje i inne lokale usługowe, które powinny umożliwiać swoim klientom bezpłatne korzystanie z pitnej wody kranowej.

Aby zmniejszyć zużycie plastiku producenci powinni ponosić dodatkowe koszty – **opłaty za plastik**. Gdańsk powinien również wprowadzić rozwiązanie stosowane już w kilku krajach, np. skandynawskich – **kaucję za butelki plastikowe**.

Jeśli chodzi o pokazywanie wartości wody jako cennego zasobu jednym z ważniejszych obszarów jest **edukacja** w tym zakresie. Obowiązkowy dla wszystkich szkół powinien być „**program wodny**”, który szeroko traktowałby temat tego zasobu ukazując jego wartość dzieciom i młodzieży. W ramach tego programu powinny odbywać się warsztaty, na lekcjach młodzież powinna uczyć się o roli wody w ekosystemie, o tym, że woda z kranu jest zdrowa, że nie pochodzi ze ścieków (jak uważa 30% mieszkańców), że szkodliwość twardej wody jest mitem, że picie wody z kranu jest bezpieczne i zdrowe, a ponadto wpływa na zmniejszenie ilości plastiku w ekosystemie.

Obrany przez Miasto kierunek promowania wody kranowej jako zdrowej wody pitnej i pokazywania jej wartości jest dobry i powinien być kontynuowany, poprzez **intensywne kampanie społeczne, ukazywanie dobrych praktyk, promowanie ich przez „ambasadorów”** – rozpoznawalne lokalnie osoby.

Ważne jest **budowanie zaufania i wiedzy wśród mieszkańców, że woda pitna jest bezpieczna, zdrowa** oraz że szkodliwość twardej wody na organizm jest mitem. Być może współpraca z przychodniami

lekarskimi byłaby kanałem dotarcia do mieszkańców. Ważnym wątkiem edukacyjnym jest uświadamianie mieszkańców, że **woda z ujęć i źródeł nie jest „lepsza” niż woda z kranu**. Wielu mieszkańców może uważać, że skoro Miasto namawia do korzystania z wody z ujęć to oznacza, że ich woda z kranu nie jest wystarczająco dobra.

Miasto powinno w szczególny sposób zadbać o tereny zielone wokół ujęć wody, komunikując tym samym jak ścisły związek jest między czystą glebą a czystą wodą. Sposobem na to mogłyby być nasadzenia ochronnej warstwy roślinnej o właściwościach oczyszczających na tych terenach. Ważna jest również edukacja w tym zakresie.

Zgłaszany był znaczny problem **nielegalnych zrzutów ścieków do cieków wodnych**. Miasto powinno **zwiększyć kontrolę** w tym zakresie oraz **egzekwować kary umocowane prawnie** za zanieczyszczanie wody w taki sposób.

Oprócz dbania o zasób wody i jej jakość, celem polityki retencyjnej powinna być również **regeneracja gleby i bardzo ważne jest to, by Miasto o tym komunikowało wprost – jako o priorytecie w obszarze Zielonego Miasta w Strategii Rozwoju Gdańska**.

W obszarze edukacji ważne jest, aby uświadamiać mieszkańców, dzieci i młodzież w szkołach, że nie ma czystej gleby bez czystej wody i że nie można dbać o bioróżnorodność wykluczając jeden z elementów ekosystemu. **Gleby, tak jak woda, powinny być przedstawiane jako cenny zasób**, o który należy dbać.

Poprawa jakości gleby i bieżące o nią dbanie powinno być realizowane w sposób systemowy, według sekwencyjnego schematu: badania, analiza danych, wprowadzanie zmian i rozwiązań, stały monitoring. W sposób systemowy powinny być wprowadzane zmiany zarówno **w regulacjach prawnych**, jak i **w terenie**. Powinny one prowadzić do **deregulacji cieków wodnych**, a co za tym idzie do ich **renaturalizacji i regeneracji gleby**.

Celem, do którego powinno dążyć Miasto, jeśli chodzi o regenerację gleby na terenach miejskich, jest **zawartość próchnicy na poziomie 2 – 2.5 %** - jest to policzalny wskaźnik, który świadczyłby o renaturalizacji i regeneracji gleby. Należałoby dążyć do tego poprzez: ściółkowanie, kompostowanie, niesprzątanie liści, **pozostawianie martwego drewna jako ważnego habitatu** dla cennych mikroorganizmów, grzybów, owadów, które usprawniają procesy budowania bioróżnorodnego życia glebowego. Koncept „miasta gąbki” powinien służyć nie tylko retencji i odzyskiwania wody, ale również narastaniu próchnicy w glebie.

Kolejnym rozwiązaniem jest **tworzenie sztucznych mokradeł** – wybór miejsc na sztuczne mokradła powinien odbywać się w oparciu o badania terenu i wiedzę o zasobach miasta.

Powinno się całkowicie zaprzestać używania soli drogowej.

Życie glebowe powinno być stale monitorowane, a procesy odnowy systemowo wspierane.

Wyniki pomiarów jakości gleby powinny być publikowane i dostępne dla mieszkańców. Miasto powinno pełnić również rolę edukatora w tym zakresie. Należy upowszechniać wiedzę o tym, że nie ma zieleni i zdrowej roślinności bez żyznej, zdrowej gleby.

Powinna zostać wprowadzona **systemowa regulacja przepisów ochrony systemów korzeniowych. Standardy Miejskie powinny być uzupełnione w tym zakresie.** Szczególnie ważne jest to w przypadku nowych inwestycji budowlanych, podczas których inwestorzy nie są w żaden sposób ograniczani, jeśli chodzi o ochronę systemów korzeniowych oraz drzew w ogóle. Miasto powinno pokazywać dobre praktyki dbając o to, aby ciągi piesze powstawały z dbałością o drzewa i ich korzenie.

W tym zakresie Miasto powinno również zapraszać do współpracy i wywierać nacisk na wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie, aby spełniały kryteria dbania o tereny zieleni w duchu bioróżnorodności, dbania o jakość gleby i zasoby wodne.

Należałoby również nawiązać **ściłą współpracę z zarządami Rodzinnych Ogródków Działkowych.** Brak tej współpracy oraz nieobecność ROD w strategii rozwoju Miasta została odebrana jako wielka strata i zmarnowanie szansy na rozwój dobrych praktyk w zakresie **miejskiego ogrodnictwa.** Miasto Gdańsk powinno czerpać inspirację z krajów skandynawskich w tym zakresie, gdzie samorzady ściśle współpracują z ogródkami działkowymi promując ideę miejskiego ogrodnictwa, aktywnego wypoczynku na świeżym powietrzu, bioróżnorodności, zdrowego odżywiania i aktywności lokalnej.

Ogródki działkowe są doskonałym miejscem do **przyrodniczych warsztatów edukacyjnych** dla pobliskich placówek szkolnych, gdzie można pokazać dobre praktyki dbania o glebę i oszczędność wody.

Współpraca Miasta i ROD powinna obejmować również temat nielegalnych zrzutów ścieków. Prezesi zarządów nie posiadają narzędzi prawnych, aby egzekwować i kontrolować obowiązkowe i prawidłowe opróżnianie szamb przez działkowiczów. Nie mają też narzędzi, aby karać za nielegalne zrzuty ścieków. Konieczna jest w tym zakresie współpraca z Miastem i wsparcie np. straży miejskiej. Pomocna byłaby regularna obecność urzędników na walnych zgromadzeniach zarządów tak, aby wywierać presję z zewnątrz na skostniałe ciała nadzorcze, do wprowadzenia zmian np. w postaci budowania toalet i podłączania do kanalizacji.

Tab. 15. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w dyskusji na temat czystych wód i gleb.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Regeneracja gleby – edukacja od przedszkola	Przedszkola, szkoły, uczelnie,	Kompostowniki i glebaria w każdym miejskim obiekcie edukacyjnym – pokazywanie od najmłodszych lat, że nie ma zieleni bez gleby. Współpraca z ogródkami

	Działki ROD – cały Gdańsk	działkowymi ROD – zajęcia dla dzieci. Gdański Zakład Utylizacji – “Miasto Zero Waste”
Czysty Rów	Olszynka, Orunia, Rudniki	Konieczne jest wdrożenie dyrektywy ściekowej i kontrola zbiorników wodno-kanalizacyjnych (szamba) celem ograniczenia zrzutów nielegalnych do rowów melioracyjnych (nielegalne odprowadzanie z szamb)
Zarządzanie Wodą i Glebą z Działkowcami	Całe Miasto	Współpraca PZD / ROD z Miastem. Problem toalet – wspólne kontrole ROD – UM. Uświadomienie grupy senioralnej przez RODy przy współpracy urzędników miejskich. Poradnik – wytyczne – jak właściwie gospodarować i pielęgnować zieleń / poradnik dla zarządców Wspólnot Mieszkaniowych, Spółdzielni itp.
System zarządzania jakością Gleby	Całe Miasto	OCHRONA – koniec solenia, herbicydów, pestycydów SYSTEMOWY MONITORING I BADANIE JAKOŚCI GLEBY – publikacja wyników REGENERACJA – cel 2% zawartości próchnicy - poprzez kompostowanie, pozostawianie martwego drewna, niesprzątanie liści, dbanie i wspieranie bioróżnorodności, ochrona systemów korzeniowych.
Jakość Wody w otwartym systemie hydrologiczno-odwadniająca	Całe Miasto: rowy, strumienie, ciek, kolektory, Potok Szadółski, Kozacki, Kowalski etc.	Wprowadzenie stref buforowych roślinnych, oczyszczających, roślinnych oczyszczalni i podczyszczalni; przejrzyste opomiarowanie jakości wody, łatwy dostęp do wyników, obowiązkowe badania dla przemysłu i usług
Zwiększenie dokładności badań środowiskowych przy realizowaniu inwestycji	Całe Miasto	Każda inwestycja budowlana powinna spełniać surowe kryteria środowiskowe, takie by nie naruszała obecnego stanu otoczenia. Przede wszystkim powinno się zadbać o wpływ budowli na: - odpływ wody deszczowej, - cyrkulację wody w glebie, - ekosystemy, - ciągłość korytarzy ekologicznych, - odpowiednie nasłonecznienie. Inwestycje łamiące standardy powinny płacić surowe kary by ich realizacja nie była opłacalna.

TEMAT 6. Edukacja i świadomość ekologiczna

Dyskusja dotycząca edukacji i świadomości ekologicznej toczyła się wokół następujących pytań:

- Jakie powinny być priorytety w zakresie budowania świadomości ekologicznej? Jakie kompetencje ekologiczne powinny być rozwijane?

- Jak zbudować atrakcyjny program edukacji ekologicznej w szkołach i przedszkolach?
- Jak skutecznie docierać z informacją do różnych grup: dzieci i młodzieży szkolnej, dorosłych, seniorów?
- Jakie działania miasto (administracja miejska) powinno promować? W jakich obszarach może (powinno) dawać przykład?
- Jak angażować i mobilizować mieszkańców w działania miasta na rzecz ekologii, ochrony klimatu?

Edukacja ekologiczna powinna być organizowana przez **środowiska jak najbliższe mieszkańcom i mieszkańcom w ich społecznościach lokalnych, we współpracy z Domami Sąsiedzkimi** z wykorzystaniem różnego rodzaju wydarzeń dzielnicowych. W celu osiągnięcia jak najszerszego zasięgu edukacja powinna być realizowana w charakterze **działań międzypokoleniowych**.

Ważnym i zarazem trudnym tematem w zakresie edukacji ekologicznej są **zmiany klimatu**. W tym obszarze istotne jest podejmowanie działań dających nadzieję na zachowanie dobrych warunków życia oraz **opieranie edukacji na wskazywaniu relacji przyczynowo-skutkowych i korzystaniu z ustaleń nauki na rzecz podejmowania zmian**. Należy pokazywać mieszkańcom i mieszkańcom co można zrobić indywidualnie metodą „małych kroków”, we własnym zakresie w odniesieniu do tak rozbudowanego i złożonego problemu. Istotne są codzienne zachowania i nawyki, których mieszkańcy chcieliby się nauczyć.

Innym ważnym tematem w zakresie edukacji ekologicznej jest **gospodarka obiegu zamkniętego**. W tym obszarze **ważne jest nie tylko uświadamianie mieszkańców w zakresie oszczędności, dawania drugiego życia rzeczom, ale też stwarzanie realnych warunków do realizacji tych działań** poprzez:

- rozwijanie sieci napraw,
- współpracę klubów, Domów Sąsiedzkich i NGO w działaniach opartych o sąsiedzką wymianę rzeczy,
- tworzenie punktów informacyjnych o dostępności do punktów napraw i warsztatów rzemieślniczych,
- rozpowszechnienie miejskiej mapy rzemieślników.

Jednym z celów edukacji ekologicznej powinno być **budowanie postaw proekologicznych jako trwałych nawyków**, nie akcyjnych zachowań. Mogą w tym pomagać różnego rodzaju poradniki mówiące o tym, jak dbać o środowisko, dostosowane do konkretnych grup odbiorców. Dla osiągnięcia tego celu konieczne jest również **kontynuowanie działań edukacyjnych w szkołach oraz rozwijanie edukacji terenowej dla mieszkańców w każdym wieku**.

Ważnym elementem budowania świadomości ekologicznej powinno być wykorzystywanie w komunikacji z mieszkańcami pojęcia usług ekosystemowych, które pozwala pokazać **wartość**

pieniężną usług świadczonych przez ekosystemy dla miasta, np. obniżenie temperatury, filtrowanie zanieczyszczeń, produkcja tlenu, zdolność retencyjna . Należy też uświadamiać mieszkańców jak wiele jest zielonej przestrzeni w mieście oraz w jaki sposób spontaniczny rozwój rekreacji i turystyki może zagrażać bioróżnorodności. Na kanwie tych działań warto angażować mieszkańców do działań na rzecz tworzenia planów zagospodarowania i ochrony parków oraz kształtować nawyki odpowiedniego z nich korzystania.

Bardzo ważne jest również to, aby tworząc nowe projekty nie niszczyć i marnować tego, co już jest. Przykładem są np. tory typu: pump track, single track, czy bike track budowane w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym. Takie przedsięwzięcia zlokalizowane w miejscach do tego nieprzeznaczonych mogą być zagrożeniem dla bioróżnorodności. Warto pamiętać, aby przestrzeń edukacyjną czy rekreacyjną planować w strefie buforowej parków.

Podjęcie współpracy z biznesem w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu może wesprzeć finansowo realizację przedsięwzięć edukacyjnych podejmowanych przez podmioty społeczne animujące działania w dzielnicach.

Tab. 16. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w dyskusji na temat edukacji i świadomości ekologicznej.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Stworzenie Gdańskiego Funduszu na Rzecz Zmian Klimatu	Całe miasto	Utworzenie funduszu, który będzie dofinansowywał inicjatywy mieszkańców i NGO na rzecz świadomości ekologicznej i zmian klimatu. Wypracowanie formuły wspierającej inicjatywy oddolne na poziomie dzielnic i wspólnot mieszkaniowych.
Wykorzystywanie koncepcji usług ekosystemowych zieleni dla edukacji mieszkańców	Całe miasto	Edukowanie mieszkańców w zakresie zieleni przez wykorzystanie informacji o usługach ekosystemowych drzew i innych form zieleni w mieście – jakie funkcje społeczne i ochronne pełni zieleń na terenach zurbanizowanych. Celem tego działania jest lepsze zrozumienie przez mieszkańców, że pielęgnacja zieleni i zachowywanie terenów zieleni to nie tylko koszty, ale także określone korzyści.

Programy Rozwoju do Strategii Rozwoju Miasta Gdańska 2030 Plus

Podsumowanie cząstkowe: Program Innowacyjne Miasto

Warsztaty dotyczące Programu Rozwoju Innowacyjne Miasto, jednego z czterech narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Miasta Gdańska 2030 Plus odbyły się 17.04.2023 r. w XIX Liceum Ogólnokształcącym w Gdańsku przy ul. Pestalozziego 11/13. W spotkaniu uczestniczyło około 90 osób.

Uczestniczący w spotkaniu mieszkanki i mieszkańcy zaproponowali swoje postulaty w pięciu obszarach tematycznych budujących Program Rozwoju Innowacyjne Miasto:

1. Odpowiedzialna gospodarka,
2. Przestrzeń,
3. Rewitalizacja,
4. Kultura i ochrona zabytków,
5. Turystyka i oferta czasu wolnego.

Zebrane w dalszej części dokumentu treści stanowią podsumowanie dyskusji prowadzonych w grupach tematycznych oraz konkretne pomysły na przedsięwzięcia zaproponowane przez mieszkanki i mieszkańców Gdańska.

TEMAT 1. Odpowiedzialna gospodarka

Dyskusja w obrębie odpowiedzialnej gospodarki toczyła się wokół pytania o to, **jak skutecznie nawiązać współpracę między edukacją, nauką i biznesem?** Pozostałe obszary tematyczne związane ze zwiększeniem konkurencyjności gdańskich firm, czy poszukiwaniem odpowiedzi na pytanie, jak zachęcić firmy do inwestowania w Gdańsku – nie znalazły adresata, bowiem podczas warsztatów w grupie dyskutantów nie znaleźli się przedstawiciele biznesu. Uczestniczki i uczestnicy spotkania zastanawiali się nad tym, **jak zbudować platformę współpracy na linii miasto - nauka - biznes, gdzie miasto miałoby być spoiwem, katalizatorem zmiany, a celem byłaby dobra współpraca nauki z biznesem.** W pierwszej części spotkania rozmawiano o podejmowanych wcześniej działaniach w ramach Konwentu Gospodarczego realizowanego przy Związku Uczelni Fahrenheita, jak choćby o programie FarU – ForU realizującego ideę „jednego okna” dla przedsiębiorcy oraz o dobrych, ale i niewystarczających efektach z tego płynących. Od przedstawicieli świata nauki dowiedzieliśmy się, iż współpraca pomiędzy biznesem a uczelniami funkcjonuje, ale **oczekiwana jest intensyfikacja działań i zaprojektowanie celowych narzędzi,** które

wykorzystywałyby cały potencjał naukowy gdyńskich uczelni wyższych. Uczestnicy warsztatów postulowali zaplanowanie i wdrożenie mechanizmów, które stworzą dobrą platformę współpracy pomiędzy biznesem a nauką. Ma być to **przestrzeń do poznania się, wymiany doświadczeń i zrozumienia potrzeb, a także wspólnych działań**. Jako przykład proponowanych rozwiązań zaproponowano pomysł **Biznesowego Speed Datingu** czy innych wydarzeń zblizonych formułą do targów, – podczas których przedstawiciele nauki i biznesu mogliby poznać swoje potrzeby, ofertę i nawiązać pierwsze kontakty. Uznano, że **zaproszenie kierowane do biznesu powinno być konkretne, oparte na języku korzyści i kierowane do określonych, czasem wąskich gremiów specjalizacji**. Cel sieciowania i łączenia biznesu i nauki mógłby być realizowany przez współpracę z Międzynarodowymi Targami Gdańskimi, które mają duże doświadczenie w zakresie tworzenia podobnych wydarzeń. Istotnym celem ułatwiającym rozwój współpracy, powinno być także **prowadzenie systematycznych badań i monitoringu obszaru publicznego, prywatnego i naukowego** w obrębie: obecnej oferty, potencjału, potrzeb i oczekiwań. To na podstawie tych informacji, te 3 sektory miałyby budować przyszłą ofertę i dostosowywać się do oczekiwań potencjalnych partnerów. Dla przykładu **uczelnie mogłyby dostosowywać programy kształcenia i kierunki studiów, naukowcy mogliby specjalizować się w oczekiwanych przez biznes dziedzinach i dyscyplinach**. Rozmawiano także o tworzeniu narzędzi dobrej komunikacji, dzięki którym wszyscy zyskają dostęp do jasnych, wiarygodnych i pełnych danych dotyczących potrzeb, możliwej oferty i potencjalnych pól do współpracy. Proponowano także **wsparcie dla dalszego rozwoju systemu otwartych danych** w Gdańsku, dzięki któremu w sposób nowoczesny gromadzone będą dane miejskie, ale także dane niepublicznych instytucji czy uczelni. Istotną kwestią poruszaną przez dyskutantów, była kwestia niezamykania się w obrębie Gdańska, a rozważanie i **wspieranie współpracy w ujęciu całej metropolii**.

Tab. 17. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w dyskusji na temat odpowiedzialnej gospodarki.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem ma odpowiadać
Łącznik/łączniczka „człowiek pomost” w UMG	-	Osoba/osoby, która buduje relacje z firmami i lobbuje pośród nich w celu realizacji „interesów” miejskich, ma dużą wiedzę na temat ich działalności, potrafi ich umiejętnie sieciować, angażować do wspólnych działań. Nie miejski Chief Technology Officer, nie prezydent, a networker.

Dostępność	Cyfrowa, lokalne produkty i usługi, przestrzeń	Wspierać międzysektorowe platformy wymiany wiedzy i doświadczeń.
Rozwój gospodarczy*	całe Miasto: <ul style="list-style-type: none"> wszystkie uczelnie i szkoły, firmy nowatorskie 	<ul style="list-style-type: none"> wprowadzenie szkoleń i zajęć praktycznych dla uzdolnionych uczniów i studentów w zakresie rozwoju gospodarczego i innowacji, stwarzanie korzystnych warunków dla firm zajmujących się wysoką technologią oraz osób zajmujących się innowacjami, innowacja integracji społecznej. <p>Efekt: scalanie społeczeństwa Miasta, jako walor sprzyjający osiedlaniu się w nim.</p>

*projekty przysyłane do Urzędu Miejskiego po zakończeniu spotkania

TEMAT 2. Przestrzeń

Dyskusja dotycząca przestrzeni Gdańska toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak urządzać przestrzenie publiczne, w których mieszkańcy będą spędzali chętnie czas?
- Jak wykorzystać i poprawić mieszkańcom dostęp do frontów wodnych?
- W jaki sposób budować program usługowy (komercyjny i społeczny) przestrzeni publicznych?
- W jaki sposób kształtować przestrzenie publiczne z wykorzystaniem błękitno-zielonej infrastruktury?
- Przestrzeń, czyli dobro wspólne – jak rozwijać tę ideę? Jak budować społeczeństwo partycypacyjne?

Ważnym zadaniem dla instytucji, osób odpowiedzialnych za rozwój przestrzenny Miasta, jest znalezienie powiązań między strategicznym podejściem, rewitalizacją czy stwarzaniem nowych przestrzeni publicznych, a uwzględnianiem szczegółowych kwestii i problemów przestrzennych w dzielnicach, zgłaszanych przez mieszkanki i mieszkańców. Obszary, które wyłoniły się podczas dyskusji przy dwóch stolikach to: **lokalność przestrzeni i ich zróżnicowany charakter oraz wpływ mieszkańców na kształtowanie lokalnych przestrzeni, styk przestrzeni i ekologii, funkcje przestrzeni, które realizują potrzeby mieszkańców ze względu na aktywności, edukacyjna rola przestrzeni, rola Urzędu Miejskiego i miejskich programów w procesie rozwoju przestrzeni publicznych.** Podczas dyskusji pojawiły się również konkretne problemy dotyczące wskazanych lokalizacji lub o ogólnym charakterze, jak np. degradacja dzielnic lub nadmierna liczba samochodów.

Przestrzeń a tożsamość. Lokalność. Wpływ mieszkańców na charakter przestrzeni.

Mieszkańcy wskazali na różnorodność charakteru dzielnic Gdańska, podkreślili jak ważne jest kształtowanie przestrzeni uwzględniając lokalny, unikalny charakter każdej z nich. Pojawił się przykład Starego Wrzeszcza, który powinien rozwijać się z zachowaniem charakteru tej dzielnicy, a przestrzeń powinna nawiązywać do jej lokalnej tożsamości (lokalne formy placów zabaw, skwerów). Zauważono, że dzielnice Gdańska znacznie się od siebie różnią: w wielu dzielnicach brakuje miejsc wspólnych, służących mieszkańcom do rekreacji, relaksu, spotkań i integracji, takich jak place zabaw, boiska, skwery, tereny zielone (szczególnie w nowopowstałych dzielnicach). Dzielnice różnią się również stopniem zadbania o estetykę przestrzeni i poziomem jej degradacji. Dlatego tak ważny jest ich kompleksowy i zrównoważony rozwój. Co ważne, rozwój ten powinien przebiegać w procesie dialogu z mieszkańcami. Rozmowy dotyczące przestrzeni powinny odbywać się w każdej gdańskiej dzielnicy z osobna, tak aby mieszkańcy wszystkich dzielnic mogli bezpośrednio wpływać na swoje otoczenie. Wskazano jak ważne jest poczucie sprawczości i wpływu na kształtowanie się przestrzeni swojej dzielnicy. Partycypacja w kształtowaniu w przestrzeni powinna być potraktowana przez Urząd Miejski priorytetowo i kompleksowo. Pojawił się również wątek budowania świadomości i zaangażowania mieszkańców w procesy partycypacyjne. Zaproponowano wprowadzenie lekcji partycypacji do szkół i uczelni oraz wprowadzenia szkolnych i uczelnianych budżetów partycypacyjnych, tak aby od najmłodszych lat budować postawę dialogu i zaangażowania oraz uczyć narzędzi partycypacji. Wskazano, jak ważna jest w tym obszarze efektywna i skuteczna komunikacja. Mieszkańcy muszą mieć łatwy dostęp do informacji o tym, gdzie i kiedy będą odbywać się konsultacje. Dotychczasowe działania Urzędu Miejskiego w tym zakresie są niewystarczające. Mieszkańcy często nie wiedzą, gdzie szukać informacji. Zaproponowano narzędzie w postaci strony www, która zbierałaby informacje dotyczące wszystkich procesów partycypacyjnych Gdańska. Przy stolikach wybrzmiało stanowisko, że mieszkańcy chcą mieć wpływ na kształtowanie się przestrzeni w mieście, szczególnie tej lokalnej, w ich najbliższych okolicach. Urząd Miejski powinien zapewnić przestrzeń do dialogu, podczas którego każdy mieszkaniec, pomimo różnic zdań, będzie miał prawo się wypowiedzieć. Konsultacje powinny odbywać się we wszystkich dzielnicach, w formie warsztatowej, pod okiem ekspertów, którzy zbierają potrzeby mieszkańców dotyczące danej przestrzeni i na tej podstawie tworzą wizję, którą przedstawiają do ponownej konsultacji.

Funkcje przestrzeni; potrzeby mieszkańców ze względu na aktywności

W toku dyskusji pojawiły się głosy, że Miasto Gdańsk nie wykorzystuje swojego potencjału jako miasto nadmorskie (np. Jelitkowo). Należałoby kształtować przestrzeń tak, aby organizowała aktywności „bliżej wody”, poprzez rozwój ciekawych terenów rekreacyjnych, usług gastronomicznych. Padł przykład fontann, które mogłyby być zasilane wodą morską lub z innych naturalnych zbiorników wodnych. Gdańsk powinien dążyć do wyróżnienia się na tle innych miejscowości nadmorskich. Woda może

odgrywać również ważną rolę w dzielnicach oddalonych od nadbrzeża. W dzielnicach południowych należy tworzyć nowe zbiorniki retencyjne oraz rozwijać przestrzeń wokół istniejących (zadbanie o teren wokół, ulokowanie infrastruktury do rekreacji), tak aby spędzanie czasu było tam atrakcyjne. Dyskusja na temat funkcji przestrzeni wywołała pytanie: Dlaczego młodzi ludzie nie chcą korzystać z parków i terenów zielonych? Pojawiły się głosy, że nie znajdują tam przestrzeni, które spełniałyby ich potrzeby: konkretnych aktywności – np. jeżdżenia na rolkach i deskorolkach, pracy zdalnej (zarówno indywidualnie, jak i grupowo), korzystania z urządzeń mobilnych. Proponowane rozwiązania to tworzenie przestrzeni przeznaczonych do konkretnych aktywności, np. skateparki, „gamifikacja” przestrzeni – wprowadzanie elementów gry, instalacja ławek solarnych i portów usb, tak aby można było naładować baterie laptopa i telefonu komórkowego, instalacja drobnej infrastruktury dla możliwości uczenia się i pracy zdalnej, instalacja infrastruktury rekreacyjnej: leżaki, hamaki, stoliki piknikowe. Wskazano również na inną bardzo istotną funkcję przestrzeni – łączenie pokoleń. Przestrzeń powinna być kształtowana, aby ułatwiać integrację międzypokoleniową: tworzenie miejsc wspólnych, które odpowiadają na potrzeby różnych grup wiekowych, ale w taki sposób, aby nie przeszkadzały sobie w aktywnościach. Podkreślono również edukacyjną funkcję przestrzeni, jednak bardzo ważny byłby sposób realizacji. Nie chodziłoby o montowanie kolejnych tablic do czytania, lecz znalezienie niestandardowych form (np. rzeźby, elementy ruchome, innowacyjne) i wykorzystanie takich elementów przestrzeni jak: siedziska, ściany. Wskazano, że przestrzeń powinna być kształtowana w oparciu o badania. Mogłyby być to dane zbierane z monitoringu, dane z czujników. Rozwiązania w przestrzeni powinny być wprowadzane w oparciu o uzyskane informacje o zachowaniach mieszkańców.

Związek Ekologii i Przestrzeni

Mieszkańcy podkreślili, że podstawą rozwoju przestrzeni powinno być podejście ekologiczne. Na tyle na ile to możliwe, należałoby dbać o istniejące tereny zielone i nie nadużywać wycinki, szczególnie starych drzew. Nowe nasadzenia często są kłopotliwe ze względu na podziemne instalacje. Pojawił się głos, aby innowacyjnie podejść do tego tematu i zastosować rozwiązania sprawdzone już w wielu krajach Europy Zachodniej i w Skandynawii, które pozwalają na nasadzenia w pobliżu sieci podziemnych. Przestrzeń powinna być tak zorganizowana, aby ułatwiać zachowania ekologiczne, takie jak segregację odpadów, stosowanie systemów kaucyjnych, dietę roślinną. Wskazano, że istnieje zbyt mała liczba lokali z kuchnią wegańską. W obszarze architektury krajobrazu podkreślono, że Miasto powinno kształtować zieleń w sposób nowoczesny, czyli dbając o rozwój bioróżnorodności, tworząc biocenozy. Pielęgnacja terenów zielonych powinna również uwzględniać aspekty niesprzątania liści, nadmiernego przycinania i koszenia traw i łąk – bardzo często miejska pielęgnacja terenów zielonych jest niezgodna z zamysłem projektanta i jego dążeniem do naturalnego stylu. Konieczna jest edukacja w zakresie podejścia do zieleni miejskiej,

do sposobów ich pielęgnacji z uwzględnieniem rozwoju bioróżnorodności. Zaproponowano ekologiczne rozwiązania w przestrzeniach rekreacyjno-mieszkalnych, np. fontanny zasilane wodą z naturalnych zbiorników wodnych. Podkreślono również, jak ważna jest jakość powietrza, aby móc w pełni korzystać z przestrzeni publicznych, szczególnie o funkcjach rekreacyjno-mieszkalnych.

Problemy dotyczące przestrzeni publicznych:

1. Nadmierna dominacja zaparkowanych samochodów, szczególnie w miejscach o funkcji rekreacyjnej. Chcąc odpowiedzieć na potrzeby odpoczynku i relaksu w przestrzeni miejskich należałoby ograniczyć w tych miejscach liczbę samochodów (lub liczbę miejsc parkingowych). Postulowano o opracowanie w Programach Rozwoju wskaźnika na temat liczby samochodów na jednego mieszkańca. Postulowano wprowadzenie stref płatnego parkowania w niektórych dzielnicach (nie wskazano w jakich konkretnie).
2. Zdegradowane dzielnice – konieczność całościowego wspierania zabudowy dzielnic zaniedbanych, plombowania konkretnych zdegradowanych przestrzeni – wskazano przykład skrzyżowania ul. Sosnowa / Partyzantów.
3. Niszczenie istniejących terenów zielonych i infrastruktury na rzecz rozwoju komunikacji i transportu. Wskazano konieczność szukania alternatywnych rozwiązań (np. wykorzystanie kolejki linowej). Przykład Górnego i Dolnego Tarasu.

Rola Urzędu Miejskiego i miejskich programów w procesie rozwoju przestrzeni publicznych

Wskazano, że rozwój przestrzeni dedykowanej mieszkańcom i odpowiadającej na jej potrzeby powinien przebiegać kompleksowo, programowo i strategicznie.

Propozycje konkretnych programów i rozwiązań na poziomie administracyjnym, dotyczące wspierania rozwoju przestrzeni:

- Program dofinansowania zdegradowanych przestrzeni publicznych (zaniedbane dzielnice).
- Program wspierania „dzielnicowych innowacji”.
- Program planowania partycypacyjnego dla każdej dzielnicy + programowe wsparcie rozwoju partycypacji w ogóle – szkoły i uczelnie.
- Program obowiązkowej wymiany źródeł ogrzewania na paliwa stałe dla wszystkich budynków miejskich (podkreślono, że odgórny nakaz zapobiegałby konfliktom wewnątrz wspólnot mieszkaniowych).
- Administracyjny podział Gdańskiego Zarządu Dróg i Zieleni (zieleni powinna być traktowana osobno).

- Programowe wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w zakresie nasadzeń drzew (szczególnie na sieciach i instalacjach podziemnych).
- Stworzenie Wydziału Przestrzeni Miejskich.
- Zastąpienie Architekta Miasta – Urbanistą Miejskim (nacisk na kompleksowe i całościowe podejście). Program ograniczający liczbę samochodów w przestrzeni miejskiej (zaparkowanych i w ruchu).
- Program innowacyjnego projektowania przestrzeni opartego na uczeniu się zachowań mieszkańców (dane z monitoringu i badań).

Tab. 18. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w dyskusji na temat przestrzeni Gdańska.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Sygnalizacja adaptacyjna lub acykliczna	Przy ruchliwych drogach, zwłaszcza z przejściami dla pieszych	Przy tak ruchliwych drogach, jak ul. Rakoczego, sygnalizacja jest oparta na sztywnych cyklach. Powoduje to zmniejszoną wydajność. Przy informacjach z pętli indukcyjnych można by pomijać fazy, dzięki czemu m.in. piesi mogliby szybciej przedostać się na drugą stronę jezdni.
Kolejki linowe łączące Górny Taras z parterem miasta (Wrzeszcz – Centrum)	Tam, gdzie ze względu na strome podjazdy nie ma tramwaju. Tam, gdzie potrzeba szybkiego połączenia „sypialni” z miejscem pracy, tam, gdzie tramwaj tego wymaga.	Potrzebne są szybkie dojazdy do pracy, rozładowanie korków – pomocne byłyby linie napowietrzne. Kolejka napowietrzna to odpowiedź na protesty mieszkańców przeciwko liniom tramwajowym, które zagrażają ich komfortowi i bezpieczeństwu koło ich domów. Dodatkowo byłaby to atrakcja dla turystów.
Park w Dolinie Królewskiej	Wrzeszcz, rejon ulicy Sobieskiego	Propagowanie historii w Parku w Dolinie Królewskiej. Park posiada bardzo ciekawą i bardzo atrakcyjną formę i jest on zapomniany i niewidoczny zarówno w skali miasta, jak i dzielnicy. Dodatkowo park wymaga rewitalizacji i należy dążyć do przywrócenia mu dawnej świetności.
Ogrzewanie miejskie zasilane pompą ciepłą z Zatoki	-	Gdynia rozpoczęła prace nad wykorzystaniem pompy ciepłej, która wytwarza energię ciepłą z wody z Zatoki.
Aktywizacja społeczna	Całe miasto	Podnoszenie świadomości społecznej, w szczególności młodszych mieszkańców. Zwiększenie zainteresowania spotkaniami, rozwiązywania problemów przestrzennych. Zmiana podejścia – ciekawsze i bardziej

		<p>angażujące spotkania niż typowe prezentacje. Może miejsce/strona, gdzie można zgłaszać swoje problemy i pomysły.</p> <p>Podstawą jest edukacja – bardzo ważne, aby zwracać na to uwagę od najmłodszych lat → nauka partycypacji.</p>
Promocja Gdańska jako całości	Dzielnice bardziej oddalone od centrum, np. Wyspa Sobieszewska, Krakowiec, Stogi	<p>Połączenie wszystkich tkanek/terenów/dzielnicy Gdańska i ich integracja.</p> <p>Dotąd promocja miasta opiera się na Starym Mieście i plażach.</p> <p>Brakuje zintegrowanej promocji również tych bardziej zaniedbanych terenów, w celu podniesienia poziomu atrakcyjności Gdańska jako całego miasta.</p>
System przestrzeni publicznych	Inne wybijające się centra miasta --> Wrzeszcz, Oliwa, Dolne Miasto	W Gdańsku znajdziemy wiele przestrzeni publicznych, brak natomiast jest sieci systemu takich przestrzeni, są to miejsca rozlokowane po mieście bez jasnego połączenia. Sieć systemów przestrzeni publicznych pozwoliłyby na kreowanie spójniejszego obrazu miasta oraz rozłożyłyby ruch (szczególnie turystyczny) w „typowych”/popularnych przestrzeniach.
Dopłata do biletów okresowych dla osób, które przemieszczają się autem	Gdańsk + gminy ościenne + miasta satelity	<p>Osoby, które na co dzień przemieszczają się autem otrzymałyby dofinansowanie do biletów okresowych, aby zrezygnować z przejazdów transportem osobowym (prywatnym) w ramach mobilności do pracy/szkoły.</p> <p>Takie osoby miałyby niski koszt przejazdu do pracy i prawdopodobnie porzuciłyby auta w codziennym transporcie.</p>
Stworzenie starówki Wrzeszcza	Wrzeszcz	To Stary Gdańsk jest tym pierwotnym Gdańskiem. Centrum Wrzeszcza powinno być młodsza starówką, charakterystyczną dla okresu w jakim powstała.
Wspólny bilet ZTM + SKM (nie tylko 24h/okresowy) ale jednorazowy np. do 75 minut	Gdańsk + miasta satelity + gminy ościenne	Cena biletu 24h to 30 zł (ZTM + kolej). Osoby z Kartą Mieszkańca poruszają się pociągami w obrębie Miasta Gdańsk nieodpłatnie. Pozostali użytkownicy, nie posiadający biletów okresowych (ponieważ nie podróżują, pracują zdalnie) w momencie, gdy mają wydać ok. 20 zł na bilet przesiadkowy wolą wybrać samochód osobowy. Dla porównania w Norwegii bilet całodzienny na każdy rodzaj transportu (bus+tram+metro+pociąg REG) kosztuje 258 NOK (ok. 101 zł) (aplikacje: Ruter). Koszt 7dniowego biletu: 774 NOK (ok. 304 zł). Tydzień w Gdańsku dla użytkownika kosztuje drożej niż dla mieszkańca w Oslo. W Gdańsku jest to koszt

		210 zł. Zarobki w Polsce nie są tak wysokie, jak w Norwegii. Żeby być w stanie przeżyć w Norwegii, trzeba by było zarabiać ok. 15 000 zł. Większość ludzi w Polsce raczej tyle nie zarabia. Propozycja to: motywacja do zniżek dla stałych użytkowników aplikacji; bilety weekendowe jak w Łodzi (22 zł za 3 dni).
Carpooling	Gdańsk + miasta satelity + gminy ościenne	Na Trójmiejskich drogach jest zdecydowanie za dużo aut. Często w tych autach znajduje się jedna osoba. Blokuje to trójmiejskie drogi, zwiększa ilość CO ₂ w atmosferze i kreuje smog, wyczuwalny w szczególności przy ul. Grunwaldzkiej, Armii Krajowej, etc. Carpooling pozwoliłby większej liczbie ludzi na rezygnację z aut osobowych w codziennej mobilności. Propozycja: - system „nagród” za każdą udostępnioną podróż (zniżki, obniżone opłaty parkingowe, etc.), - wymienne nagrody, np. jak w ramach akcji „Kręć km dla Gdańska”. Carpooling jest niezwykle popularny we Francji, Hiszpanii, np. BlaBlaCar.
Parki publiczne/ogólnodostępne we wszystkich dzielnicach/system monitoringu miejskiego i czujniki środowiskowe	Wszystkie dzielnice Gdańska	Tworzenie miejsc wspólnych, integracja mieszkańców w ramach dzielnic i osiedli; tworzenie bezpiecznych miejsc dla dzieci, zachęcanie do partycypacji społecznej, odpowiedzialności za swoje globalne przestrzenie. Monitoring: Zbieranie danych na temat miast i jego dzielnic, tworzenie map ryzyka, map ciepła, map jakości powietrza; Uczenie się i wyciąganie wniosków na temat realnych zachowań mieszkańców.
Inne dzielnice jako nowoczesne centra starego miasta (nie tylko wioski)	-	
Audyty dostępności architektonicznej przestrzeni publicznych we wszystkich dzielnicach Gdańska	Dzielnice Gdańska	
Innowacyjne miejsca w przestrzeniach parkowych zachęcających do korzystania z tej przestrzeni	Parki miejskie	Zachęcanie mieszkańców, szczególnie młodych, do korzystania z parków miejskich np. - ławki z portami USB zasilanych solarnie, - infokioski zasilane solarnie dla szerszego dostępu do informacji miejskich i kulturowych,

		- wprowadzenie grywalizacji do przestrzeni miejskiej. Zachęcanie ludzi do interakcji.
Hodowla roślin jadalnych w przestrzeniach miejskich	Dzielnice Gdańska	Hydroponiczna hodowla nowalijek w przestrzeniach dzielnic. Dzięki temu skróci się czas transportu od wytwórcy do konsumenta.
Przejścia podziemne pod ul. Chłopską – pieszy ciąg komunikacyjny	Gdańsk Przymorze	- zwiększenie bezpieczeństwa przejścia podziemnego, - odnowa elewacji, - odpowiednie doświetlenie, - stworzenie przyjaznego miejsca dla pieszych.
Nowoczesne Ogródki Działkowe	Ogródki Działkowe Gdańska	Nowoczesne ogródki działkowe z małymi targowiskami, gdzie można sprzedać nadmiar produktów. Ogródki działkowe są „darmową” zielenią dla Miasta.
Rola edukacyjna przestrzeni	Tereny parków w Gdańsku	Elementy wyposażenia przestrzeni parkowych powinny pełnić rolę edukacyjną z różnych dziedzin wiedzy. Nie powinny być to tablice do czytania, ale formy niestandardowe: rzeźby, nawierzchnie, ściany, zieleń, elementy siedzisk.

TEMAT 3. Rewitalizacja

Dyskusja dotycząca rewitalizacji toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak zachęcić mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w procesie rewitalizacji?
- W jaki sposób wzmocnić aspekt gospodarczy w obszarze rewitalizacji?
- Jakich usług, inwestycji, przestrzeni publicznych brakuje w obszarze rewitalizacji?
- Jakie tereny w mieście (poza obszarami rewitalizacji) wymagają interwencji ze względu na utratę walorów przestrzennych, środowiskowych, społecznych i ekonomicznych?

Jedną z ważnych kwestii podniesionych przez uczestniczki i uczestników warsztatów były **granice obszarów rewitalizacji**. Zwrócono uwagę, że obowiązujące po przeprowadzonej w 2022 roku aktualizacji diagnozy zjawisk kryzysowych występujących w Gdańsku, podobszary rewitalizacji (**Biskupia Górka / Stary Chełm, Dolne Miasto / Plac Wałowy / Stare Przedmieście, Nowy Port z Twierdzą Wisłoujście, Orunia**) **bezwzględnie potrzebują wsparcia**. Problemатyczne jest jednak prowadzenie działań rewitalizacyjnych ściśle według wyznaczonych granic. Uczestniczki i uczestnicy warsztatów postulowali, aby **działaniami objąć także tereny na granicach podobszarów rewitalizacji**, które ze względu na przyjętą metodologię nie mieszczą się w możliwych do objęcia wsparciem granicach. Ze względu jednak na bliskość obszarów rewitalizacji często i tam występują negatywne zjawiska i ich oddziaływanie. Wśród konkretnych propozycji obszarów pojawił się teren nadwodny Olszynki. **Potrzeba czegoś w rodzaju**

miejskiego komponentu metodologii wyznaczenia podobszarów rewitalizacji, aby wesprzeć te części miasta, które nie mogą otrzymać wsparcia wynikającego wprost z zapisów Ustawy o rewitalizacji. W szczególności dotyczy to dzielnicy Młyniska, w której obserwuje się postępującą w ostatnich latach gwałtowną depopulację, co powoduje potrzebę rewitalizacji o charakterze społecznym. Zwrócono także uwagę na konkretne działania rewitalizacyjne, szczególnie inwestycyjne, które kończą się wraz z granicą podobszaru rewitalizacji. Powoduje to na przykład częściowe remonty ulic, np. ul. Łąkowa. Z tego względu **konieczne jest wsparcie pozostałych, szczególnie graniczących z podobszarami rewitalizacji, części miasta przez inne programy miejskie.**

W zakresie prowadzonych działań rewitalizacyjnych zwrócono uwagę szczególnie na:

- **Oddziaływanie wymogów konserwatorskich na spowolnienie tempa przemian w obszarach rewitalizacji.** Problem ten zdaniem osób uczestniczących w spotkaniu dotyczy szczególnie obszaru Nowy Port.
- **Rewitalizacja powinna odpowiadać przede wszystkim na zabezpieczenie podstawowych potrzeb mieszkańców,** zabezpieczać infrastrukturę, z której mieszkańcy korzystają na co dzień (jak mieszkania). Rewitalizacja obszarów niezamieszkałych, jak np. Twierdza Wisłoujście, powinna pozostawać na dalszym planie.
- Realizując przedsięwzięcia rewitalizacyjne **należy zwracać większą uwagę na kwestie środowiskowe, chronić i nie ingerować w istniejącą zieleń, tam, gdzie to możliwe,** inwestować w zieleń także przy działaniach infrastrukturalnych. W tym kontekście warto rozważyć podział kompetencji Gdańskiego Zarządu Dróg i Zieleni na dwie odrębne jednostki, z których jedna będzie zajmować się zadaniami związanymi z zielenią. Będzie to zapobiegać prymatowi decyzji infrastrukturalnych nad środowiskowymi.
- **Aktywizacja mieszkanki i mieszkańców w proces rewitalizacji powinna odbywać się za pośrednictwem Domów Sąsiedzkich.** Te wymagają wzmocnienia na Dolnym Mieście i w Nowym Porcie, tak aby ich infrastruktura, zakres i formuła działania odpowiadały Domom Sąsiedzkim w pozostałych podobszarach rewitalizacji. Warto również powrócić do koncepcji programów podwórkowych.
- Gospodarczy aspekt działań rewitalizacyjnych powinien skupiać się **przede wszystkim na wsparciu drobnych przedsiębiorców, szczególnie rzemieślników,** przez takie programy, jak obniżki czynszów na wynajmowane lokale.
- Zachowywanie starych elementów budynków, będących zabytkami lub mających taki potencjał, często nie służy mieszkańcom. Niejednokrotnie elementy te są bardzo złej jakości (np. schody), a traktowanie ich jako zabytków wynika jedynie z dawnego czasu powstania i zaniechań w modernizacji.

Wśród innych kwestii dotyczących działań rewitalizacyjnych uczestniczki i uczestnicy wskazali na:

- Wsparcie remontowe budynków wspólnot mieszkaniowych we Wrzeszczu, w których znajdują się lokale komunalne.
- Aktywniejsze działania miasta w zakresie wykorzystania potencjału pustostanów.
- Wsparcie dla podejmowania inwestycji w formule partnerstw publiczno-prywatnych we Wrzeszczu Dolnym (ul. Leczkowa, Lelewela) oraz w Nowym Porcie.
- W ramach rewitalizacji parku na terenie Szańca Zachodniego utworzyć muzeum lub inną formę podkreślającą historię paliwową tego terenu jako część Twierdzy Wisłoujście.
- Zadbanie o różnorodność terenów nad wodami w podobszarach rewitalizacji poprzez nasadzenia kwiatów przy ciekach wodnych.

Tab. 19. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w dyskusji na temat rewitalizacji.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Transport: kolejki linowe	Połączenie Górnego Tarasu z dzielnicami, w których są zlokalizowane miejsca pracy, tam, gdzie ze względu na strome podjazdy trudno o linie tramwajowe (np. Nad Kartuską, Osowa-Oliwa)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmniejszenie liczby pojazdów na ulicach miasta. 2. Skrócenie czasu dojazdu z Górnego Tarasu do miejsc pracy. Na górnych piętrach miasta mieszkają najczęściej ludzie młodzi, czas który mogą poświęcić rodzinie jest bardzo cenny. 3. Usunięcie problemów, które rodzi prowadzenie linii tramwajowych (koszty, protesty mieszkańców, konieczność wyburzeń, ingerencja w przestrzeń. Zamiast dziesiątków przystanków wprowadzić kilka węzłów integracyjnych. 4. Linie napowietrzne to atut turystyczny. 5. Ewentualne pociągnięcie linii z Górnego Tarasu aż w okolice plaż umożliwiłoby rodzinom z Górnego Tarasu częstsze pobyty nad morzem, a to może wpływać na poziom zdrowia mieszkańców.
Kwitnące krzewy nad Motławą i innymi wodami	Cieki wodne w mieście (rzeki, kanały)	Gdańsk może być malowniczy. Przewieszające się nad wodą krzewy róż, jaśminu, bzów mogą wzbudzać zachwyt turystów, zapraszać do turystyki wodnej, uczynić Gdańsk perłą Bałtyku. To dobre rozwiązanie dla zachowania zabytkowo-nowoczesnego charakteru miasta.
Zielona rewitalizacja 2.0	Dolne Miasto, Orunia, Nowy Port	W ramach działań rewitalizacyjnych uwzględnić aspekty analizy środowiskowej oraz odnowy terenów zielonych. Wprowadzić do programu rewitalizacji szeroki aspekt analizy

		zasobów przyrodniczych oraz oceny oddziaływania na środowisko. Więcej działań z zakresu renowacji terenów zieleni, nie tylko dróg i rekreacji.
Szańec Zachodni Gdańsk Nowy Port	Twierdza Wisłoujście	W ramach rewitalizacji parku na terenie Szańca Zachodniego powinno się zachować historię paliwową tego terenu. Mogłoby to być korzystne również dla zainteresowania turystycznego przemysłem naftowym, który jeszcze ma się dobrze na terenie Gdańska. Ten temat powinien być uwzględniony jako część Twierdzy Wisłoujście.
Otoczenie kościoła św. Piotra i Pawła	Stare Przedmieście	Zniwelowanie rażącej różnicy architektonicznej między zabytkowym kościołem gotyckim a jego modernistycznym otoczeniem poprzez: zagospodarowanie parkingu naprzeciwko kościoła, przywrócenie zabytkowego charakteru ulic (kostka i oświetlenie), budowanie nowych budynków w stylistyce nawiązującej do zabudowy historycznej, odbudowa wybranych kamienic w oryginalnym kształcie.
Rewitalizacja Sąsiedzkie Połączenia	Dolne Miasto, Olszynka, Orunia	Wpływ rewitalizacji nie powinien kończyć się wraz z granicą, a powinien też łączyć dzielnice rewitalizowane z najbliższymi sąsiedztwami. Miasto to system naczyń połączonych funkcjonalnie i powinny zostać podjęte działania komplementarne, które oprócz wyznaczonych granic podejmowałyby kompleksowo obszary funkcjonalne, jak tereny nadwodne nad Motławą i Opływem Motławy (Dolne Miasto, Olszynka, Orunia), aby nie pogłębiać różnic na granicy między dzielnicami.

TEMAT 4. Kultura i ochrona zabytków

Dyskusja dotycząca kultury i ochrony zabytków toczyła się wokół następujących pytań:

- W jaki sposób Gdańsk powinien budować swoją marką kulturalną?
- Jakie flagowe wydarzenia posiada Gdańsk?
- Jakie są Państwa oczekiwania?
- Jak zwiększyć dostęp mieszkańców do kultury?
- Jak zwiększać aktywność kulturalną mieszkańców i wspierać oddolne inicjatywy w obszarze kultury?
- Jak wzmocnić tożsamości gdańszczan?
- Czym jest atrakcyjność oferty kulturalnej?
- Czy programy instytucji kultury realizują potrzeby kulturalne mieszkańców?
- Jak skutecznie komunikować mieszkańcom o wydarzeniach kulturalnych?
- Czy Gdańsk w wystarczający sposób wspiera swoich artystów?

- Jak dbać o zabytki i dziedzictwo miasta?

Uczestniczki i uczestnicy warsztatów podkreślali wagę **obecności kultury i sztuki w przestrzeni publicznej, która wzmocniłaby budowanie specyfiki, tożsamości konkretnych dzielnic Miasta**. Zaproponowano, aby realizować to poprzez obecność rzeźb, pomników, małych form sztuki w przestrzeni publicznej oraz informacji o ważnych osobach, jak muzycy czy naukowcy związani z Gdańskiem czy konkretnymi miejscami w Mieście. Dla budowania tożsamości lokalnej konieczne jest także **prowadzenie działań animacyjnych angażujących mieszkańców w przestrzeni miasta oraz wychodzenie z kulturą i sztuką w przestrzeń**. Przykładem może być organizacja kameralnych, często też amatorskich, koncertów na świeżym powietrzu (np. próby uczniów szkół muzycznych). **Rozwijanie lokalnej, dzielnicowej kultury powinno być równie ważne, jak organizowanie kultury przez duże instytucje kulturalne**. Realizacja działań kulturalnych na poziomie dzielnic powinna być **wspierana przez działania z zakresu edukacji kulturowej w szkołach, wycieczki dla szkół z przewodnikiem kultury czy przez różnego rodzaju programy realizowane przez biblioteki**, jak np. popularyzowanie wiedzy o literaturze. W rozwijaniu kultury i angażowaniu mieszkańców w działania kulturalne konieczna jest **dostępność do informacji o ofercie kulturalnej**. Ważnym elementem dystrybucji informacji jest **Karta Mieszkańca** i korzystanie z infrastruktury oraz sieci kontaktów, którymi dysponują **Domy Sąsiedzkie**. Ułatwieniem może być też geolokalizacja wydarzeń. Zwrócono uwagę na konieczność informowania o funkcji Kunsztu Wodnego oraz **wspieraniu społeczności lokalnych w prowadzeniu działań informacyjnych wśród swoich społeczności**.

Innym wątkiem dyskusji w grupie była kwestia ochrony zabytków w Gdańsku. Zaproponowano **utworzenie miejskiego programu dotyczącego zabytków w zakresie dziedzictwa materialnego i niematerialnego**. Ważne jest **popularyzowanie informacji o zabytkach** poprzez umieszczanie informacji na zabytkach oraz ich rozszerzonej formy w Internecie, do której dotarcie będzie możliwe na przykład poprzez kody QR. Uczestniczki i uczestnicy spotkania zwrócili uwagę, że są zabytki w Gdańsku, które pilnie wymagają interwencji, na przykład kamienice na ul. Leczkowa. Zauważono także brak pomocy ze strony konserwatora miasta dla prywatnych inwestorów przy rewitalizacji zabytków. Należy również mieć na uwadze, że część zabytków jest pod opieką Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a część pod pieczę Miejskiego Konserwatora Zabytków. W zależności od tego, który z nich prowadzi inwestycję, jest decydującym. Wskazano na współpracę pomiędzy tymi instytucjami.

Ważna dla osób uczestniczących w spotkaniu jest **inicjatywa stworzenia stałej wystawy o Gdańsku** pokazująca wielowymiarowość historii i tożsamości miasta. Temat ten jest jednak na tyle złożony, że wymaga dalszych, pogłębionych dyskusji.

W trakcie dyskusji pojawił się także pomysł utworzenia planetarium.

Tab. 20. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w dyskusji w obszarze kultury i ochrony zabytków.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Kultura i ochrona zabytków	Ul. Leczkowa	Odnowić zabytkową ul. K. Leczkowa – dwie kamienice, chodnik
System powiadomień i aplikacji Jestem z Gdańska	Całe miasto	Na Facebooku jest przygotowywana seria postów o wydarzeniach dziejących się w mieście. Należy przerzucić je do aplikacji i powiadomień, aby bezpośrednio trafiły do mieszkańców.
Kultura i ochrona zabytków	Całe miasto	Zagospodarować park na al. Zwycięstwa poprzez budowę rzeźb znanych muzyków np. Czesław Niemen, Krzysztof Klenczon itd. Odbudować byłą kawiarnię „Pod Kasztanami”. Współpraca miasta z PO i FB poprzez instalację telefonów, by słuchać, oglądać koncerty „na żywo”. Podniesie to wrażliwość muzyczną i kulturalną mieszkańców. Zadbać o starówkę by nie była jedynie jedną wielką jadłodajnią. Zainstalować krótki opis na tablicach umieszczonych na zabytkach miasta z wyszczególnieniem autorów projektu.

TEMAT 5. Turystyka i oferta czasu wolnego

Dyskusja dotycząca turystyki i oferty czasu wolnego toczyła się wokół następujących pytań:

- Jak zachęcić mieszkańców / Jak komunikować, aby chętniej korzystali z atrakcji Gdańska w tym dzielnicowych? Czy oferta jest wystarczająca?
- Jakie rozwiązania ułatwiające obsługę ruchu turystycznego powinno wprowadzić miasto?
- Jak przeciwdziałać sezonowości ruchu turystycznego w Gdańsku?
- Jakich turystów nam potrzeba? (biznesowych, indywidualnych, kwalifikowanych, zagranicznych, krajowych)

Zdaniem uczestniczek i uczestników dyskusji **Gdańsk potrzebuje turystów różnorodnych, którzy będą mogli korzystać z bogatych walorów miasta dostępnych w różnych dzielnicach, nie tylko na Starym Mieście.**

Turystykę w Gdańsku należy rozwijać, ale potrzebne jest **planowanie reguł korzystania z walorów Miasta przez turystów.** Jednym z takich obszarów jest Trójmiejski Park Krajobrazowy. Osoby uczestniczące

w spotkaniu zwrócić uwagę, że to nie tylko miejsce rekreacji i wypoczynku, ale przede wszystkim miejsce ochrony przyrody. Należy chronić lasy przed nadmiernym ruchem turystycznym i zakazać organizowania masowych wydarzeń na terenach leśnych (las jest dla ludzi, ale na określonych zasadach). Innym obszarem Miasta, w którym potrzeba regulacji ruchu turystycznego jest Śródmieście. Tutaj koncentruje się ruch turystyczny, który wypiera usługi dla mieszkańców (np. dominują mieszkania na wynajem). Ruch turystyczny w Śródmieściu generuje hałas, ale też zachowania niepożądane związane z tzw. „turystyką alkoholową”, na które zdaniem mieszkanki i mieszkańców nie ma odpowiedniej reakcji policji.

W celu rozładowania ruchu turystycznego wskazane jest **wydłużenie sezonu turystycznego**, a co za tym idzie **inne rozłożenie wydarzeń kierowanych do turystów i rozwój obecnej oferty o nowe wydarzenia i atrakcje**, w tym także organizowanie dużych wydarzeń, kongresów przed szczytowym sezonem (np. InfoShare). Potrzeba także **rozłożenia ruchu turystycznego w różne części miasta**, z czym jest związany między innymi rozwój komunikacji publicznej: lepsze połączenia komunikacyjne, większa różnorodność kierunków i lepsze oznaczenie tras (potrzeba lepszego dojazdu komunikacją publiczną na Wyspę Sobieszewską i w kierunku Moreny). Proponowanym kierunkiem jest także **rozwój e-turystyki** poprzez tworzenie oferty edukacyjnej np. w muzeach (oferta e-wycieczek po mieście). Ważne jest także **podkreślanie pozytywnej strony turystyki** (np. poprzez kampanie informacyjne).

Uczestniczki i uczestnicy dyskusji zwracali uwagę, że **oferta i atrakcje turystyczne powinny być dostępne i kształtowane także z myślą o mieszkańcach Miasta**. Wskazali kilka kierunków, które należy uwzględnić w zakresie kształtowania oferty spędzania czasu dla mieszkanki i mieszkańców Gdańska:

- Podniesienie **atrakcyjności pasa nadmorskiego** poprzez wyposażenie w toalety, przebieralnie, prysznice oraz zapewnienie dobrego dojazdu komunikacją publiczną.
- **Otwarcie miasta na rzeki** poprzez rozwój turystyki wodnej, inwestowanie w barki pływające na rzekach.
- Lepsze **promocje imprez i oferty czasu wolnego**: mieszkańcy nie wiedzą z czego mogą korzystać np. informacje w komunikacji miejskiej, poprzez Kartę Mieszkańca.
- Wprowadzenie dodatkowej oferty dla mieszkańców np. rabaty w restauracjach.
- Polepszenie oferty dla seniorów – poza sezonem (np. wrzesień, październik).

Tab. 21. Zestawienie konkretnych rozwiązań zaproponowanych przez osoby uczestniczące w dyskusji na temat turystyki i oferty czasu wolnego.

Nazwa proponowanego przedsięwzięcia	Lokalizacja	Opis – na czym ma polegać przedsięwzięcie, na jaki problem odpowiadać
Z Gdańska na weekend autokarem	-	Oferta 1- lub 2-dniowych tematycznych wycieczek autokarem, jak na przykład: „Dwory i pałace Kaszub”, „Zaułki krzyżackie Pomorza”.
Poprawa oznakowania trasy autobusu linii nr 100	-	Autobus linii 100 rusza z dworca PKP, a jego końcowy przystanek to Targ Rybny. Autobus jedzie w pętli, więc powinien być opisany Dworzec – Dworzec przez Targ Rybny. Dla turysty „Targ Rybny” jest niezrozumiały.
Bezpieczeństwo	Stare Miasto	Konieczne jest zwiększenie bezpieczeństwa na Starym Mieście poprzez: 24-godzinny monitoring, wprowadzenie ograniczeń spożycia alkoholu, zwiększenie liczby patroli policji, prowadzenie rozmów z właścicielami restauracji i klubów nocnych.
Większy rozstrzał kierunków dla linii tramwajowych i autobusowych	Całe miasto, poszczególne dzielnice, przykładowo: Piecki - Migowo	W naszym mieście potrzebny jest większy rozstrzał kierunków komunikacji miejskiej. Przykładem jest dzielnica Piecki – Migowo (odcinek ul. Bulońskiej) – linia nr 12 jadąc na Zaspę przez Oliwę i linia autobusowa nr 127, która jedzie do Oliwy przez Zaspę. W mojej opinii to bezsensowne duplikowanie tras, co ogranicza łatwość dostępu do różnych dzielnic. Utrudnia to mocno komunikację mieszkańców, ale i turystów. Potrzebne są nowe linie lub zmiana tras obecnych autobusów.
Większy nacisk na Gdańskie atrakcje dzielnicowo	Dzielnice Miasta Gdańska	W gdańskich dzielnicach brakuje wydarzeń i atrakcji. Na przykład dzielnica Piecki-Migowo: wydarzenia kulturalne, które się tu odbywają są wyłącznie w okresie letnim oraz zimowym. W okresie wiosenno-jesiennym brakuje wydarzeń zarówno dla mieszkańców, jak i turystów. Jesienią mógłby się odbywać Festiwal Dyni, a wiosną np. Targi Roślin. Brakuje również atrakcji stałych np. parków, siłowni plenerowych.
Nowoczesna, przyjazna plaża + Wodny Gdańsk	Brzeźno, Stogi, Sobieszewo	Uatrakcyjnienie pasa nadmorskiego oraz wprowadzenie udogodnień na plaży: toalety, prysznice, przebieralnie, plaża przyjazna osobom z niepełnosprawnościami. Powiększenie oferty w zakresie turystyki wodnej: żeglarstwo oraz kajaki. Nowa szkoła żeglarstwa, przystanie kajakowe.
Muzeum żeglarstwa*	Najlepiej w pobliżu promenady nadmorskiej. Plus izba pamięci w Twierdzy Wisłoujście, która kiedyś była bazą gdańskich klubów	Projekt polega na budowie lub adaptacji istniejącego budynku na potrzeby muzeum historii sportu i turystyki żeglarskiej, szkutnictwa i rybactwa. Historia gdańskiego żeglarstwa jest bogata, a słabo poznana. Zasluguje na odrębne potraktowanie.

	żeglarskich oraz w Górkach Zachodnich.	
--	--	--

*projekty przysłane do Urzędu Miejskiego po zakończeniu spotkania

